

Abdurrahman Dilipak

LAİSİZM

BEYAN YAYINLARI

2.baskı

eskikitaplarim.com

Umut Matbaacılık, 517 13 18
İstanbul, 1991

L A İ S İ Z M

Abdurrahman DİLİPAK

BEYAN YAYINLARI, 157

Dizgi ve Ofset Hazırlık: BeyAjans, 512 76 97
Kapak: Beyan

BEYAN YAYINLARI
Alayköşkü cad. No: 12 Cağaloğlu-İSTANBUL
Tel: 512 76 97-526 50 10

İÇİNDEKİLER

Sunuş,	7
Bir Kimlik Sorunu,	11
Türkiye'de Lâikliğin Scrüveni,	17
Türkiye Devleti'nin Dini, Din-i İslâm'dır,	21
Lâikliğe Doğru,	23
Lâikliğin Tarihçesi,	29
Sekülerizm Nedir?,	29
Sekülerizm'in Yeniden Yükselişi,	33
Lâiklik Nedir?,	37
Dış Politikada Lâiklik İlkesi,	49
Din-Devlet İlişkilerinde Üç Tarzı Siyâset,	53
İslâm, Bu Sistemlerden Hangisinc Uyar?,	55
İslâmiyet ve Lâiklik,	60
Osmanlı Dönemi'nde Din-Devlet İlişkisi,	69
İslâm Toplamlarının Tarihi Gelişimi,	80
İslâmiyet ve Lâiklik, Telif Edilebilir mi?,	91
Lâiklik Üzerine Değerlendirmeler,	99
Sol ve Lâisizm,	116
Made in USA Lâiklik,	119
Lâikliğe Çağrı ve Muammer Aksoy'un	
Kemalist Lâisizmi,	137
Yarım Lâiklik Nasıl Olur?,	148
Kim Lâik?,	151

Gerçekten Din, Bir Tehdit Aracı mı, 164
İslâm, Topluma Çoğulculuğu Armağan Etmiştir, 169
Son Birkaç Söz, 171

SUNUŞ

Laisizm üzerinde çok konuşuldu. Daha da konuşulacağı benzer.

Din'e meydan okuyan ideolojilerin tek tek yıkıldığı bir zamanda, laikler kendini güven içinde hissedemezler.

Belki de dine meydan okuyan ideolojilerin doğuş ve yükselişleri, laisizmin gölgesinde gerçekleşti. Laiklik, maddesallardaki devin yüreğini bağrında taşıyan, Kaf dağındaki ulu çınar ağacının kovuğundaki kara karga gibidir.

1789 Fransız Devrimi'nin ardından 200 küsur yıl geçti. Bir insan ömrü için uzun, ama bir uygarlık için bir an kadar kısa bir zaman. Burjuvanın kışkırttığı halk; tanrı adına servete, silaha ve iktidara sahip din adamlarından dünyevi yetkileri geri istiyordu. Tanrı, kiliseye kapatılmalı idi. İsteyen gidip tanrısına yakarabilirdi.

Asıl maksat, sömürge döneminde ele geçen ve kilisenin kontrolünde olan serveti ele geçinmekti.

Madem tanrı kutsal değildi. Kimdi o zaman, kutsal olan. Yoksa, kutsallığı sorgulayan insan!., neden olmasın?. Hümanizm böyle doğdu ve gelişti. Yüce olan insandı. İnsanı insan yapan, onu hayvanlardan ayıran temel özellik ise akıldı. Hümanizm dininin şeriatı ise akıl olacaktı. Ama hangi akıl, kimin akli. Elbette bilimsel akıl. Bilim ve akıl, haki-

katin kaynağı ve ölçüsü idi.

Servete, silaha ve iktidara sahip olanlar ya da iktidarın nimetinden yararlanacak olanlar konusunda tanrılar arasında bir kıskançlık savaşı başlayacaktı. Zeus'un konumunu hatırlatan bir tanrılar tanrısına gerek vardı. O, kim olacaktı?.

Yeni dinin üç büyük iman esası vardı: Rasyonalizm, determinizm, pragmatizm. Ardından üç büyük mezhep doğdu.

Faşizm: Hakikatin kaynağı ve ölçüsü Alman ırkının çıkarları, Alman ulusunun kendisi ve onun adına iktidar yetkilerini elinde bulunduran güçtü. Herşey Almanlar için, Almanlar tarafından ve Almanlar'a göre olacaktı. Komünizme göre ise Hakikatin kaynağı ve ölçüsü Alman ırkı değil, İşçi sınıfının iradesi idi. Madem ki her şey emeğin ürünü idi, o zaman emek sahibi işçiler geleceği belirleme hakkına sahipti. Yani Zeus olmak, işçilerin hakkı idi. Kapitalizm ise sermayeyi kutsuyordu. Akıllı insan, servete sahip olan insandır. Kişinin ne kadar serveti, kredisi varsa o kadar akıllı, başarılı ve üstündür. Faşizm, daha çok Yahudiliğin üstün ırk teorisinden yararlanırken Komünizm ve Kapitalizm, dünya devleti ve enternasyonalizm tezine dayadı sırtını.

200 yılda iki dünya savaşı çıkartılar, iki atom bombası atıldı insanların üzerine, hava, su ve toprak kirletildi. Faşizm çöktü. Kapitalizm tılandı. Komünizm ise büyük bir gürültü ile çöküyor 70 yıl aradan sonra. Babalarının kanları pahasına diktikleri putları, oğulları can pahasına sökmeye çalışıyorlar.

Fransız Devrimi, laik bir hareketti bugünkü anlamda. Eski Roma'da laiklik, bir başka anlama geliyordu. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra da anlam ve biçimini değiştirmişti.

-Sahi, hiç düşündünüz mü bizim kadar laikliği tartışan

bir başka ülke var mı?

-Kaç Avrupa ülkesi, laiktir ?

-Laiklik terim midir, kavram mıdır?

-Laiklik bireyin mi, toplumun mu, devletin mi sorunudur?

Laiklik, bugün büyük ölçüde ömrünü tamamlamış bir kavramdır. Gerçekte Türkiye, hiçbir zaman laik olmadı. Belki de Kemalist bir teokrasiyi, laiklik zannetti çoğu kimse.

Bizde tam bir kavram kargaşası hakim. Osmanlıyı, hatta İslâm'ı laik bir din olarak yorumlayanlar, Laikliği; din düşmanlığı şeklinde algılayanlar, Laiklik adına dinde reform gayretine düşenler,...

Gerçekten, laiklik nedir?

Bu kitapta; laikliğin tarihi gelişimi, İslâmiyet ve Hristiyanlık arasındaki farklar, Kemalist laiklik ve partilerin değerlendirme ve yorumları ile laikliği sorgulamaya çalışacağız.

Kimi zaman gülecek, kimi zaman hüzünleneceksiniz. Burada anlatılanları okurken, neden geri kaldığımızı da anlamaya fırsatı bulacaksınız...

Buyurun öyleyse:

-Sahi siz de laikleştiremediklerimizden misiniz?

Abdurrahman Dilipak
Acıbadem/İstanbul-1991

Birinci Bölüm

BİR KİMLİK SORUNU

Yeni bir dünya kuruluyor. Değişmez sanılan şeyler değiştiriliyor. Kavramlar ve kurumlar sorgulanıyor. Elbette ki bu gelişmeler, Türkiye'de de etkisini gösterecek ve Türk halkı da bu gelişmelerden payına düşeni alacaktı..

Yasalar, yasaklar tartışılırken, yasalar yasası anayasa da tartışılıyor. Askerlerin yaptıkları anayasa yerine, özgürlükçü, toplumsal bir mutabakat belgesi olan sivil bir anayasa isteniyor.

Bu anayasanın, toplumumuzun umutlarını yansıtmadığı ve dar geldiği açık. İşin kötü yanı, halkın özgürce seçtiği temsilciler tarafından sivil bir ortamda anayasa da yapılmış değil. Türkiye'de Anayasacılık hareketleri, Türk toplumunu yasa gücü ile batılılaştırmanın, çağdaşlaşımının öncü gücü olmuştur. Anayasa hareketleri, Türk toplumunda; kabuk değiştirmeye zorlanan, inancını, kültürünü, örfünü, tarihini reddederek yeni bir bedende dirilmesinin büyültulsımına dönmüştür. Yeni düzen için, bu yeni büyü için kan gerekmiştir ve hunharca kan akıtılmıştır. İstiklal Harbi'nde akıtılan kanlardan daha fazlası; devrimlerin, inkılabların,

yeni düzenin kökleşmesi için akıtlmıştır.

"Gazi Yolu" isimli kitabında bir Kemalist bu konuda şöyle demektedir: " Bugün cumhuriyetin üçüncü yıldönümü, milletimizin en büyük bayramı. Sarayın yedi asır açık duran kapılarını bugün kapadık. Halifelerin 1300 senelik saltanatını bugün devirdik. Bugün kazandığımız zafer, tarihte çşi olmayan bir zaferdir. Bu, ikinci bir Dumlupınar harbidir.

Birincisinde: Yunanı.

İkincisinde, Padişahı yendik.

(Bir başka Kemalist, kitabın kenarına not düşmüş: "İkincisi birincisinden daha mühim ve elzemdir"). Biz, kanlı maceralar geçirmiş bir milletiz. Cumhuriyete varabilmek için, her adımda bir kan ve her nefeste bir can verdik. Ardımız, ölümler ve mezarlarla doludur....."

....Ve Türkiye Cumhuriyeti laik bir devlettir. Anayasasında öyle yazılıdır çünkü. Ve anayasanın bu hükmü, değiştirilemez ve değiştirilmesi dahi teklif edilemez. Anayasanın 1. Maddesinde Devletin şeklinin Cumhuriyet, olduğu yazılır. 2. Madde ise Cumhuriyetin değişmez nitelikleri ile ilgilidir. " Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir". Anayasanın 4. maddesi ise "Anayasa, değiştirilemez ve değiştirilmesi dahi teklif edilemez" maddeleri ile ilgilidir. Tabii ki, önce değiştirilemez ve değiştirilmesi dahi teklif edilemez hükmünü değiştirdikten sonra, bu maddeleri de değiştirmek mümkündür. Demokrasilerde çare tükenmez çünkü. !

Anayasada sözü edilen laiklik ilkesinin, hukuki bir tanımını yoktur. Her Türk vatandaşı, Laik bir Cumhuriyetin

müslüman bir üyesidir. Müslüman olmamak ancak itirazi bir kayıtlı, azınlıklar için geçerli bir haktır. . Ne var ki Laik devlet, her doğan Türk vatandaşını resmen müslüman diye tescil ederken, Türk Ceza Yasası ile de onun müslümanca yaşamasına çeşitli hukuki engellerle mani olmayı ve devleti, "İrtica" olarak nitelediği İslâm'i akımlara karşı koruyup kollamayı da bir görev saymaktadır.

İlginçtir, rejimi laik ilan eden ve vatandaşın dinini müslüman olarak tescil eden güç, yine aynı dini kendi rejimi için tehdit olarak görmektedir.

Cumhuriyetin 10. yılında hazırlanan 10. yıl albümünde laiklikle ilgili olarak şu görüşlere yer verilmektedir: "İnkilab Türkiye'si'nin insanı ışıklı bir kafa taşır. (. .) Bu kafayı işleten motör, inkilabın yüksek menfaatlerini hâizdir. Bu kafa, müstakil bir kafadır. Her hadiseyi, inkilabın zaruretlerince göre tahlil ve terkiib eder ve her karara inkilabın prensiblerine göre varır. (. . .) Cumhuriyet Türkiye'si'nin cemiyeti, laik bir cemiyettir. Fakat bu laiklik, sadece din ve dünya işleri arasında, Fransa'da olduğu gibi bir mütareke manası ifade etmez. Yani pasif bir laiklik değildir. Türk laikliği, hayatın yani milletin menfaatlerini ve dirliğini herşeye hakim kılan aktif bir telakkidir. İnkilab hükümetlerinde başvekil, milletin yüksek hayati menfaatleri namına olan iktidarı hiçbir ahiret ve ukba mümessili ile paylaşmaz. Tarihimizi okuyunuz, görürsünüz ki milleti mahveden, esir ve harap eden fenalıklar, hep din kisvesi altındaki küfür ve mela-netten gelmiştir. Köhne zihniyetlerle, maziperestlikle muhafazai mevcudiyet mümkün değildir. Din telakkisi, vicdânî olduğundan fırka (Cumhuriyet Halk Fırkası), din fikirlerini, devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı, milletimizin muasır terakkisinde de başlıca muvaffakiyet amili olarak görür".

CHP parti programına göre asıl hedef, dini sadece dev-

let ve siyasetin dışına itmek değil her türlü dünya işlerinden ayrı tutmayı amaçlamaktadır. Bunun sonucu olarak da, devletin müesses nizamından söz edilirken, ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel tüm düzenlemelerden dinin etkisinin arındırılması esas alınmıştır. Böylece din, sadece ruhanilerin, mabedlerdeki tapınma törenleri ile münhasır hale getirilmek istenmiştir. Özellikle Kur'an'ın böylesine dar bir sınıra hapsedilmesi mümkün olamayacağından, dini "ehlileştir-mek" ve rejimle uyumlu hale getirmek için devlet, din eğiti-mine ve dini örgütlenmeye doğrudan el atma gereğini duy-muştur. Eğer mümkün olsa idi, Kur'an-ı Kerim'deki dünya ile ilgili hüküm bildiren ayetler çıkartılarak, yerine Nutuk'tan parçalar konacaktı. Hatta bununla ilgili mecliste müza-kereler yapılacak, bir ara İslam dininin yeni rejimle uyuş-ması mümkün görülmediğinden Hristiyanlığın, yeni resmi din olarak kabulü bile teklif edilecekti. Bunu savunanlar, yeni inkılab ruhunun ve muasır medeniyeti hedefleyen yeni Türk Cumhuriyetinin eğitim, kültür, ekonomi ve siyaseti-nin hür dünya ile bütünleştiğine dikkat çekerek, din alanın-da da bu bütünleşmenin sağlanması ile daha kolay sonuca ulaşabileceklerini ileri sürüyorlardı.

Devlet, bir yandan vatandaşı müslüman olmaya mec-bur tutarken, öte yandan devletin laik olduğunu, hem de Fransa'daki gibi değil aktif bir şekilde, dini sosyal hayattan ve siyasetten tecrit amacı güdüyordu. Batıda laiklik, ferdin dini inanışlarını siyasal bir talebe dönüştürmesine engel de-ğildi. Bu bakımdan da Fransa'daki laiklik telakkisinden ay-rılıyordu. Daha doğrusu sadece Fransız laisizminden değil, Hollanda ve Alman laisizminden ayrılarak, Bulgaryen ve Sovyetik bir laiklik anlayışını benimsiyordu (Tabii ki 1990 öncesi Bulgaryen ve Sovyetik laiklik anlayışı. Yoksa 1990 sonrası gelişmeler, Türk laisizminin çok ötesinde bir anlam ifade etmektedir). Zaten 12'ler Avrupası'nda da bu üç ülke-den başka laik ülke yoktur. Bu üç ülkede de Hristiyan De-

mokrat Partiler, iktidar ya da anamuhalefet partileridir ve kiliseler doğrudan ya da siyasi partiler aracılığı ile dini inanışlarını siyasal bir talebe dönüştürme hakkına sahiptirler.

Devletin, anayasa ve yasaların varlık amacı ve meşruiyeti; bireyin temel hak ve hürriyetlerini korumak, refah, mutluluk ve güvenliğini teminata kavuşturmak içindir. Bütün kavram ve kurumlar, bu amaca yöneliktir. Dolayısı ile insan temel hak ve hürriyetinin en önemli şartı olan inanç ve fikir hürriyetine karşı laikliği bir kalkan olarak kullanmak, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmayacaktır.

Öyleki laik devlette artık "Hacı", "Hoca" demek bile suçtur. Bu yasakların kaldırılması şöyle dursun, kaldırılmasını teklif etmek bile suçtur. Anayasanın teminatı ve koruması altına alınan, devrim yasaları kapsamı içindeki bazı lakap ve ünvanların kaldırıldığına dair 2590 sayılı, 26 Kasım 1934 sayılı 3 maddelik yasa hükmü aynen şöyledir:

Madde: 1- Ağa, Hacı, Hafız, Hoca, Molla, Efendi, Bey, Beyefendi, Paşa, Hanım, Hanımefendi ve Hazretleri gibi lakap ve unvanlar kaldırılmıştır. Erkek ve kadın vatandaşlar, kanunun karşısında ve resmi belgelerde yalnız adları ile anılırlar.

Madde: 2- Sivil rütbe ve resmi nişanlar ve madalyalar kaldırılmıştır. Ve bu nişan ve madalyaların kullanılması yasaktır. Harp madalyaları bundan müstesnadır. Türkler, yabancı devlet nişanları da taşımazlar.

Madde: 3- Askeri rütbelerden adın başına gelmek üzere kara ve havada müşirlere, mareşal, birinci ferik, ferik ve livalara general, denizde 1. Ferik, Ferik ve Livalara Amiral denilir. General ve Amirallerin derecelerini gösteren ünvanlarla deniz müşirleri ünvanlarının ve diğer askeri rütbelerin karşılıkları Âli Askeri Şurası kararı ve icra vekilleri heyetinin tasdiki ile konulur.

Yasa bu ama, kim takar yasayı, devlet hoca yetiştirir, hacılarla ilgili yönetmelik yayınlar, beyler, efendiler ve beyefendilerle, hanım ve hanımefendilerle doludur her taraf. Yasalar, bu ünvanları istediği kadar suç saysın, siz modern görgü kuralları kitabına bakın bir, baştan sona bu yasa ile çelişir. Tekke ve zaviyeler kapatılmıştır ama, Atatürk'ün kabri Türbe'ye çevrilecektir. Ölülerden medet beklemenin; uygar bir toplum için ayıp olduğunu söyleyen birinin, mezarına her gün grublar halinde gidilip medet beklenir. .

TÜRKİYE'DE LAİKLİĞİN SERÜVENİ

Artık şunu herkes biliyor ki, Türkiye Cumhuriyeti kuruluşunda laik değildi. Ve Laiklik maddesinin kabulü, olağanüstü şartlarda gerçekleştirilmiş bir hüküm olarak anayasada yerini almıştır. Laiklik, iddia edildiği gibi Cumhuriyet rejiminin, demokrasinin ve hukuk devletinin teminatı ya da insan temel hak ve hürriyetlerinin ayrılmaz bir şartı, çağdaşlık ve uygarlık göstergesi değildir. Demokrasinin anası sayılan İngiltere'de ne Cumhuriyet ne de Laiklik vardır. Ama demokrasi vardır, Hukuk devletinin müesseseleri işler ve Avrupa standartlarında bir insan hakları uygulaması söz konusudur. Türkiye'deki laiklik teoride; Cumhuriyet ve demokrasinin, insan haklarının teminatı şeklinde lanse edilmesince rağmen uygulamada; bu kavramlara yönelik bir tehdit niteliği taşımaktadır. Devlet ve milletin bölünmez bütünlüğü, bu kavramın yanlış kullanımı sonunda tehlikeye düşürülürken "!", Halkın dini özlemlerini siyasal talebe dönüştürme hakkı elinden alınmak sureti ile demokratik kurallar ihlal edilmekte, insan hakları ve insan haklarının teminatı anlamına gelen Hukuk devleti kavramı rencide edilmektedir.

Türkiye'deki laiklik adına sergilenen maceraların ahlâkî, hukûkî, mantukî hiçbir dayanağı yoktur.

Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen Cumhuriyet rejimi, laik bir devlet olarak ortaya çıkmadı. Artık herkesin bildiği gibi, Hilafetin kurtarılması adına Vahdeddin tarafından Anadolu'ya gönderilen Mustafa Kemal, Erzurum ve Sivas kongrelerinde hep bu ilkelere bağlılığından söz ederek, buralarda alınan kararlarda halkın bu talebini te'yid etmişti. Yine Ankarada kurulan ilk hükümet de laiklik esasları üzerine değil, Dini mübini korumak, şeriatı hakim kılma adına görev yapıyordu ve istiklal harbi bu inanç uğruna Türk, Kürt, Arap, Laz, Çerkez vd. unsurların cansiperane mücadelesi ile kazanılıyordu.

25 Nisan 1920'de kurulan hükümet (Kuvve-i icraiyye) de kabineyi teşkil eden bakanlıkların ilk sırasında "Şer'iyye ve Evkaf Vekaleti" (Şeriat ve Vakıflar Bakanlığı) yer alıyordu. Bu anlamda şeriat düşmanlığı şeklinde yorumlanan laiklik ilkesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş temelleri ile çeliştiği gibi, Kurtuluş savaşının temel tercihleri ile de zıtlık ifade etmektedir. Yine aynı kabine "Adliye ve Mezahib Vekaleti" (Adalet ve Mezhebler Bakanlığı) bulunmakta idi. Bakanlığın görevi ise, adalet mekanizmasının şeriat hükümlerine göre yürütülmesi ile ilgiliydi.

5 Eylül 1920 tarihli, 18 sayılı kanun ise Büyük Millet Meclisi'nin teşkili ve bu teşkilatın gayesi ile ilgili idi ve aynen şu hükümleri ihtiva etmekteydi: "Büyük Millet Meclisi, Hilafet ve saltanatın, vatan ve milletin, istihlas ve istiklalinin (Kurtuluş ve bağımsızlığından) olan gayenin husulüne (hasıl olmasına) kadar, şeriatı atıye dairesinde (aşağıda belirtilen şartlar uyarınca) müstemirren in'ikat eder (Sürekli bir şekilde toplar).

Görüldüğü gibi, gaye hilafetin kurtarılması, vatan ve milletin bağımsızlığı ile ilgilidir. Dolayısı ile Kurtuluş Sa-

yaşı, laik bir Cumhuriyet kurma amacına yönelik değildir.

İlk Meclis'in açılışında da, ilk Cum'a'da Vahdeddin adına hutbe okunacak, şeyhler ve dervişlerin öncülüğünde sivil ve asker tüm bir millet hatimlerle, tekbir sesleri ile Meclisi açacaklardır (Bakınız Cumhuriyete Giden Yol, A. Dilipak, Beyan Yayınları, Meclisin açılış töreni, Sivas ve Erzurum kongre zabıtları).

Daha sonra, Millet Meclisi'ni temsilen bir heyetin İstanbul'a giderek Vahdeddin'e biat etmesine kadar bir dizi gelişmeler, kurulan devletin hiçbir laik özellik göstermediğinin açık bir ifadesidir.

20. 1. 1921 tarihinde, 85 nolu Kanuni Esasi Kanunu'nun 1. maddesinde ilk kez "Hakimiyet bila kaydu şart milledindir" hükmü getirildi. 2. Maddede ise yürütme ve yasamanın TBMM'ne ait olduğu belirtildi. Bu yasada Hilafet ve saltanattan söz edilmemektedir. Ama yine de laik bir Cumhuriyet de söz konusu değildir.

30. 10. 1922 tarihinde alınan 307 sayılı bir kararla, Osmanlı devletinin ve saltanatın varlığı reddedilirken söz konusu kanunun 2. maddesinde Hilafet sahiplenilerek şu hükmeye yer verildi. "Hilafet, hanedan-ı Ali Osmana ait olup, halifelige, TBMM tarafından, bu hanedanın ilmen ve ahlaken erşed ve aslah olanı intibah olunur". "Türkiye devleti makam-ı hilafetin istinatgahıdır" (Hilafet Osmanlı sülalesine ait olup, TBMM tarafından bu hanedanın ilmi ve ahlaki açıdan en gelişmiş ve salih olanı seçilir. Türkiye devleti, hilafet makamının dayanağıdır) hükmü yer almaktadır. 5. 9. 1920 de Hilafetin kurtarılmasını kendine gaye edinen meclis, bu kararından 2 yıl 2 ay sonra 1 Şubat 1922'de saltanatı gayrimuşru sayacak, Vahdeddin'i kutsayan meclis, daha sonra onu hain ilan edecektir.

Burada Meclis, bir hakkın tesbitini mi yapmaktadır, yoksa kendisi böyle bir hakkın tayin makamı mıdır? Eğer bir hakkı tescil etmekte ise, yarın bunun aksine davranması mümkün olmasa gerekir. Ancak durum böyle değildir.

2. Devre seçimleri için, TBMM 16 Nisan 1923'de tatile girmesinin ardından, Meclisin açıldığı 11 Ağustos 1923'e kadar çok şeyin değiştiğini görüyoruz. Parlamento'nun yapısı değişmiş, hoca, şeyh, hacı, müftü, vaiz gibi 1. Meclise rengini veren tipler yeni mecliste pek gözükmüyordu. Yeni mebusların çoğu liberal, din dışı bir hayattan gelen itilafçı tiplerdi. Seçimler, İttihatçıların komplolarına kurban gitmişti. İlk iş olarak yemin şeklini değiştirdiler. Artık yeni yemin şöyleydi: "Vatan ve milletin saadetinden başka bir gaye takip etmeyeceğime ve milletin bila kaydü şart hakimiyeti esasına sadık kalacağıma... vallahi..."

TÜRKİYE DEVLETİ'NİN DİNİ, DİN-İ İSLÂM'DIR

"Türkiye devletinin dini, din-i İslâm'dır". Bu hüküm 29 Ekim 1923 tarihli Cumhuriyet rejiminin kabulü ile ilgili anayasa hükmündeki Teşkilatı Esasi'nin 2. Maddesinde ifade edilmektedir. 29 Ekim 1923 tarihli ve 364 sayılı "Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun Bazı Mevaddının Tavzihen Tadiline Dair Kanun" ile Anayasanın 1, 2, 4, 10, 11 ve 12. maddeleri değiştiriliyordu. 1. Maddenin sonuna "Türkiye devletinin şekli, hükümeti Cumhuriyet'tir" ifadesi yer alıyordu. 2. Maddedeki "İcra kudreti ve teşri selahiyeti milletin yegane ve hakiki mümessili olan Büyük Millet Meclisi'nde tecelli ve temerküz eder" hükmü "Türkiye devletinin dini, din-i İslâm'dır. Resmi lisanı Türkçe'dir" şeklinde değiştiriliyordu.

Burada dikkat çekici bir durum, Laiklikle Cumhuriyet'in bir arada bulunmasının şart olmadığı. Devletin yönetim biçimi Cumhuriyet şeklinde ifadesini bulurken, devletin resmi dininin İslâm olduğu, anayasa hükmü olarak ifade edilmiştir. 1921 anayasasında devletin resmi dininden söz

edilmemekte, sadece hilafet ve saltanatın korunmasından söz edilmektedir. Yani, Ankara hükümetinin tek ve biricik varlık sebebi hilafeti kurtarmak şeklinde ifade edilmektedir. İkinci adımda ise önce saltanat, ardından hilafet reddedilerek dine sahip çıkılmaktadır. Bir ileri adımda ise Hilafet makamının TBMM'nde mündemiç olduğu hükmüne varılacaktır.

Yani 29 Ekim'de kutladığımız Cumhuriyet, bir İslâm Cumhuriyeti niteliği taşımaktadır. Gerek Sivas ve Erzurum Kongresi, gerek Kurtuluş Savaşı, gerek 23 Nisan ve gerekse 29 Ekim'de ifadesini bulan milli ruh, din-i İslâm'a dayalı bir gayretin ürünüdür. Daha sonra göreceğimiz gibi, Türkiye'de laiklik uygulaması "Devletin dini, din-i İslâm'dır" hükmünün yer aldığı 1923 düzenlemesinden 14 yıl sonra 1937'de olağanüstü şartlarda oluşturulan bir mecliste, tek partinin parti programından gerekçesiz ve müzakeresiz olarak aktarılan bir hükümle ilgilidir ki, konunun hukuk tekniği açısından ciddi olarak incelenmesi gerekir. 1928'de anayasadan "Devletin dini din-i İslâm'dır" hükmü çıkartıldıktan sonra, Laiklik esasının kabul edildiği 1937'ye kadar devletin dinle ilişkilerini tanzim eden herhangi anayasal bir düzenleme söz konusu değildir ve 9 yıl devlet, hukuken dinsiz bir biçimde fiili tasarruflarla yönetilmiştir.

LAİKLIĞE DOĞRU

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabul edildiği tarihte devletin resmi dini İslâm'dı ve dolayısı ile Tevhid-i Tedrisatla amaçlanan eğitimin, bu şartlarda mantiken din gayretine uygun düşmesi gerekir. Bir yandan Hilafet ve saltanat kaldırılır ve öte yandan Tevhid-i Tedrisat kabul edilirken, muhtemel tepkileri önlemek için "Devletin dini, dini İslâm'dır" hükmünün getirildiği anlaşıyor.

Lozan'da doğan hava, Türkiye'de önemli değişikliklerin yakın olduğunu gösteriyordu. Hükümetin, içeride bir tehlide ihtiyacı vardı. İngilizler, bu konuda gerekli ortamı tahrir ettiler.

Özellikle, din adına bir ayaklanma ve hükümetin bunu vesile kabul ederek dindarların üzerine yürüyerek, bu bahane ile dini akımın önde gelenlerini ezmesi planlanmıştı. Şeyh Said ayaklanması bu ortamda doğdu. Dindar kesimin, Ankara hükümetinin dini konulardaki samimiyeti üzerinde şüpheleri vardı. Birtakım kıpırdanmalar söz konusu idi. Şeyh Said ayaklanması da bu çerçevede ortaya çıkmıştı. Bu ayaklanmadan bir ay sonra, isyan sürerken Meclisin kabul ettiği ve 4 Mart 1925'te yürürlüğe giren "Takriri Sükûn Ya-

sası" ile hükümet eline önemli bir koz geçirmiş oluyordu. Artık Takriri Sükûn'un gölgesinde bir dizi radikal kararlar alınabilirdi. 29 Haziran 1925'de Şeyh Said ve 47 arkadaşının Diyarbakır'da asılarak idam edilmeleri ile yeni bir dönem başlıyordu. Aslında Şeyh Said'in şahsında İslâm'a ve müslümanlara karşı bir cephe açılmıştı. Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla kabilinden, bu bir meydan okuma idi.

Takriri Sükûn'un gölgesinde, Atatürk inkılablarının alameti farikası sayılan kanunlar çıkartıldı. Aslında bunlar, tek parti dönemine has, devlete hakim olan partinin programında yer alan hükümlerin doğrudan yasalaştırılması ile ilgili idi. 26. 12. 1925 tarihinde 689 sayılı Takvim kanunu, 30. 11. 1925'de Tekke, Zaviye ve Türbeler'le ilgili kanun, 1. 11. 1928 Tarih ve 1353 sayılı Latin Alfabeti'nin kabulü, 24. 5. 1928'de Beynelmilel rakamların kabulü ile ilgili kanunlar çıkarılacaktır. Yine aynı şekilde 2. 5. 1928'de, 1924 anayasasının 2. Maddesi değiştirilerek "Türkiye devletinin dini, din-i İslâm'dır" hükmü çıkartılacak ve yerine herhangi bir hüküm konmayacaktır. Bünyamin Ateş'e göre bu hükmün kalkması ile "Devlet resmen -din- siz kalmış oluyordu (TC Kuruluşunda Laik Değildir, Bünyamin Ateş. Yeni Asya Yay.).

Daha önce, milletvekili ve Cumhurbaşkanlığı yeminlerinde, her ne kadar dine, diyanete ve hilafete bağlılıktan söz edilmese de "Vallahi" diye, (Allah adı anılarak) yemin ediliyordu. 10 Nisan 1928'de, 1222 sayılı kanunla Anayasasının 2. Maddesi ile birlikte yemin şekli değiştirilerek "Vallahi" yerine, "namusum üzerine söz veririm"e dönüştürüldü.

Yine aynı kanunla, Anayasanın 26. maddesi değiştirilmek sureti ile, TBMM'nin görev ve yetkileri arasında sayılan, "Şeriat hükümlerinin yerine getirilmesi" ile ilgili

"Ahkam-ı şer'iyyenin tenfizi" ibaresi anayasadan çıkartılarak TBMM, dini görev ve sorumluluklarından soyutlandı.

Artık, laiklik için önde bir engel kalmamıştı. Takriri Sükûn Yasası ile, arzu edilen "Sessizlik" sağlanmıştı. Konuşan değil, susan "Suskun bir toplum" gerçekleştirilmişti. Halk, susacaktı. Konuşmanın cezası ise ölümdü. Büyükle-rimize göre biz, hâla konuşmasını bilmiyorduk. Konuşmak yerine tartışıyor ve kavga ediyorduk. Konuşmayı ve dinle-meyi bilmediğimiz için de her on yılda bir gelip bizi susturu-yorlar.

Laiklik işte böyle bir ortamda boy verdi. Açık oy ve gizli tasnifle yapılan seçimlerde ortaya çıkan milli irade, ay-nı zamanda yasama, yürütme ve yargıya sahipti. Parti baş-kanı ve vali, aynı kişi idi ve jandarma, parti başkanının tali-matına göre görev yapıyordu. Hedef yeni bir toplum, yeni bir ülke. Modelimiz, Faşist İtalya ya da Stalin'in Rusyası idi.

Adı daha sonra CHP olacak olan Cumhuriyet Halk Fır-kası'nın 1931'de toplanan 3. kurultayında partinin ilkeleri sıralanırken "Devrimcilik, Cumhuriyetçilik, Devletçilik, Halkçılık, Milliyetçilik ve son olarak da Laiklik'ten" söz e-diliyordu. Aslında laikliğin ne anlama geldiğini çoğu kimse bilmiyordu bile. Devrimciliğin ne anlama geldiği de anla-şılmayacak. Yıllar sonra Devrimcilik ve Devletçilik solcu-ların elinde kalacak, Milliyetçiliğe Türkeş sahip çıkacak, Laiklik ve Cumhuriyetçilik ise sağcıların, masonik çevrele-rin sloganı haline gelecekti. 6 ok'ta Demokrasi yoktu. De-mokrasi tehlikeli idi onlara göre. Demokrasi dediğin "Ço-cuğuna Kur'an okutacak mektep arayan yobazın iradesi ile, inkılabın aydın neslinin iradesini aynı seviyede saymak de-mekti". Laiklik ise herkesin ortak mirası idi. Daha sonra "Laik demokratik Cumhuriyet ilkelerinden" söz edilecekti ama, doğrusu kimsenin laiklikten, demokrasiden ve Cum-huriyet'ten ne anladığı konusunda fazla bir malumata sahib

olmasa gerek. Laikliğin, özellikle Türkiye'deki uygulamaların demokrasi ile ve demokrasinin Cumhuriyetle ne ölçüde bağdaşan rejimler olduğu üzerinde uzun boylu durmak gerekir.

Bünyamin Ateş'in de daha önce söz ettiğimiz kitabında ifade ettiği gibi "... Bazılarınca, Atatürk Cumhuriyeti'nin temelini teşkil ettiği ileri sürülen laiklik ilkesi, devletin değil Cumhuriyet Halk Fırkası'nın temel umdelerinden biridir. Partinin meşhur altı okundan bir tanesi olarak arzı endam etmiştir".

26 Kasım 1934'de 2590 sayılı yasa ile, daha önce zikrettiğimiz, Hacı-hoca gibi dini ünvanları yasaklayan yasa kabul edilecek ve ardından da, Mustafa Kemal'in ölümünden 21 ay, 3 gün önce, 5 Şubat 1937 resmen laiklik ilkesi girecektir. 5 Şubat 1937'de, 3115 sayılı yasa ile, 10. 4. 1928'de, 1222 sayılı yasa ile devletin resmi dini ile ilgili maddede yapılan tadilatın ardından bu kez yeni bir değişiklik yapılarak, 1924 anayasasının 2. maddesi şu şekle sokulmuştur: "Türkiye Devleti, Cumhuriyetçi, Milliyetçi, halkçı, devletçi, laik ve inkılapçıdır. Resmi dili Türkçe'dir ve Makamı Ankara şehridir". 12 Eylül'de her ne kadar, CHP resmen kapatılmış ise de, CHP'nin temel ilke ve prensipleri anayasasının değişmez hükmü olarak hâla korunmaktadır ve bugün varolan tüm partiler, hâla tek parti döneminin izlerini taşımak zorundadır. Çoğulcu görüntü altında tekçi görüş devam etmekte, CHP ilkeleri hâla Türk devletinin resmi ideolojisi olma özelliğini korumaktadır.

Bu yasa tümü ile, CHP parti programının gerekçesiz ve müzakeresiz olarak yasalaştırılmasından ibaret bir konudur. Gerekçe ve müzakeresi olmadığı için de hukuki yorumu yapılamamaktadır. Bu konuda iktidarların kendilerine has tasarrufları söz konusudur. CHP'nin Atatürk sonrası laiklikle ilgili uygulamaları, bugün CHP'lilerin bile savun-

makta güçlük çekecekleri, din düşmanlığı anlamına gelen pratiklerle doludur. Demokrat parti ise daha farklı bir çizgi izlemiştir. "İsterse halkın tekrar hilafeti bile getirebileceğini" söylemesi, 27 Mayıs'a açılan bir kapı olmuştur. Daha sonraları ise laikliğin tehlikeye düştüğü iddiası, ihtilal gerekçesi olarak kullanılagelmiştir. Laiklik her zaman darbelerin ideolojisi olmuş ve halka kasdeden cuntacılar laikliği bir sıçrama tahtası, bir truva atı, halka karşı başlattıkları savaşta rejimin bir kalkanı olarak kullanmışlardır. Laiklik tehlikeye düşecek olursa söz konusu olan yeniden "Takriri Sükun" dönemidir. Takriri sükûn gölgesinde gelen bir prensip, yine onun izlerini taşıyan hükümlerle korunmaktadır.

1961 anayasasında da laiklik ilkesi titizlikle korunmuş ancak din, devletin kontrolü ve denetimi altına sokulmuştur. Din dersi, isteğe bağlı olacaktır. Ancak diyanet teşkilatı devlet içinde örgütlenecektir. 82 anayasası ise din ve vicdan hürriyetini tanzim ederken, din öğretim ve eğitimi devlet denetiminde zorunlu hale getirmiştir. Asıl amaç, burada gerçek bir din eğitimi vermek değil, dini standardize etmek, devletin kontrolünde, rejimle uyumlu hale getirme gayretidir. Hatta Türk hükümetlerinin temel amaçları haline gelen muasır batı medeniyeti ile ekonomik, kültürel ve siyasi alanda bütünleşme önünde fiili bir engel oluşturan dini reforme ederek İncil'e benzer bir Kur'an, kiliseye benzer bir cami, papaza benzer bir imam üretme gayretinin ürünü olarak, Allah'ın dini İslâm'a karşı, Amerikanvari bir İslâm icad etme gayretlerinin ürünü olarak belli çevrelerce yorumlanmaya çalışılmış ve uygulamaya hakim olan mantık bu yönde kendini göstermiştir (Bu konuda daha fazla bilgi için bakınız: Bu Din Benim Dinim Değil /A. Dilipak, İşaret-Ferhat Yay.).

Tanzimatla başlayan din dışı hayat arayışları, dini huktan örfî hukuka aralanan kapı, böylece yeni bir evreye intikal etmiş bulunuyordu. Türk toplumunun batılılaşma-

sında en büyük engel gibi görülen din, böylece ikinci plana itilerek, çağdaşlık, uygarlık ve modernizm adına halkın günlük hayatına giriyor, eğitim kurumları ve siyasal yönlendirme, basın yayın ve tüm iletişim araçları bu yönde yeniden yapılandırılıyordu. Laiklik, bir ulusun deri değişirmesi idi. Kafasının içi ve dışı ile herşeyi değişiyordu bir hal-kın. Laiklik, daha sonra 163. maddenin koruması altına alınacak ve bu maddede zikredilen hükümler anayasa ve Siyasi Partiler yasası, Milli Eğitim yasası gibi birçok yasa içinde tekrar tekrar ele alınmak sureti ile rejim tahkim edilmeye çalışılacaktır. Bununla da kalmayacak 1953 tarihli ve 6187 sayılı Vicdan ve Toplanma hürriyeti hakkındaki kanunla bu duvar güçlendirilecektir.

Ceza kapsamı oldukça geniştir: "Laikliğe aykırı olarak devletin sosyal, ekonomik, siyasi ya da hukuki temel düzeninin kısmen de olsa dini esaslara uydurulması amacıyla örgütlenilmesi, gerek bu gaye ile, gerekse siyasal ya da kişisel çıkar sağlamak için propaganda yapılması ya da din duygularının sömürülmesi" suç sayılmaktadır.

Son olarak 1991 yılında çıkartılan Anti-terör yasasına ek bir madde ile TCK'nın 163. maddesi hukuken yürürlükten kaldırılacaktır. Ancak, yasanın hükmü anayasa ve daha birçok yasada mündemiç bulunduğundan beklenen sonucu doğurmayacaktır. 163. maddenin kaldırılması, bu yönde olumlu bir adım olmakla ve bu maddelerden hüküm giyenlerin salıverilmesine zemin hazırlamakla birlikte, Türk Hukuk sistemi, insan hakları ve Hukukun temel ilkelerine aykırı hükümlerden arındırılmadıkça, bu tür düzenlemeler fazla bir anlam ifade etmeyecektir.

LAİKLİĞİN TARİHÇESİ

Gerek Sekülerizm ve gerekse Laiklik kavramı, dışarıdan ithal kavramlardır. Türk hukuk sistemine girişı ya da uygulama biçimleri, hep olağanüstü dönemlerin ve olağanüstü şartların izlerini taşımaktadır. Türkiye'deki laiklik uygulamasının ve laikliğin seyrinin batıdaki uygulama biçimi ve tarihi scyri ile ses uyumundan başka bir benzerliğı söz konusu değildir.

Sanırım önce Sekülerizm (Sucularism), Laiklik (Laicus) kavramları üzerinde durmak gerekecek.

Sekülerizm Nedir?

Sekülerizm de laiklik gibi batıdan alınmıştır. Latincesi "Saecularis" tir. Latince anlamı; dünyaya, içinde yaşanan zamana ait olan, dine, kiliseye, ruhbanlara bağı ve bağımlı olmayan, dini hiyerarşıye dahil olmayan, hayatla sınırlı olan anlamlarına gelmektedir. Yine "Toplumun ahlak stan-

dartlarının, dine ve dinlere göre değil, günlük hayata göre düzenlenmesinden yana olmak, aktüel ve dünyevi meselelerin değerlendirilmesinde dinin etkisini dışlamak ve dini değer yargılarına bağlı kalmaksızın hüküm vermek, tavır koymak, düşünmek ve sonuca ulaşmak" anlamlarına gelir.

Sekülerizm deyimi, Protestanlar ve Anglikanlar tarafından kullanılmaktadır. Katolik, Ortodoks ve Fransızca konuşan toplumlarda kullanılmamaktadır. Değer yargılarını, dini değer yargılarının dışında algılayan, sorgulayan ve uygulayanlara İngilizce ve Almanca'da "Secular" denir. Ali Fuat Başgil "Din ve Laiklik" isimli eserinde, Laikliği açıklarken bu açıklamayı yapmaktadır: "Katolik dünyasında insanlar ikiye ayrılır. Bir kısmına "Clerge" denir ki, bunlar din adamlarıdır ve ruhaniler sınıfını teşkil ederler. Bu sınıf da kendi içinde tekrar (Regulier) ve (Seculier) diye iki zümreye ayrılır. Birinci zümreye dahil olan ruhaniler, hayattan uzak yaşayan ve manastırlara kapanıp ömürlerini ibadetle geçiren zahidlerdir. İkinci zümre ise, papaz, psikopos gibi halk içinde, herkesle birlikte yaşayan kilise hadimleri ve bilfiil dini vazife gören ayin sahipleridir".

Birçok yerde sekülerizm ve laiklik aynı anlamda kullanılmasına karşılık, kavramın tarihi gelişimi itibari ile dönemsel olarak farklılıkları söz konusudur. Sekülerizm, daha çok, Semavi dinler (Tek tanrılı dinler) öncesi Roma'daki çok tanrılı Pagan toplum döneminde ortaya çıkmıştır.

Aytunç Altındal, "Laiklik" isimli kitabında Sekülerizm'in doğuşu ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir: "Sekülerizm anlayışı, özellikle Roma imparatorluğunda yüzyıllarca egemen olmuştu. Şu resmi tarih kitaplarında okutulan ünlü -Roma oyunları, sirkleri, arenaları- vs tümü 'Seküler oyunlar'dı. Her türlü siyasal faaliyet bu oyunlarda törenler aracılığı ile kitlelere iletildi. Bu oyunlar sırasında, pa-

gan tanrı ve tanrıçalarına adaklar, armağanlar sunulur ve taraflara ayrılan grübler, siyasal eylemlerini bu oyunlar sırasında ortaya getirirlerdi. Sekülerizm, siyasal kültürün vazgeçilmez bir temel taşıydı. Bu törenler sırasında okunan ilahlilere, ağıtlara ve şarkılara da -ki çoğunda erotizm işleniyordu- 'Seculer Hymns' deniliyordu".

Paganlar şehir kültürü ile yetişmiş, çok tanrılı topluluklardı. Barbar değillerdi. Bunun sonunda da özgürlükçü ve çok merkezli bir toplum düzeni oluşturma eğilimi ortaya çıktı. İlk hristiyanlığın Roma'da yayılmaya başlaması ile de Seküler eğilim güç kazandı. Çünkü çok tanrılı toplum düzeni, bir bakıma Hristiyanlara da, öteki inanışlar kadar özgürlük sağlıyordu.

Aslında Hristiyanlığın Roma'ya gelişi ile birlikte, Roma'daki pagan düzeni de sarsılmıştı. Paganlara göre Hristiyanlar "Dinsiz" bir topluluktu, çünkü bilinen tanrıların dışında mücerret bir tanrıya inanıyorlardı ve toplum düzenine uymayan davranışlar sergiliyorlar, vergi vermiyor, askere gitmiyor ve pagan toplumunun örfünü, kültürel, siyasal, ekonomik, sosyal sistemini ilahi bir din adına zorluyorlardı. Bu çatışma giderek Romalıların Hristiyanları acımasızca öldürmelerine, onlara karşı baskı uygulamalarına yol açtı. Bazı kaynaklar, bu baskının doğrudan Hristiyan inanışına karşı değil, Hristiyan inanışının toplumun müesses nizamını tebdil ve tağyire yönelik siyasi bir tehdit oluşturmamasından kaynaklandığını ileri sürmektedirler. Hristiyanların vergi vermemeleri ve askere gitmemeleri, örfün dışında davranışlar sergilemeleri kurulu bir düzen için tehdit sayılıyordu.

Sekülerizmin ilk yazılı belgeleri Hristiyanlığın yükselmesi ile, devlet, Pagan topluluklar ve Hristiyanlar arasındaki ilişkileri belirleyen bildirilerde kendini gösterdi. 311 yılının Nisan ayında İmparator Galer, yayınladığı bir bildiri ile Hristiyanların üzerinden askerlik, vergi ve törenlere ka-

tılma yükümlülüğünün kaldırıldığını ilan ediyordu. Buna karşı da Hristiyanlar; iyi bir yurttaş olarak, kendi tartularında çökmekte olan Roma'nın kurtuluşu, dirlik ve güvenliği için dua etmelidiler.

Roma, zor günler yaşıyordu. Barbar akınları, Hristiyan ve Yahudi dininin mensuplarının baskıları altında köşeye sıkışan İmparator Konstantin 313 Şubat'ında ünlü "Milan Fermanı" nı yayınlıyacaktı. İmparator, Hristiyanların varlığını kabullenmekten öte, ona birtakım imtiyazlar da tanıyordu. Kutsal Roma, hristiyanlığın gölgesinde kendine yeni bir gelecek arıyordu. Andre Ribard'ın "İnsanlığın Tarihi"nde (Say yay. S: 174-175) bu ayrıcalıklar şöyle tanımlanıyordu: "Katolik kilisesi, resmen bağış ve hibe kabul edebilirdi, vergi ödemekten de muaf tutulacaktı. Konstantin, Katolik kilisesini el açıklığı ile bağışlara boğdu. Ona tapınaklar, kiliseler yükseltti ve Roma piskoposunu Latran sarayına yerleştirdi. Gladıyatör dövüşlerini yasakladı, uyulması zorunlu pazar günü tatilini kurdu. "Artık Roma kralı, Katolik kilisesinin hamisi idi. Kilise de Roma imparatorunu kutsayacaktı. Roma'da doğan uzlaşma, devletin hristiyanlaşmasını sağlarken, kilisenin giderek pagan kültürünün etkisi altında yeni örfler, yeni yorumlarla bozulması sonucunu doğuracaktı. İskenderiyeli, Afrikalı, doğudan gelen otantik Hristiyan akımları ile Roma'da yükselen Hristiyanlık çelişmeye başlamıştı. Romalılar, Hz. İsa'nın tanrı olduğunu savunuyordu. İskenderiyeli keşiş Aryüs'ün buna karşı çıkması, Hristiyan dünyasında dalgalanmalara yol açmıştı. Roma imparatorunun gayretleri ile 325 yılında İznik konsülü toplanarak, Hristiyanlığın Roma etkisi altındaki yeni yorumunu kabul eden bir Hristiyanlık yorumu olarak devletin gözetimine aldı. Resmi Roma Hristiyanlığı dini, Sivil Otantik Hristiyanlığa galib gelmişti. Devletin etrafında örgütlenen din adamları, incilleri dörde indiriyor ve teslis akidesini koyu bir taassubun ürünü olarak takdim ediyorlardı. Para-

larda artık İsa'nın mührü vardı. Roma imparatorluğu gide-
rek tanrının gölgesi haline gelecekti. "Dinsiz"ler yer deği-
ştirmişti. Pagan Roma'nın "Dinsizleri" olan Hristiyanlar,
şimdi Resmi din haline gelirken, yerleşik Pagan kültürü,
Hristiyan Roma'nın gözünde "Dinsiz" konumuna düşmüş-
tü. İrkçi bir din olan Yahudilik, Roma'da, Pagan kültürün-
den gelen halkın kilisenin yanında yer alması sonucu bir
varlık gösteremedi. Yahudiler, uzun vadede kilise içinde
örgütlenmeyi, ekonomik hayatı ele geçirmeyi, bilim ve si-
yasette insiyatif sahibi olmayı denediler. Hristiyanlar "Hoş-
görü" den söz ederek yola çıkmışlardı. Ancak daha sonra bu
iş, Engizisyonla sonuçlandı. Pagan kültürüne karşı, ağır bir
baskı dönemi başlatıldı. Sekülerizm, ağır bir yara almıştı.
Bu mücadele önce Hristiyan-Yahudi çekişmesi, ardından
Hristiyanların kendi içinde bölünmesi ve Hristiyan dışı toplu-
lukların Kilise-Devlet ikilisine karşı çıkmasının ardından
"Sezar'ın hakkı Sezar'a, tanrının hakkı tanrıya" hükmü ile
noktalanacaktı. Din ve devletin ayrı ayrı örgütlenmesi ile la-
iklik, yeni biçimi ile gündeme gelecekti.

Sekülerizm'in Yeniden Yükselişi

Yükselen İslâm dalgasının batıyı etkilemeye başlama-
sı, bireyselliğin canlanması, kilise-devlet ilişkisinin sivil
halk üzerindeki baskısının dayanılmaz hale gelmesinin ar-
dından ve y.ine üretim ilişkilerinde, ticari hayatta meydana
gelen yenilikler sekülerizmi yeniden gündeme getirdi. Ba-
tı'daki yeni ulusalcı hareketler ve ilk protestan hareketleri,
Kilise'yi bu yönde zorluyordu. İngiliz kralı 8. Henri, Roma'-
ya baş kaldırarak kendi toprakları üzerinde hükümlanlık id-
diasına kalkışmıştı. Katolik kilisesini tanımadığını göster-
mek için, Katolik inancında yasak olan boşanma fiilini ger-
çekleştirerek Roma'yı tanımadığını ilan ediyordu. Roma'ya

göre ise İngiliz toprakları, Kilise'ye bağılı bir araziden ibarettir. 15. yy.'ın sonuna doğru ise, Cantembury başpiskoposluğunun gözetiminde ilk milli kilise kurularak, milli monarşinin çıkarlarına sahip çıkılacaktır. O zamanki sekülerizm, milli kiliseye sahip olmak anlamına gelmekteydi. Yani Roma'nın baskı ve denetiminden kurtulmak demektir. Halk, kendine ait bir kilise sahibi olacaktı. Roma, bir yerde tanrı ile özdeş hale gelmiştir. Papa ve kral aynı kişi idi. Papa tanrının manevi boyutunu, kral ise yeryüzündeki boyutunu temsil ediyordu. Aynı bir teslis akidesi idi bu. Bu teslisin sultasından kurtulmak ise o günki anlamda sekülerize olmak demektir. Polonya'da ve Rusya'da da İngiltere'dekine benzer milli kiliseler ortaya çıktı. A. F. Başgil'in Seküler tanımında da ifade edildiği gibi, kilise içinde seküler güçlerin doğması ile sonuçlanan bu yaklaşım, bir yandan dini sekülerize ederken, öte yandan seküler kavramını da hristiyanlaştırdı. Dini sekülerize etmek ise hiyerarşik din anlayışına karşı, sivil bir hristiyanlık geleneğinin doğmasına yol açtı ki, günümüzde açılan bu çığırdan yola çıkan çok sayıda bağımsız kilise bulunmaktadır ve bunlar Roma'nın denetiminde değildir.

Daha sonra Roma da bu vakıayı kabullenmek zorunda kalacaktır. Zaten Fransız devriminin ardından Roma'nın modern teslisi bozulacak, tanrının yeryüzü boyutunu temsil eden iktidar, kiliseden alınıp sivil iktidar kurumlarına terkedilecektir. Bugün Roma'da ruhban olmayan ve "lay" adı ile anılan konsey üyeleri de bulunmaktadır. Hristiyanlığın sekülerize edilmesi sonucu, Roma'da olmasa bile, bugün birçok kadın papaz ve üst düzey ruhani bulunmaktadır. Roma'da ise kadınlar, hizmet alanlarında görev yapabilmekte fakat Vatikan'ın üst düzey hiyerarşisi içinde yer alamamaktadırlar.

13. yy.'dan itibaren, seküleristler, Tanrı, Papa ve Kral hiyerarşisine dayalı yapısını sorgulamaya başladılar. Seküleristler, Radikal ve Ateist bir çizgi izlemiyorlardı ancak

din, devlet, kral ve Vatikan'ı artık ayrı ayrı ele alıyor ve bireyselliği, kişi özgürlüklerini savunuyorlardı. Bireysel katılım, akılcı yorumlar, çıkar hesapları öne geçiyordu. Ahiret ölçekli bir dünyadan dünya ölçekli, vahiy ölçekli bir algılamaya biçiminden, bilim ölçekli bir algılamaya sürecine geçiliyordu. Kuşkusuz bunlar, İslâm inancı için yabancı şeylerdi ama batı için, Roma'da şekillenen Hristiyanlık için bu sonuç kaçınılmazdı. İslâm'da din ile bilim, ahiretle dünya arasındaki çizgi Hristiyanlıktaki gibi değildi ve İslâm'da ruhban sınıfı yoktu.

Aytunç Altındal'ın "Neo Pagan" lar olarak tanımladığı yeni Seküleristler, dine karşı değillerdi. Önce bir burjuva akımı gibi hareket ediyorlardı. Kilise'nin yetkilerine karşı çıkmıyorlardı ama, devletin kendi adına örgütlenmesini savunuyorlardı. Din ve devletin faaliyet alanları belirlenmeli idi. Kaçınılmaz bir biçimde sekülerizm yeni bir ulusallaşma sürecini de beraberinde getirecek, rasyonel, determinist ve pragmatist bir toplum düzeni için kapı aralayacaktır. Seküleristler, devletin dinin, dinin de kilisenin baskısından kurtarılmasından yanaydılar. Bu anlamda özgürlükçü bir hareket olarak ortaya çıkıyorlardı. Kaçınılmaz olarak da azınlık grupları, dindışı çevreler tarafından destek görüyorlardı. Bu anlamda Hümanist bir karakter sergiliyorlardı denebilir. Seküleristlerin bir diğer sorunu da, devletin niteliğini tartışmaksızın, devletin özerkliğini savunuyor olmaları idi. Yani bu anlamda Monarşilere karşı çıkmıyorlar, hatta Monarşileri kilisenin baskısından kurtarmaya çalışıyor şeklinde de tanımlanabilirler. Bireyciydiler. Bu anlamda Liberal, fakat halkçı değildiler. Demokrat özellikler taşımaktan çok, Ulusal özellikleri dolayısı ile Cumhuriyetçilere daha yakındılar. Akılcı ve şüpheciydiler. Bütün bu özellikleri ile Sekülerizmi Laiklik olarak açıklamak tam doğru olmayacaktır. Aytunç Altındal bu gelişmeler ışığında Sekülerizmi 13. yüzyıla has bir çağdaşlaşma hareketi şeklinde yorumlamak-

tadır. Yine aynı yazara göre, Sekülerizmin kelime karşılığı olarak "Çağdaşlaşma" kullanılamaz. Onun karşılığı "Modernizm"dir. Hasan Ali Yücel'in bir şiirinde ifadesini bulan "Eskiye unut/Yeni yolu tut/Gençliğe umut/Sen ol çocuğum" dizeleriyle öğütlenen yeni bir yaşam biçimidir. Bugünkü deyimi ile topyekun yenilenme anlamında "Yeniden Yapılanma" dan söz edilmektedir. Yine bir "Tarzı hayat" dır. Aslında Tanzimatla, "Yenileşme hareketi"yle hedeflenen budur. Laik Türkiye Cumhuriyeti'nin hedefi de "Muasır medeniyetin üzerine çıkma" iddiasıdır. Yani asrileşmek. Zamana uymak, muasır olmak. Medeni alemdeki yerimizi almak. Akif'in deyimi ile bu, "Tek dişi kalmış bir canavardan farksız olan medeniyet denilen mahluka teslim olmak" demektir. Medeniyetin etimolojisine bakacak olursak, şehirleşme, medenileşmek anlamını buluruz. "Barbar ve bedevi karşıtı, şehirleşmiş, ehlileşmiş, çoğulcu, bireysel kimliğe sahip olmakla birlikte sözleşmelere bağlı, birlikte yaşama prensiplerine bağlı insan" anlamı çıkmaktadır. Modernleşmenin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Hint'de, Çin'de ifade ettiği anlamla batıda ifade ettiği ya da ilkel toplumlar da ifade ettiği anlam farklıdır.

Kabile taassubundan kurtulup, başka kabilelerle ilişkiye geçen, dinleyen ve karşı görüş üreten, ürettiğini değişen, rekabet eden, gezen, anlaşma yapan, gelişmeye açık bir insan tipi, fikir ve eylem sahibi insan, yenilikçi bir karakter anlaşılmaktadır. Batı'da ise Modernizm militarist bir kavramdır. 17. yy. başlarında 30 yıl savaşlarında silahların ve silahlı kuvvetlerin modernizasyonu için bu kavram kullanılıyordu. Yoksa sivil kurumlar için bu tanım kullanılmıyordu. Yani Halkın ya da üretim araç gereçlerinin, piyasanın, siyasal sistemin modernizasyonu amaçlanmıyordu. Halkın modernize edilmesinde ise "Yenileşme" tanımı kullanılıyordu. Bu da aslında eski sistemin eskiyen hükümlerini değiştirmek, zamana uygun olarak değiştirmek değil, sistemi

korumak için yenilemek anlamında idi.

Laiklik Nedir?

Fransızca : "Laic" ya da "Laique".

Kelimenin aslı ise latince, "Laicus".

Sözlük karşılığı olarak, "Ruhani olmayan kimse, dini olmayan şey, fikir, müessese, sistem, prensib" demektir.

Laik kelimesi Grekçe (Laos) kelimesinden türetilmektedir. Aytunç Altındal; bu kelimeye, "Avam, ahali, reaya, lâalettayin" anlamları vermektedir. Halk olarak tercüme edilmişse de, Halk, Laos'un tam karşılığı değildir.

Osmanlıca "La-dini" şeklinde kullanılmıştır. Burada "La-dini" lik, dinsizlik değil, dine karşılık değil, dindışılık ifade eder. Daha doğrusu Tanrıtanımaz anlamında kullanılmaz.

Laiklik, Katolik kültürünün egemen olduğu yerlerde geçerli bir kavramdır. Hristiyan toplumlarda Papa'ya kadar uzanan Dini bir hiyerarşiyi ifade eden statükonun dışında kalma anlamında kullanılmakta idi.

Ali Fuat Başgil, Laiklik kelimesini açıklarken şu bilgilere yer vermektedir:

"Laik diye, ruhaniler sınıfının iki zümresinden (Regulier ve Seculier) hiçbirisine mensup olmayan, zahid ve papaz sıfatı almayan Hristiyanlara denir (Görüldüğü gibi batıda laiklik, dini hiyerarşi içinde bir makam sahibi olmamayı ifade etmektedir. Yoksa Kilise Hiyerarşisi içinde, kiliseye bağlı, dinine bağlı, dinini yaşayan hristiyanlar da Laik olarak tanımlanmaktadırlar). Kelimenin bu ilk ve asli manası

genişletilerek dinî olmayan ve ruhani bir mahiyet taşımayan fikir, müessese, prensip, hukuk ve ahlâka da laik denilmiştir. Şu halde laik hukuk deyince bundan dini olmayan, norinlarını dinden almayan hukuk, laik devlet deyince ve dini akide ve esaslara dayanmayan devlet anlamak lazım gelir. Laik kelimesi, hukuk istilahları arasına Fransız ihtilali ile girmiştir. İhtilalde; Fransa devleti ve hukuku, kiliseden ayrılıp dinilikten çıkınca, yeni doğan bu çocuğa bir ad vermek lazım gelmiş ve laik devlet, laik hukuk denilmiştir".

Başgil, İslâm toplumunda rahibler ve ruhaniler olmadığı, kavim, kabile, soy-sop imtiyazı bulunmadığı, iki din arasındaki esaslı ve tarihi ayrılıklar sebebi ile bu terimin anlaşılmasında güçlük çekildiğini belirtmektedir. Çünkü, İslam dininde ve toplumunda pratik karşılığı olan bir terim değildir. Daha çok Katolik inancına karşı bir burjuva tepkisini ifade etmektedir. Türkiye'de Laikliği yerleştirmek, ancak İslâm'ı Katolikleştirmekle mümkün olacaktır. Bu da esasen mümkün değildir. Zorunlu din dersleri ve İmam-Hatip okullarının örgütlenmesi, Devlet kontrolünde din politikası, belki de bu gayretin ürünüdür (Bakınız: Bu Din Benim Dinim Değil/A. Dilipak/İşaret-Ferşat Yay.).

Aytunç Altındal da Laiklik kelimesi ile ilgili olarak şu bilgiyi vermektedir: "Laik(lik), özellikle katolik hristiyanlığın etkili ya da egemen olduğu ülke ve dillerde kullanılmış bir kavramdır. Protestan dini için geçerliliği yok denecek kadar azdır ve kullanımı son derece sınırlıdır". Bu durumda, laikliği İslâm toplumuna uyarlamaya kalkışmak nasıl mümkün olabilir? . .

Altındal, burada Laikler ve Seküleristler arasındaki farklılığa dikkat çekmektedir. Roma etkisi altındaki Seküleristlerin din ve devletin ayrı özerk kurumlar olması ile ilgili taleplerine karşı, Laikler Bizans etkisi altında devletin din üzerinde denetim hakkını kabul etmektedirler. Roma'da

din, devlete hakimken; Bizans'ta devlet, dine hakim olmuş ve bu akım giderek Bizantinizm denilen, Din-Devlet ilişkilerinde yeni bir yapının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Roma'daki uygulama, dinin devlete hakim olduğu model, Teokrazi diye anılırken, Devletin dine hakim olduğu sistem, Bizantinizm adını almış, laikler ise din ve devlet arasında görev bölümünü esas almıştır.

Günümüzde laikler, genel hatları ile Hümanist-mason tipini çizmektedirler.

Altındal, Laiklerin genel özelliklerini şöyle sıralamaktadır. -Ne var ki burada tarif edilen laik karakter, otoriter, radikal, aktif bir laiklik yorumunun ifadesidir:-

a- Özellikle Cumhuriyetçilik anlayışı ile bağlantılıdır.

b- Laiklik, Jakobence radikaldır/Devrimciliktir.

c- Laiklik Demokratizmin değil Devletçilik'in üstünlüğü ilkesinin savunucusudur.

d- Laiklik Asker-Sivil-Aydın kesimlerin elitizmini savunur. Bunların, devlete katılımını destekler.

e- Laiklik "Hanedan'a" karşıdır.

f- Laiklik "eşitlikçidir" *primus inter pares*, eşitler arasında ilk ilkesini savunur.

g- Laiklik, dinsel doğuş dogmasına karşı (Şeriat ve canonic law) "evrim" i savunur.

h- Laiklik, din yerine eğitimi, Monarşi yerine de merkezi devleti en yüce değerler olarak savunur. Kilisenin (Vatikan) hiyerarşik-bürokratik yapısına karşı "Parlamentarizm" i savunur. Tanrı konusunda, toplum içinde tarafsız ve agnostik kalır bazı "özel" durumlarda ise "Teizm" (Tannıcılık)'i değil "Deizm"(Neden tannıcılık)ı savunur.

Seculerizm ve Laiklik terimlerini Marksist açıdan yorumlayan Altında, Süreç dergisinin 2. cilt 5. sayısında yayınlanan "Seculerizm'den Laicisizm'e" başlıklı makalesinde bu kelimelerin ifade ettikleri karşıtlıklar üzerine şu düşünceleri ileri sürmektedir: "...*Sekülerizmden ayrı olarak laisizm başlı başına bir akımdır. Kaba gözlemlerle bakıldığında, aralarında benzerlikler olduğu, hatta bir ve aynı oldukları varsayılabilir. Ancak -Laisizm- in ve -Sekülerizm- in sınıfsal niteliğine bakıldığında, bunların aynı toplumsal sınıftan, yani burjuva ve küçük burjuvadan kaynaklanmış olmalarına rağmen, ayrı yapılanmaları ön gördükleri anlaşılır. Buna bağlı olarak savundukları dünya görüşleri de, genel hatları ile Liberalizm ve Radikalizm'dir. Sekülerizm, Liberal akımlar aracılığı ile hedeflerine varmayı öngörürken, Laisizm radikal dönüşümler ve reformları önerir. Sekülerizm toplumsal yaşamda -Fair (Adil-Adaletli)- kavramını vurgularken, laisizm bütün ağırlığı ile (equality) -Eşitlik- kavramını yerleştirmeye çalışır. Sekülerizm, siyasal ilişkilerde "Diyalog ve Consensus-uzlaşma" yollarını sonuna kadar savunurken, laisizm "Antagonist (Dediğim dedik-çi tavır) görüşünde ısrar eder. Tarihi yorumlayışları itibarı ile sekülerizm; tarihi, bireylerin yarattığı görüşünü savunurken - genelde- laisizm, tarihi, pozitivistçe yorumlar dolayısı ile de tarihi esas itibarı ile insanlığa değil, insanların da çeşitli roller üstlenmiş oldukları "olaylar" yaratmıştır görüşündedir (Not: Laisizm devrimleri savunur, ancak Marksist-Leninist terminolojide yerini ve anlamını bulan devrim (İhtilal) olayı ile Laisizm'in terminolojisindeki devrim (İnkilab) birbirlerine karıştırılmamalıdır). Siyasal örgütlenmeler itibarı ile, seküleristler çoğunlukla Liberal ve Sosyal demokratik partilerde toplanırken, Laikler ise Radikal ve Sosyalist partilerde toplanırlar, bunları tercih ederler. İki akımın ortak yanlarından biri; esasları itibarı ile, (proleterya diktatörlüğüne) karşı oluşlarıdır. Öte yandan Seküleristler, her tür diktatörlüğe karşı çıkarlarken,*

Laiklerin bazı özel diktatörlük tiplerine , -örneğin De Gaulle gibi- olumlu yaklaşımlarda bulundukları görülmüştür.

Bir başka ortak husus da iki akımın da "Ateizm"e karşı oluşlarıdır. Sekülerizm ile Laisizm arasında bir başka benzerlik, iki akımın da "Hümanizm"i ve "Flantropizm"i savunmalarıdır.

Toparlarsak, Türkiye'de sanıldığının tersine "Sekülerizm", "Laisizm" değildir diyoruz, bu yüzeysel benzerlikler, aralarındaki esas (fark)ı ortadan kaldırmaz diyoruz, bu iki. Bunlardan "Sekülerizm"in Osmanlı döneminde, "Laisizm" in de Cumhuriyet döneminde etkili olduklarını söylüyoruz, bu da üç".

Ana Britanice, Laiklik'i " ..Kısacası dinin dışında kalan alanı belirtmek için kullanılır. Laiklik de özünde din alanı ile dünya ve kamu işleri alanının birbirinden ayrılması, birbirine karışmamaları anlamına gelir. Bir yönetim ilkesi ya da devletin niteliklerinden biri olarak, kişileri ilgilendiren yönü ile bir dokunulmazlık alanı da çizer. Kişilerin dinsel inanç ya da inançsızlıktan, din buyruklarını yerine getirip getirmemekten dolayı kınanmamasını, ayırımı görmemesini, serbestçe ibadet edebilmesini, ibadete zorlanmamasını vb. öngörür" şeklinde tanımlamaktadır.

Laiklik, Akılcılık, Sosyalizm ve Kapitalizm gibi kavramların evrimi ile birlikte güç kazanmış ve yeni anlamlar yüklenmiştir. Modern Laiklik kavramının temellerini 1789 Fransız devriminde bulabiliriz. Milli Egemenlik Kavramı, Vatandaşlık bilinci, rasyonalist, determinist, pragmatik hayat görüşünün topluma egemen olması yasama, yürütme ve yargı erkinin, servet, silah ve iktidarın kiliseden topluma geçmesi, tanrısal iradenin yerini insan iradesinin alması ile, buna paralel olarak yeni yorumlar ve açılımlar kazanan laiklik; 1793'de Fransa'da militan bir nitelik kazanırken 1968-76 arasında İspanya'da, 1908-17 arasında Portekiz'de etki-

sini gösterdi. Meksika ve Türkiye de laiklik deneyiminin iki ayrı örneğini teşkil etmektedir. Balkan laisizmi, Sovyetik yorumlar, laikliğin dinsizliğe yaklaştığı pratikler olarak önümüze çıkmaktadır.

Aslında Sovyet laisizmi, bir yerde proleterya diktatörlüğü adına teokratik yeni bir sınıf üretmiştir. Yeni din Komünizm'dir. Kremlin, yeni dinin kiblesidir. Tanrı, işçi sınıfının özünde dünyaya yeniden gelmiştir. Marks, Lenin ve Mao yeni dinin ayak izleridir. Kapital, kutsal kitaptır. Parti, Vatikan'dır. Prezidyum, kardinallerden oluşmaktadır ve Partizanlar ise yeni dinin rahib ve rahibeleridir. Emek ve işçi sınıfı kutsanmıştır. Yeni dinin törenleri, tapınma ayinleri, ikonaları vardır.

Aslında Komünistler farkında olmadan dinsizliği yeni bir din şeklinde yorumlamışlardır.

Türkiye'de laiklik, batılılaşma cereyanı ile birlikte ele alınması gereken bir konudur. Prof. Dr. Suat Sinanoğlu'na göre, "Çağdaş medeniyete erişmek veya başka bir deyimle batılılaşmak, ancak akılcı ve insançı değerler sisteminin benimsenmesi ile mümkündür". "İşte hümanist düşünceyi, hristiyan batının sınırları dışına taşıran büyük tarihi olay, Atatürk inkılabıdır. Bu inkılab sayesinde tarihi boyunca batı kültürüne yabancı kalmış olan ve üstelik hristiyan olmayan bir toplum, batı medeniyetinin çerçevesine girmiştir" (Cumhuriyet, 4.11.1963/Türk İnk. Üniv. Değ. Makale).

Bülent Nuri Esen'e göre, "Laiklik, modern devleti belirlen bir vasıftır" ve "Laiklik uygar yaşamışın bir şartıdır". Bu tür yorumlar, Kemalistler arasında çok yaygındır. Ancak, bu tür sözlerin bilimsel bir temeli olmadığı gibi, yaşanan dünyanın gerçekleri ile de uyumamaktadır. Üniwersal bir gerçekliği yoktur. Bugün, sözü edilen anlamda 12'ler arasında Fransa, Hollanda ve Almanya'dan başka laik ülke yoktur. Öteki 12'ler Avrupası'nda devletin dini, özel kilisesi

hatta mezhebi bellidir. Bu üç laik ülkede de yine din bir siyasal talep hakkıdır. Kilisenin siyasal örgütleri vardır. Devlet dini korur, fakat karışamaz, ama din devlete hükmetmese bile siyasal bir talep hakkı doğurur.

Batı laisizminin temelinde din ve vicdan hürriyeti, örgütlenme hürriyeti vardır. Türkiye'deki uygulama, bu yönü ile batıdaki laiklik yorumlarından çok, özellikle tek parti döneminde Sovyetik bir karakter gösterir. Laiklik ilahi hakimiyet yerine milli hakimiyet kavramını da beraberinde getirmiştir. Millilik ilkesini öne çıkartmış olmakla, Cumhuriyetçi bir özellik göstermekle birlikte, meşruti monarşilerde de geçerli olabilen bir kural haline gelmiştir. Ancak batıda laiklik, toplumu meydana getiren bireylerin laikliği ile ilgili değildir. İster devlet, isterse toplum deyin, burada irade sahibi obje bir insandır, bireydir. Dolayısı ile bireyin laik bir karakter çizmesi düşünülemez. Bu anlamda laiklik bir hukuk tekniği olarak ele alınabilir. Laik devlet ya da laik toplumdan değil, laik bir hukuk sisteminden söz edilebilir. Laik bir hukuk sistemi ile yönetilen bir hukuk devletinden söz ettiğiniz zaman, o toplumu meydana getiren bireylerin dinlerini özgürce yaşamaları ve herhangi birinin toplumun farklı kesimleri üzerinde mutlak bir otorite kurmaması, toplumsal sözleşmenin özgür bir ortamda katılımcı bir mantıkla siyasal bir güvenceye kavuşmasını şart koşar. İşte bu noktada İslâm'ın ayrıcalıklı konumu ortaya çıkacaktır. Çünkü İslâm, hakim olduğu toplumlarda, kendi inanç sistemini başkalarına emretmez ve onlarla ilişkilerini ayrı bir sözleşme ile belirler ve onları kendi hukuklarında, örflerinde serbest bırakır.

Türk laisizminin ortaya çıkışı, olağanüstü şartlarda olmuştur. Ne halk, ne toplum, ne de bu ilkeyi anayasaya sokanlar, bunun gerçek manasını, amacını kavramış değillerdir. Çünkü batı tipi bir laiklik uygulaması için, bir İslâm ülkesi olan Türkiye'de batıdaki din kurumlarının karşılığı

yoktur. Ruhban yoktur ki, Ruhbandışı bir toplumdan söz edilsin.. Bu amaçla, sırf laik bir toplum oluşturmak için, laik devlet kendi eli ile ruhbanlığı örgütlemeye kalkmış, onu da yüzüne gözüne bulaştırmıştır (Bkz: Bu Din Benim Dinim Değil).

Laikliği Türk hukuk sistemine sokanlar, devletin, toplumun ya da bireyin ya da eğitim kurumlarının ne ölçüde laik olabileceğini bile bilmeyecek ölçüde bilgisizdiler. Bu kavramı, Türk Hukuk sistemine sokanların laiklik anlayışının pratiklerini tek parti döneminde, özellikle 1940-46 arasında çarpıcı bir biçimde gördük. Herhalde hiç kimse bu dönemdeki Stalinist uygulamaları savunmayacaktır. Ahır haline getirilen camiler, yakılan, yıkılan mabedler, asılan hocalar.. Dansöz oynatılan medreseler.. Bu laiklik değildir.. Tek Parti'nin önde gelenlerinin büyük bir bölümü, laikliği din düşmanlığı şeklinde anlamış ve laiklik adına, karşı bir saldırı başlatmışlardır.. İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, 6 Ok'un anayasaya sokulması ile ilgili olarak 5 Şubat 1937'de şöyle diyordu: *"Türklerin maneviyatı için, kendi temiz ahlakını geliştirmesi yeter. Laiklikle biz, dinin memleket işleri üzerinde nüfuz sahibi olmasını önlemek istiyoruz. Dinler, vicdanlarda ve mabedlerde kalmalı, maddi hayatın ve dünyanın işlerine karışmamalıdır"*.

İşte bunun için de biz diyoruz ki, Rejim, İmam Hatip okullarını ve Diyanetteki kadroları, dine destek vermek için değil, Camileri dinin hapishanesi haline getirmek ve imam-ları da bu hapishanenin gardiyanı olarak yetiştirmektedir. Verilen maaş da bunun içindir. Sağcılarla, solcuların aynı ilkelere yola çıkarak farklı politikalar sergilemeleri amaç farkı değil, yöntem sorunundan kaynaklanmaktadır. Sağcılar kaleyi içeriden fethetmek, solcular ise cepheden saldırı yolunu seçmektedirler.. Çünkü, sağcılar için cami cemaati aynı zamanda ucuz bir oy deposudur. Türkiye'de çok partili dönemden bu yana, Ehl-i Sünnet topluluklar sağ par-

tilerin, alevi yurttaşlar da solun ucuz oy deposu ve istismar alanı olarak kullanılmaktadır. Her iki taraf da kendi yandaşlarını koruma adına istismar ederek, yozlaştırma yolunu seçmektedir. Böylece politik rekabete dayalı olarak, dini, mezhebi ve etnik temele dayalı çatışma odakları örgütlenmek istenmektedir.. K. Maraş ve Çorum'da yaşanan olaylar da bu kışkırtmanın açık birer örneği olarak önümüzde durmaktadır. Oysa, İslâm'da mezhebi ayrılıklar bir din ayrılığı şeklinde, Hristiyanlıktaki gibi farklı cemaatler oluşturmaz. Allah'a, Rasûl'e ve Kitab'a iman edenler tek cemaattir ve mezhep, tarikat gibi tercihler bireyseldir. Bu bölünme ile, İslâm toplumu da, batıdaki gibi farklı cemaatlere bölünmek ve farklı İslâmi merkezler oluşturularak İslâm'ın cemaat yapısı dejenere edilmek istenmektedir.. Bu amaçla örgütlenen İsmaililiğin başarılı olmaması üzerine, özellikle İran'daki İslâmi devrimden sonra bu yola gidilmiş ve sistemli olarak bir Ehl-i Sünnet-Şii tartışması ve çatışması örgütlenmeye çalışılmıştır.

Coşkun Üçök'un 2 Aralık 1967'de Milliyet'te yayınlanan "Şeriat İstekleri ve Türk Hukuk Devrimi" başlıklı makalesinde de ifadesini bulan bir konuya dikkat çekmekte yarar vardır.. Laiklik ilkesi, Türk toplumundan gelen bir talep ya da Türk inkılabının öncülerinin düşündükleri, planladıkları bir şey değildi.. Batılıların dikte ettikleri ve Lozan anlaşmasına soktukları bir hadiseydi.. Milli bir devlet kendi hukuk sistemini, kendi yasalarını ve kendi işlerini başka ülkelerin şartına bağlı olarak, onlarla pazarlık konusu yaparak ve onlara verilen sözlere bağlı kalmak gayreti ile oluşturmaz. Batılılar Lozan'da konferansın gayesinin dışında, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ilkelerini tayine kadar varan şartlarla masaya oturmuşlardır. Ve sözü doğru söylemek gerekirse, Laiklik, Lozan'da bize dikte edilen bir şarttır. Üçök da bu gerçeğin altını çizmektedir: "...Hukuku laikleştirme ve modernleştirme ile siyasi istiklalimizi de teminat

altına almak istiyorduk. Ayrıca Lozan Barış Andlaşması ile modern bir adli teşkilât, modern ve laik kanunlar yapmak mecburiyetini de mukavelevî (mukavele şartı olarak) yüklenmiştik. Bu işi de bu yönden bir an önce başarmak zaruretti".

Görüldüğü gibi Laiklik ilkesi, Türk Hukuk sistemine normal şartlarda değil, olağanüstü şartlarda, Lozan konferansında batılı ülkelerin dayatması ile sokulmuştur.

Bu gerçeğin altını çizdikten sonra konuşabiliriz.

Üçok devamla şunları söylemektedir: *"Devlet, laik hüviyete doğru yönelmekte idi. Laik devlet esası, hukukta da laikleşmeye bizi zorluyordu. En son olarak, laik hukuk, medeni hayatın icabı idi".*

Kemalistlerin çoğu, bu gerçeği görmemekte ısrarlıdır. Prof. Dr. Bülent Nuri Esen'e göre, "Laiklik, memleketimizde bir zaruri ihtiyaç olarak çıkmıştır. Türkiye için devletin güvenlik şartlarından biridir".

Hangi zaruret?.. Bu açık olmadığı gibi, konunun devletin güvenliği ile ilgisini de tesbit etmek pek kolay olmasa gerekir.. Bu, Türkiye'deki darbeci geleneğin arkasındaki fikri sabit olarak ortaya çıkmaktadır. Yine Esen'e göre, "Laiklik, Hürriyetin temel şartıdır". Bülent Daver de Türk devriminin irticanın, skolastik zihniyetin, cehaletin ve yobazlığın karşısında olduğunu söyledikten sonra "Türk inkılabının vaz ettiği kanunlarla, sadece dinin dünyevi hakimiyetine itiraz edildiği" belirtilerek, itikat ve ibadetten ibaret bir dini hayata müdahalenin söz konusu olmadığı vurgulanmaktadır. Bunun için de dinin ibadet ve insanın içindeki itikat duygularından ibaret olması istenmektedir. Sizin melege, cin'in ve şeytan'ın varlığına inanıp inanmamanız kendi sorunuzdur. İstedığınız tanrıya, istediğiniz biçimde tapılabilirsiniz. Daver'e göre bunda sakınca yok. Ama söz ko-

nusu olan İslâm'ın, hayatın bütün şubelerini kuşattığını, yaptığınız herşeyin dininizle ilgili olduğunu düşünürseniz açmaz daha iyi anlaşılacaktır.. Devlet, dinin bu konudaki taleplerini tahdit etme hakkını kendinde bulmaktadır. Yine İslâm'ın kendinden bir şey eksiltip, artınlamayan bir bütün olduğunu düşünürseniz, bu mantığın İslâm'ın gerçekleri ile nasıl çeliştiğini daha iyi anlamak mümkün olacaktır. Soru/sorun şudur: Din, devlet için midir ya da devlet din için midir?.. Yine bu soruyu bir müslümana soracak olursanız, o malını, canını ve sevdiklerini dini yolunda feda etmeden gerçek bir müslüman olmayacağını bilmektedir. Devletin varlık sebebi ve meşruiyeti de bu sorunun mantığı ile çelişmektedir?.. Devlet, bu dünya saadetini tanzim için vardır. Din ise bu dünyayı ve ahireti kuşatır. Bir müslüman için, bilen, yaratan, hüküm sahibi, bir olan Allah'ın, yarattığı şey hakkındaki hükmüdür, yanılması ve unutulması söz konusu değildir. Dolayısı ile bir müslüman için dünya saadeti de dinini bir bütün olarak yaşaması ile mümkündür. O zaman durum ne olacaktır? Daver'in işaret ettiği bir başka konu da Kemalist laiklik ilkesinin "gelenekçiliğe ve dinsel kurumlaşmaya karşı olması idi".

Prof. Dr. Tank Zafer Tunaya bu konudaki tercihini açık bir şekilde ortaya koymaktadır: *"Laiklik, yalnızca din ve devletin ayrılığı değil, devletin dini çevreleri kontrol altına almasıdır. Devlet, devrimlere karşı çıkanların güçlenmesine müsaade etmemelidir. Müsaade eden iktidar, laik olmayan iktidardır. Laiklik aleyhine hareket, Atatürkçülüğe, bağımsız Türkiye idealine, 1919 Ulusal Kurtuluş savaşına ihanettir"*

Kuşkusuz Tunaya'nın söyledikleri tarihi gerçeklerle örtüşmemektedir. Vahdeddin'in teşvik ve takibi ile gerçekleştirilen Samsun yolculuğu ve Sivas, Erzurum kongreleri ve Kurtuluş savaşına güç veren irade, laiklikten kaynaklanmamaktadır. Laiklik, bağımsızlık kavramı ile de bir bütün

değildir.

Ord. Prof. Reşat Kaynar'a göre "Laiklik, Atatürkçülüğün özünü teşkil etmektedir". Atatürkçülüğün özünü, Lozan'da batılı ülkelerin diktesi ile bir bütün olarak gören Kaynar'ın söyledikleri üzerinde fazla bir şey söylemeye gerek yoktur.

Kemalistlerin çoğu, Atatürk ilkelerinin Türk hukuk sistemine girişi ile ilgili olarak ayrıntılı incelemeye gerek duymadan, konuyu hamasi duygularla takdim etme, bu kavramların misyonerliğini yapma eğilimi içindedir. Prof. Suat Sinanoğlu'nun şu düşünceleri bu tiplermeye bir örnek olarak not edilebilir: "Atatürk inkılabı ölçölmez bir değerdir. Yeryüzünde vuku bulan ihtilallerin en şümüllüsü, en radikalı, en hayret vericisidir. Atatürk, gelmiş geçmiş dehalar arasında en kudretlisi, eseri eserlerin en muazzamıdır" (Türk İnkılabının Ünıversal Değeri/Cumhuriyet, 4. 12. 1963).

DIŞ POLİTİKADA LAİKLİK İLKESİ

Prof. Hamza Eroğlu, Atatürkçülük el kitabı isimli eserinde dış politikaya yansıyan laiklik uygulamalarıyla ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

"Türkiye'nin laikleşmesi, medeni hayatın bir icabı olduğundan, modern hayatın oluşuna, gelişmesine uygun devlet idaresi, iç ve dış politikada da tesirini göstermiştir. **Türkiye'nin dış politikasında dinin bir faktör olarak kabul edilmemesi, İslâmi esaslara dayanan dostluk ittifaklarının yapılmamış olması, Türk devletinin dış politikasının tam anlamı ile laikliği benimsediğini gösteren örneklerdir**". Türkiye'nin İslam konferansına üyeliği ise, MSP'nin hükümet ortağı olduğu bir zamanda, bu partinin baskıları sonucu gerçekleşmiş, ancak Türkiye İslam konferansı üyeliğini, TBMM'de onaylayarak yürürlüğe sokmamış, MSP sonrasında da fiili ilişkisini sürdürmüştür. Bundaki asıl amaç da Kenan Evren'in deyiimi ile "İslam ülkelerine laikliği bulaştırmak" olmuştur. Türkiye'nin bugün devam eden bu ilişkisi, konjonktürel şartlardan ve ekonomik çıkar hesaplarından güç almaktadır. Yoksa, Türkiye'de iktidar ve

ana muhalefet partileri, batı ile bütünleşmek iradelerini açıklamışlardır.

Türkiye'nin İslam konferansına üyeliğinin tek örnek olduğunu bir kenara not ettikten sonra, dönüp geriye baktığımızda, 1931 yılında Dışişleri Bakanı Tefik Rüşti Aras'ın Kudüs kongresine katılmayı "Dini siyasi amaçlara alet etmek" olduğu gerekçesi ile reddettiğini görmekteyiz. Yine 22 Eylül 1969'da Mescid-i Aksa'nın yanması üzerine Rabat'ta toplanan 25 İslam ülkesinin katıldığı İslâm zirvesine iktidar partisinin müslüman kesimden oy almak kaygusu ile katılması, asker kesiminde tedirginliklere yol açmış ve iktidarın bu tavrının laik devlet anlayışına aykırı olduğu iddia edilerek "bu olayla Türkiye'nin batılı dostlarımızın gözünde ve Atatürk ilkeleri açısından çok şey kaybettiği" ileri sürülmüştür.

Emekli Amiral Sezai Orkunt, "Türk devletinin laiklik ilkesine düpedüz aykırı olduğu" kanaatiyle bu konuda şu görüşleri ileri sürmektedir: "Devletin, kuruluş temelinde laiklik ilkesi yatan Türkiye Cumhuriyetinin bu gibi olayları bir dış politika meselesi haline getirme imkanlarını araştırması ve buna özellik atfetmesi tamamen yanlış ve basiretsiz bir politikadır" (Milliyet 15 Eylül 1969).

12 Eylül'ün gerçekleşmesinde MSP'nin İslam ülkeleri ile kurduğu sıkı ilişkinin, İslam konferansı üyeliği ve Siret konferansının, FKÖ'nün Türkiye'de temsilcilik açmasına izin verilmesinin ve Kudüs mitinginin rolünün unutulması gerekir.

Mustafa Kemal 1930'larda laikliği, sözlük anlamı ile şöyle açıklıyordu:

"Laiklik, yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Tüm yurttaşların Vicdan, İbâdet ve Din Özgürlüğü de demektir...". Bu söz, kalıp şeklinde politikacılar

tarafından sık sık tekrarlanmakla birlikte, din bütün olarak kabul edilmemekte ve dinin çerçevesi de yine yasalarla belirlenmeye kalkışılmaktadır.

Atatürk, böyle diyor ama Falih Rıfkı 1924'de yazdığı bir makalesinde " Kur'an kurslarının kapatılmasına karşı çıkan bir mollayı ", "Türk tevcihini altüst eden bir talep" olarak susturmaktadır. Atay'a göre "İrtica ile boğuşmak, istilayı söküp atmaktan daha lazım ve zor " bir meseledir (Bkz. Eski Saat, S. 330).

Kemalistler, dinin dünya ile tüm bağlarını koparmak istiyorlardı ve bu konuda Mustafa Kemal'den daha heyecanlı idiler. İşte Falih Rıfkı Atay'ın penceresinde laik Türkiye, ne demokrat ne de Liberal. Belki biraz Faşist. Ama olsun. Falih Rıfkı söylüyorsa, doğrudur "!".

Falih Rıfkı anlatıyor (Eski Saat 1933/S:431. 496):

"...Ben Anadolu yaylasında Normandiye köylerini ve köylülerini arıyorum..".

Milli İrade Nedir? sorusunun cevabını arayanlar için Falih Rıfkı cevaplandırıyor: Milli İrade, halk fırkasının kazanması değil de çocuğuna sofraya duası öğretecek mektep arayan yobazın iradesi midir?".

Ona göre, "Faşizm, İtalyan milletini Latin geriliğinden kurtararak şimalleştirmek için bir terbiye diktası kurdu". Yine ona göre "Liberalizm, Türkiye'yi Kapitülasyonlara ve Türk milletini iktisadi köleliğe götürür". "Demokrasi Ankara'ya Babıali'yi, Liberalizm Galatayı getirir".

Falih Rıfkı devam ediyor "Mustafa Kemal Yunanlılarla boğuşurken, birinci TBMM Maarif Vekili Anadolu'da 400'e yakın medrese açtı. 1. TBMM şefin dışındaki ekseriyet havasına bakılırsa bir ümmet meclisi idi. Müslümanlığı Türklüğü'nden üstündü. Eğer İhtilal şefi bir şarklı olsaydı

Türkiye zaferden sonra yeşil sarklı bir asya devleti olacaktı ve şüphesiz gene batacaktı.. Türkiye'de Demokrasi hoca ve mürteci saltanatı demektir. Mustafa Kemal'e halifeliği kabul ettirmeye muvaffak olamayan hoca ve mürteciler, Cumhuriyet kurulduktan hemen sonra Liberalizm ve Demokrasi bayrağını açtılar. İsyân etseler, Şeyh Said gibi öldürüleceklerine şüphe yoktu. Çünkü şef ve zafer bizimdi.. Şeriatın ismini Ahlak, Ümmetin ismini Millet koyarak, Ahlak ve Millet namına, Şeriat ve Ümmet müessesesinin kapılarını az çok açık tutmaya çalışacaklardı.. Cumhuriyet kendini saltanata, mektepli kendini Medreseye, laik kendini şeriate, kanunu medeni kendini Mecelle'ye nasıl kontrol ettirebilir ve böyle bir kontrol cihazı kurulduktan sonra -İşte Demokrasi diye nasıl avunulabilir! İktisatta Liberalizm Türkiye kapılarını, ecnebi ve kilise finans ve ticaret soyguncularına tekrar açmak demektir".

Laikliği şekillendiren irade bu gibi kafaların ürünü idi. Hani Laiklik, Cumhuriyet'in, Cumhuriyet de Demokrasi'nin teminatı idi. . Kemalist laiklik, Demokrasi'ye karşı bir kavramdır Falih Rıfkı'nın gözünde..

Laikliğin hukukta, dış politika ve eğitimdeki pratiği, batıdaki ile uyum göstermediği gibi, içeride de üzerinde ittifak edilmiş bir yorumu yoktur. Her zaman fiili duruma göre anlam değiştirmiştir. Laikliği korumak için din derslerini yasaklayabileceğiniz gibi, zorunlu hale de getirirseniz mümkündür. .

Laiklik, siyasilerin gözünde Mekke müşriklerinin helvadan putuna benzemektedir.. Hiç kimseye dokundurmazlar ama kendileri acıktıklarında da yemekte bir sakınca görmezler.. Türkiye Cumhuriyeti, Laiklik ilkesinin kabul edildiğinden bu güne hep laiktir, ama bana kalırsa hiçbir zaman laik olamamıştır. Laiklik bu değildir çünkü.

İkinci Bölüm

DİN DEVLET İLİŞKİLERİNDE

ÜÇ TARZI SİYASET

(Laiklik, Teokrasi ve Bizantinizm)

Din-devlet ilişkilerinin en yaygın biçimde uygulama alanı, şu üç başlık altında toplanabilir.

a- Laiklik: Çok genel anlamda, din'in ayrı, devlet'in ayrı oluşu.

b- Teokrasi: Din devleti. *devlete hakimiyeti.*

c- Bizantinizm: Devlet'in dine hakimiyeti.

Bu ayırım, hristiyanlık ve batı dünyası için çok açıklayıcı gelebilir. Ancak herhangi bir İslâm toplumunda bu kelimeler, bugünkü ansiklopedik tanımları ile olan/olması gereken ilişkileri açıklayamazlar.

Yine Türkiye'deki rejimi de bu tanımlardan herhangi birine sokmak pek kolay olmayacaktır. Anayasaya ve yazılı belgelere bakarsanız Türkiye laik bir devlettir. Ancak pra-

tikler, Türkiye'deki uygulamaların hiçte batılı anlamda laik devlet anlayışı ile paralellik göstermediğini ortaya koymaktadır. Laik bir devlette, herhalde Türkiye'de olduğu gibi bir diyanet teşkilatı, bürokrasi içinde yer almaz. Ya da devlet zorunlu din dersleri adının arkasına saklanarak halkın inancını dejenere etmeyi planlamaz. İmamlar, devlet memuru değildir. Hele hele İslâmiyet gibi ruhbanlık müessesesinin olmadığı bir inanış sistemi içinde resmi din adamı icad etmek, laik bir devlete düşen bir görev olmasa gerekir.

Türkiye'deki uygulamayı teokrasi ile de açıklamak mümkün değildir. Çünkü Din, ibadet ve itikat dışında ekonomik, sosyal ve siyasal hayattan tecrit edilmiştir. Böyle bir iddia suç anlamı taşır.

Ancak rejim, birçok yönden teokratik özellikler de göstermektedir. 1950 öncesi Türk Dil Kurumu sözlüklerine bakılırsa, "Kemalizm, Türk'ün Dinidir" denir. Din maddesinde bunlar yazılıdır. İslâmlık, bu çevrelerin gözünde bir "Arap İdeolojisi"dir. "Kâ'be arabin olsun, Çankaya bize yeter" denmektedir. "Kiblemizin Anıtkabir olduğu" anlatılmaya çalışılmaktadır.

Kemalizm, Atatürk ilke ve inkılabları adeta bir din gibidir. Toplumun, bunları değiştirmesi mümkün değildir. Atatürk, yasalarla korunmaktadır. Cumhurbaşkanı ve milletvekilleri, Atatürk ilke ve inkılablarına bağlı kalacaklarına yemin etmektedirler. Atatürk, üzerine yemin edilen bir değerdir. Her yurttaş için Atatürk'e sadakat, bir borçtur. Memurlar, öğrenciler ve özellikle de ordu, bu değerlere bağlı kalmak ve bu değerleri değiştirmeye cür'et edenlere karşı, devletin müesses nizamını korumak ve kollamak adına, üzerine düşen her görevi yerine getirecektir.

Eğer gerçekten Kemalizm, bir din ise (ki adına amen-tüler düzenlenip, mevlütler yazıldığına göre) ve 1946 TDK sözlüğündeki Din maddesi doğru ise, Türkiye'de Kemalist

bir teokrasiden söz edilebilir. Bu anlamda **Kemalizm; ahlâkî, felsefî ve semâvî bir din değil, bir uygarlık dinidir. Türkiye'de kamil anlamda bir laiklikten söz edilecekse, öncelikle tartışmasız bir din haline gelen Kemalizm'in devletin müesses nizamından tecridi acil bir zorunluluk haline gelir.**

Kuşkusuz bütün bunlar, bir mantık açmazını sergilemek için verilmiş örneklerdir.

Türkiye'deki bugünkü pratikler, rejimin laik ve teokrat olmaktan çok Bizantinist bir karakter gösterdiğini bize göstermektedir. Yani devlet, dine hakimdir. TBMM gizli celse zabıtlarına bakıldığında, Kur'an-ı Kerim'in Medeni ayetlerinin, Ahkam bildiren ayetlerinin laikliğe aykırı olduğu iddiası ileri sürülerek Kur'an-ı Kerim'den çıkartılması ve yerine nutuktan parçalar eklenmesi konusu bile müzakere edilmiştir. İslâm dininin günlük hayatı ilgilendiren hükümleri, bu anlamda suç teşkil etmektedir. Aytunç Altındal'a göre (Bkz: Milliyet, 4 Kasım 1990/S:5 Özcan Ercan ile mülakat). "Türkiye'deki laiklik anlayışı ile, Batı Avrupa hatta Sovyetler Birliği'ndeki laiklik ve ateizm anlayışları arasında dağlar kadar fark var. Bana göre Türkiye'deki laiklik niteliğinde ve kimliğinde bir laiklik batı Avrupa'da yok. Biz, bu yolda tek ülkeyiz". Belki şöyle ifade edilebilir: Bizantinist teokratik laiklik. Tam bize göre. Ne anlama geldiği anlaşılmıyor olabilir, ama bizim durumumuzu ifade etmek açısından sanırım çok uygun bir tanım.

İslâm, Bu Sistemlerden Hangisine Uyar?

İslâmiyet'in bu üç sistemden herhangi birisi ile uygunluk içinde olacağını sanmıyorum. Kaba tanımı ile din/devlet ayrılığı İslâmı bağdaşmadığı gibi, İslâm Teokratik bir

sistem de getirmmez. Bizantinizle de açıklanamaz. Yani İslâm, çerçevesini devletin tayin ettiğı bir din olmadığı gibi, kendisi din adına kurulacak bir devlette, herkesin İslâm'ın hukuk kuralları ile yönetilmesini de emretmez. İslâmiyet, herkesi kendi inancında özgür bırakır. Dinde zorlama yoktur. Başka inanıştan insanların o toplumdaki hukuklarını, zimmet altına alınan haklar sözleşmesi "Zimmi statüsü" belirler. Bu sözleşme zimmilerin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal haklarını belirler. Temel haklara aykırı olmamak kaydı ile bu sözleşme, taraflar arasında genel adalet kurallarına göre belirlenir. İslâm'da temel haklar ise mal, can, namus, akıl ve inanç, nesil emniyeti olmak üzere beş ana başlık altında toplanmaktadır. Esasen bu temel şart, herkes için bir güvencedir ve bir arada yaşamanın zorunlu kurallarıdır.

Az gelişmiş ülkelerde, koruma altındaki aydın tipleri genellikle, bütün dini sistemleri teokratik bir düzen olarak açıklama eğilimindedirler. Dindarların, kendi inanışlarını topluma emretmek eğiliminde olduğunu varsayarlar. Din diye gözlerinde canlanan yapı, genellikle Hristiyanlıktır ve bütün dinleri bu çerçeveye oturtma eğilimindedirler.

İslâm'ın laiklikle de örtüştüğü söylenemez. Çünkü İslâm, kendi müntesibleri için, belirleyici bir hukuk düzeni, ekonomik, sosyal, siyasal kurallar tayin etmektedir.

Laikliği, her dini topluluğun kendi dinini yaşaması ve herhangi bir dinin öteki topluluklar için emredici bir hukuk oluşturmaması açısından yorumlayanlar, İslâm'ı bu anlamda laiklikle özdeş görebilirler.

Yine devleti, yasama, yürütme ve yargı erki ile birlikte, bugünkü anlamda total bir egemenlik mantığı ile sorgulayanlar, İslâm'ı kafalarındaki bu devlet şeması ile birleştirdiklerinde İslâm'ın teokratik bir yapı oluşturduğu yanlışına düşebilirler. Burada asıl sorun, İslâm'ı, İslâm'ın vadettiğı ekonomik, sosyal ve siyasal sistemi bilmemelerinden kay-

naklanmaktadır. İslâmî toplum düzenini kendi mantığı ile sorgulamak, anlamaya çalışmak gerekir. Yoksa bu yanlışların sonu gelmeyecek, bir İslâm ülkesinde laiklik macerasının ne anlama geldiğini anlayabilmek için yarım asır kaybetmek gerekecektir.

Kaldı ki bu gibi tezleri savunanlar, sadece İslâm'ı bilmemekle kalmamakta, kullandıkları kavramın tarihi gelişimini ve bugün geldiği noktayı da bilmemektedirler. Türkiye'ye has laik bir mantık üretme gayretleri ise, siyasi bir simyacılık tecrübesi olarak çoğu zaman komik bir duruma neden olmaktadır.

Öyle anlaşıyor ki Mustafa Kemal, doğulu yöntemlerle batılı hedeflere ulaşmaya çalışan biri idi. Bu mücadelede, doğu ile batı arasında sıkışıp kaldı. Her iki taraftan da koptu ve yalnızlaştı. Artık ne doğulu, ne de batılı. İleri gidemiyor, geri de dönemiyor. Ve bu aralıkta sıkışıp kalmanın doğurduğu sorunları yaşıyoruz. Bu, bize rejimi kuran (Devleti değil) Kemalizm'in mirasıdır. Mustafa Kemal'den sonra gelen Kemalistlerin çelişkili uygulamaları ise, bu handikapı daha da büyütmüş ve istikrarsız, bir kriz ortamını sürekli kılan şartları üretmiştir. Artık Kemalist aydınlar da yavaş yavaş köşesinden kıyısından bu gerçeği farketmeye başlamışlardır. Ancak hâla mantıklı bir çözüm için çok uzaklarda bulunuyorlar.

Mehmet Barlas'ın 14 Mayıs 1987'de Güneş'te çıkan şu yorumu, bu gerçeği genel hatları ile yakaladığını göstermektedir: "Atatürk, bir halkçıydı. Ama bir Demokrat değildi. Adına çağdaş uygarlık düzeyi dediği hedefe ulaşmak için yaptığı devrimler ve özünde laisizmin bulunduğu düzen, çoğunluğa danışılarak yaratılmamıştı. Demokrasi, Türkiye için yeni bir olgudur. Çok partili demokrasiye girdiğimiz günden beri pek çok kriz yaşadysak, bunun özünde çoğunluğun iradesi ile Atatürkçü toplum modeli arasındaki çeliş-

kilerin varlığı daima rol oynamıştır".

Şimdi; hem Demokrat, hem de Atatürkçü olduğunu söyleyenler doğru söylesinler: Atatürk'ü mü çok seviyorlar, yoksa Demokrasiyi mi? Eğer biri için diğerini feda etmeleri gerekirse hangisini feda edebilirler? Yani halkı mı, o halkın kurtarıcı olarak kabul ettikleri Ulu Önder (Führer) i mi? M. Barlas, bu sorunun cevabını şu cümlelerle çarpıcı bir biçimde ortaya koyuyor: "Bugün, eğer örneğin çoğunluk istese ve bu da anayasal kurallar çerçevesinde yapılmış bir seçim ya da referandum sonucu ile ortaya çıkarsa, Türkiye'de İslâmî Cumhuriyet kurmak mümkün olabilir mi?"

Barlas, ne toplumdan ne de M. Kemal'den geçme eğiliminde değil. Bu ikisi arasında bir paralellik kurana kadar krizlere katlanma eğiliminde. Atatürk öldü. Atatürk'ü bundan sonra demokratlaştırmak mümkün olmadığına göre geriye tek çözüm yolu kalıyor. "Toplumu, eğitim yolu ile Atatürkçüleştirmek, o zaman halk Atatürk'ü ve onun devrimlerini isteyecek ve ona göre yaşayacak, bunu siyasal bir talebe döndürecek, böylece Demokrasi ile Kemalizm paralellik içine girecek ve biz o zaman krizlerden kurtulacak, laik bir toplum olacağız. Atatürk'e ve Atatürkçülüğe uymayan ne varsa atmaya hazır mısınız, meselâ dininizi nasıl Kemalist bir yapıya dönüştüreceksiniz?.. Sıkı durun, Din dersleri niçin zorunlu oldu sanıyorsunuz, niçin Diyanet teşkilatı devletin içinde bürokratik bir yer işgal eder ve devlet, milyarlarca lira imam maaşı öder? Barlas, konuyu açık ve net bir biçimde ortaya koymaktadır: "Demokrasi ile Atatürkçü toplum modelini bağdaştırmak zorundayız. Bunu başaramadığımız takdirde, krizleri sürekli yaşar ve sebeblerini arar dururuz"

Ali Bulaç, "Gündemdeki Konular" kitabında bu konuya değinerek devletin; dini, Kemalist bir temele oturtma gayreti ile ilgili olarak, Kazım Oksay'ın 13 Aralık 1986 tari-

hinde TBMM'de, DİB bütçesi ile ilgili olarak yaptığı konuşmayı alıntılararak devletin bu konudaki tavrını belgelemektedir. Oksay şöyle demektedir: "Diyanet işleri başkanlığının hizmetleri, Cumhuriyetimizin demokratik ve laik karakteri gözönünde tutularak verilmektedir. Böylece milletimizin manevi alandaki ihtiyaçları, bizzat devlet tarafından karşılanmakta ve demokratik rejim için tehlike teşkil edebilecek akımların, gerçekçi ve akılcı tedbirlerle önlenmesine çalışılmaktadır". "...Ancak, bu hizmetlerin anayasa ve kanunlar çerçevesinde topluma maledilmesi, devlete ve rejime zarar verebilecek eylem ve davranışları akamete uğratacak bir şuur ve muhteva içerisinde verilmesi gereğini de varlığımızın devamı için önemli ve hayati bir mesele olarak addediyoruz".

Hedef belli. Bu hedefe göre örgütlenmiş bir diyanet teşkilatının ya da zorunlu din dersleri programının gayesi açıkça görülmektedir. Bu yaklaşım, her halde laik bir yaklaşım değildir.

İSLÂMİYET VE LAİKLİK

Önce İslâm'ı elbette bir din olarak ele almak, bu anlamda din/devlet ilişkisini sorgulamak gerekir.

İkinci olarak İslâm'ın diğer semâvî ve ahlâkî dinlerden ayrı olarak ele almak ve ayrıca değerlendirmek gerekecektir. İslâm inancında din/bilim çatışması yoktur ve yine İslâm inancında bir ruhban sınıfı söz konusu değildir. Yine İslâm, akli dışlamaz. Din bir doğmalar bütünü değildir. İslâm dini, ibadet ve ahiretle ilgili bilgiler yanında, yaşadığımız dünyanın sorunlarına çözümler de getirir. Bu anlamda ekonomik, sosyal, kültürel, hatta siyasal düzenle ilgili kurallar getirir. Tarihi sorgular, bireyi muhatap alır ve onu kutsar. Onu, evrensel sorumluluklar sahibi, gören, bilen duyan, katılan ve karşı çıkan sorumlu biri olarak kabul eder.

İslâm'da din ve bilim çatışmazlığı vardır. Yaratan, yarattığı şey hakkında yanlışlığa düşmüş olamaz. Bu müslümanların ilahına yakışmaz. O bilen, gören, yoktan varedendir. Mutlak bilgi sahibidir ve bilgisi ezeli ve ebedi kuşatır. Unutma, yanlışma ve ihmal söz konusu değildir.

Eğer İslâmî bir kural olarak bilinen bir şey var ve o bulunan bir gerçeğe örtüşmüyor ise ya o gerçek değildir ya da dinin o hükmü ile ilgili anlayışımızda hata etmekteyiz.

İslâm, bize "Aklımız kadar iman edip, aklımız kadar amel işleyebileceğimizi" söylemektedir. Yine İslâm, bize "Ancak; alimlerin, kitabı hakkı ile anlayacaklarını" haber vermektedir. Tanrısal irade, ancak akıl sahiplerinin anlayıp kavrayabilecekleri bir şeydi.

İslâm dini ilmi ve alimleri yüceltiyordu. İbadeti sadece şekilden ibaret bir davranış olarak değil, hayatın tümünü kuşatan iyiyi, doğruyu, güzeli anlama, yaşama yolundaki bir mücadele şeklinde sunuyordu. Hayattan tecrit edilmiş bir ruhbanlık yerine zühd ve takvayı öne çıkartıyor ve insanların hikmete sahip olmasını istiyordu. Akıllı ve sezgisi gelişmiş, estetik değerlere sahip, aydın fikirli bireyler olmasını şart koşuyordu. Çünkü Allah güzeldi ve güzeli severdi. Cehalet ise küfre giden en kısa yoldu. Alimin uykusu, cahilin nafilâ ibadetinden daha hayırlı idi.

Tefekkür (Düşünmek-İmal-i fikir etmek) yüceltiliyor, bir anlık tefekkür, bin yıllık nafilâ ibadetten daha hayırlı görülüyordu.

İnsan, yeryüzünde Allah'ın halifesi idi. Onun gören gözü, işiten kulağı, tutan eli idi. Haksızlıklar karşısında susmak, dilsiz şeytan olmak demektir. Yaptığı her şeyden ve yapması gerekirken yapmadığı her şeyden, söylediği her sözden ve söylemesi gerekirken söylemediği her sözden hesaba çekilecekti. Haksızlık kimden gelirse gelsin, kime yönelik olursa olsun, haklının yanında haksıza karşı duracaktı. Söylenilen sözün kim tarafından söylendiğine değil, sözün doğru olup olmadığına bakacaktı. Yapılan iş için de öyle idi. İslâm, hiç kimsenin meşru hakkına karşı bir tehdit değil, bedel ödemeksizin kazanılan bir teminattı. Çünkü Allah (c.c.), yarattıklarının hukukunu korumak için müslümanları gö-

revlendirmişti. Karşılığında mallarını, canlarını, sevdiklerini bedel olarak Allah yolunda fedaya hazır olanlar için altından ırmaklar akan vadedilmiş cennetler vardı.

İslâm'da ki kader inancı, haksızlıklara karşı teslim olmayı ifade etmiyor, aksine insanı İlahi bilginin gücü ile kuşatıyordu. Rızık ve ecel, şüphe ve korkuyu yok ediyordu. Bir İlahın varlığı, erişilmez bir güç ve güven duygusu kazandırıyor. Ahiret hem korku ve hem de umuttu. Gazaba uğrama korkusu ve cennet umudu. Ve Evrende hiçbir zaman yalnız değildik, meleklerin, cinlerin ve şeytanların varolduğu bir dünyada, insan olarak ilahi gözetim ve denetim altındaydık. Her şey bir imtihan içindi. Hayat buydu.

İslâmî inancıya göre tüm canlılar ve yaratılmış her şey ister hayır, isterse şer olsun Allah'ın iradesi içindedir. Müslümanlar ise Allah'ın rızasına taliptir. Müslümanlar meşruiyeti ararlar ve yeryüzü hayatında bir arada yaşamanın temel kuralı ise şeriat(Hukuk) tır.

Dinde zorlama olmayacaktır. Bu evrensel bir özgürlük bilincidir. Hiç kimse kimsenin dini üzerinde, inancı üzerinde baskı kurmayacaktır. Ve insanlar, belli bir şeriat (hukuk) çerçevesinde barış içinde yaşayacaklardır. Bu anlamda İslâm, tam anlamı ile bir barış ve özgürlük dinidir. İslâmî sistem de bir "Şeriat" düzenidir. Özgürlük bilinci, bireyi kuraldışılığa itmez. Ancak bireyin kendi özgür iradesi ile kabul ettiği (yaratılmış hukukuna: İnsan temel hak ve hürriyetlerine: 5 Temel esasa aykırı olmamak üzere) inanç sisteminin/hukuk sisteminin ve bir arada yaşadığı topluluklarla aralarında akdedilen sözleşmelere uyması zorunludur. Toplumsal barışın esası da budur. Müslümanların barışı ise üç boyutludur ve sonuçta bu barış, insanı Allahla barışa götürmektedir. Bu ise cennete açılan bir kapı hükmündedir.

Tekrar söylemek gerekirse, eğer Laiklik, her din mensubunun kendi dinini yaşaması ve her inanıştan olan insan-

ların kendi aralarındaki ilişkileri bir sözleşme ile belirlemelerine imkan sağlayan bir düzenlemenin adı ise, bu İslâm'a yabancı bir yorum değildir. Ama yine İslâm, her kişiyi, inandığı dinin kurallarına uymaya zorlar. Bir Hindu inek eti yiyemeyeceği gibi, bir müslümanın da kendi içinde faiz ilişkisine girmesi ya da içki içmesi, İslâm'ı bir düzende kabul edilemez. Çünkü bu, bireyin özgürlük alanının dışında kalan bir davranış olur. Burada artık söz konusu olan özgürlük değil, ahlâk sorunudur. Tıpkı bir yere belli bir saatte gitmeye söz veren kişinin oraya o saatte gitmemesinin bir özgürlük sorunu olmadığı gibi.

Ancak Türk aydını, henüz bu sorunu çözmemiş değildir. Onlar içki içen, canı istediğinde domuz eti yiyen, faizi helâl sayan, ibadet etme gereği de duymayan bir müslüman tipi üretilmemiş olmasından dert yanmaktadır. Meselâ şu sözler, ünlü bir hanım yazara aittir:

Soru- İslâmiyet'in kadına bakış açısını nasıl buluyorsunuz?

Cevap- Kur'an'daki kadınla ilgili bölümleri okuyarak inceledim. Bir de müslüman biri olarak genel bir fikrim var. Ama İslâmiyet kuralları ile insanların yaşamasını doğru bulmuyorum"(Yörüngen/12 Mayıs 1991/Duygu Asena ile yapılan mülakat)

Meselâ, Ahu Tuğba'ya göre de "Din kalp temizliğidir ve bir vicdan sorunudur. Allah'la kul arasına da kimse giremez. Kendisi bu anlamda çok iyi bir müslümandır, çünkü kalbi çok temizdir. Kutsal gecelerde programa çıkmamakta ve sık sık Eyyub sultana, Tellibabaya gidip dua etmektedir".

Kuşkusuz bu çerçevede bir din anlayışının tutar tarafı yoktur. "Onlar inandık demekle yakalarının bırakılıvereceğini sanmaktadırlar". "Onlara yeryüzünde fesat çıkarmayın

dediğinizde ise,biz ancak islah edicileriz derler, gerçekte ise onlar fesatçıların ta kendileridir"

Eğer laiklik yerine Sekülerizm'i kullanacak olursanız ve Sekülerizm'e "Çağdaşlık" anlamı verecek olursanız, İslâm bir kere ilk geldiği çağda, çağın ötesinde bir dindi. Ve toplumu ileri bir uygarlık düzeyine çıkartan kavramlar ve kurumlar üretti. Ekonomik, sosyal ve siyasal anlamda, kültürel anlamda yeni sistemler ürettiğine göre o zaman Sekülerlerdi demek gerekir. Yine bu anlamda günümüzdeki İslâmî gelişmeye bakacak olursak İslâm bugün de çağdaş dünyada yüz milyonlarca insanın umut kaynağıdır ve onlara İslâm, daha iyi bir dünya vadetmektedir.

Biz, burada İslâm'ı seküler bir din olarak takdim edecek değiliz, ancak İslâm çağdaş medeniyetin ötesinde ve önünde bir yapıya sahip olduğunu ve bu özelliğini de sonsuza kadar devam ettireceğini belirtmek istiyoruz. Son kitap ve son peygamber esprisi bu konu ile ilgilidir.

Sovyetler'de ve Balkanlarda yaşanan olayların ardından, batı kapitalizminin de ciddi bir krizle karşı karşıya olduğunu gözönüne alacak olursak İslâm, insanlığın gelecekteki umudu olarak yeniden çağlar üstü "eskimeyen yeni" yapısıyla bir diriliş müjdesi olarak gündemdeki yerini almaktadır.

İslâm'ın birey, bilim ve özgürlükle ilgili birçok hükmü vardır. İnsanı insana kulluğa değil, bütün kullukları reddederek yalnız bir olan Allah'a kulluğa çağırır. İnsanı paranın, şehvetin, iktidar hırsının kulluğundan arındırır. Nefsinin kulluğundan çıkartıp kutlu insan olmayı öğütler.

İslâm, istişare ve şura müesseselerini, toplumsal sözleşmeyi bir toplumsal hukuk düzeni için vazgeçilmez şart olarak görmüştür. Herkesin hakkını arama, fikrini söyleme haklı vardır. İstişarede ehliyet, imandan önce gelmektedir.

Bilgi sahibinin bilgisi önemlidir. Hikmet ve doğru söz, müminlerin yitık malı gibidir. Herkes hakka sahip çıkmak zorundadır. Kelam, fıkıh, içtihat müesseseleri, kıyas müessesesi İslâm'ın insan aklına verdiği değerin açık göstergeleridir.

Dinin anlaşılıp yorumlanması İlahiyatçıların "!" sorunu değil, meselâ Kur'an'ın öngördüğü ekonomik sistem, müslüman bir ekonomistin sorunudur.. Yine abdest alınacak suyun temizliği sorusuna cevap verecek olan cami hocası değil, müslüman bir çevre mühendisidir.. Kur'an'daki yaratılışla ilgili ayetleri en iyi anlayacak olan belki de bir genetik mühendisi ya da bir tıp otoritesidir..

İslâm; diktayı, faşist ve ırkçı yaklaşımları, sömürüyü ve her türlü ahlâksızlığı yasaklayan hukuki düzenlemeler getirmiştir. Emek kutsanmış, insanların işkence görmeleri yasaklanmıştır.

İslâm'da yalnız Allah'a kul olmak vardır. Kula kulluk yoktur. Ruhbanlık da yoktur. İslâm'da ruhban (clergy) olmayınca, ruhandışı bir hayatı temsil eden laiklik kurumu nasıl ortaya çıkacaktır. Kaldı ki laikliğin kimi durumlarda Vatikan'a bağlı olmamak anlamına geldiğini, hatta koyu bir hristiyanın bile bu anlamda lâik sayılabileceğine de değinmiştik.

Bizde mutlaka laiklik olması gerektiği için, (Madem ki anayasaya yazmışlar) o zaman laikliği mümkün kılacak altyapıyı da oluşturmak gerekiyordu. İmam-Hatip okulları bu amaçla, İslâm'da bir ruhban sınıfı üretmek için kurulmuştur. Bu, İslâm'a karşı yapılabilecek en büyük saygısızlıktır. İslâm'a bir "Din adamı" sınıfı kazandırma gayretinin arkasındaki suikast bu laiklik gayretinden kaynaklanmaktadır. Buna rağmen bu okullarda okuyan öğrencilerin İslâm'ın temel kaynaklarıyla tanışması sonucu istenen ruhban sınıfı ortaya çıkmamakta, hayatın her alanında (tıp, mühendislik

ve sosyal bilimler) başarılı olan bir nesil yetiştirmektedir. Bu da İslâm'ın özünde bir ruhban sınıfı oluşturacak unsurlar taşımadığını gösterir. Bunun için de İmam-Hatip okulları bir meslek okulu değildir ve olamaz da. Kendini laik sayan bir devlet için, ruhban sınıfını reddeden bir din adına ruhban üretme gayreti ise hukuk dışı bir tecavüz olur. Kaldı ki, İmam Hatip okulları da bugün resmen birer meslek okulu sayılmamaktadır. Meslek okulu sayılmamasının sebebi ise, laiklik harcamalarında maliyeti düşürmeye yönelik bir gayrettir. Çünkü İmam-Hatip okulları meslek okulu statüsüne sokulacak olursa, "Meslek !" dersleri öğretmenleri" için meslek tazminatı ödenmesi gerekecektir. Bu da bütçe planlamacılarının işine gelmemektedir. İmam Hatip okulları, birer imam okulu değil, din eğitime ağırlık veren birer lise konumundadır,

Laik devletin ruhban yetiştirme gayretleri, bununla da bitmemekte, Diyanet Yüksek Meslek okulları da açılarak yüksek ruhbanlar yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Din, sivil bir kurum olmaktan çıkartılıp, devletin elinde, iktidarların işini kolaylaştıran bir aygıt gibi değerlendirilmek istenmektedir ki, bu Bizantinizm'in ta kendisidir.

Kuşkusuz İslâm'ı tam ve doğru olarak bilmek için her şeyden önce sağlıklı düşünen bir kafaya, tarih bilgisine ve İslâmî bilgilere sahip olmak gerek. Şariat ve Cihadın ne anlama geldiğini bilmeyen, Kader'i müstebit krallara boyun eğme ve teslimiyetçilik olarak anlayan, ortaçağ denince tüm dünyayı karanlıklar içinde gören, kafasını batıya kiraya vermiş, zeka sorunu olan insanlara bu gerçeği anlatmak pek kolay olmayacaktır. Ortaçağın sadece batılılar için bir karanlık çağ olduğunu ve dünyanın Avrupa'dan ibaret olmadığını birilerinin onlara anlatması gerekiyor. Unutmamak gerekir ki "Bir kibrit çöpünü gözlerine çok yaklaştıranlar, arkasında bir ormanı kaybederler " ve "çoğu kez cehenneme giden yollar iyi niyet taşları ile döşelidir".

Meselâ; bu insanlar, hafta tatilinin Cum'a'ya alınmasını bırakın, sadece namaz saatlerinde müslümanlara ibadet için izin verilmesi teklifini bile laik devlete yönelik bir tehdit olarak görürken, aynı kişiler Yahudilerin tatil günü olan Cumartesi ve Hristiyanların dini tatili olan Pazar gününün bizde tatil olmasını bir uygarlık, çağdaşlık gibi görmektedirler. Oysa Cumartesi ve Pazar'ın tatil olmasının laiklik ve sekülerizmle hiçbir alakası olmadığı gibi, Hristiyan batının teokratik gayretlerinden güç alan bir dayatmasıdır. Bu sürecin sonunda da Türkiye'de müslümanlar, bu ülkede hristiyanların sahip oldukları azınlık haklarından daha geri bir konuma mahkum edilmekte, yine Hristiyan ülkelerindeki müslümanlara tanınan kimi haklar bile bu müslüman ülkenin müslüman halkına çok görülmektedir.. Benzer talepler ise devletin müesses nizamına yönelik bir tehdit olarak görülmektedir.

Aytunç Altındal, "Laiklik" isimli çalışmasında İslâm dinindeki Seküler çağrışımlarla ilgili olarak şu bilgileri vermektedir: " .. Çıkan sonuç şudur ki, Kur'an'a ve şeriata göre, bireye, o çağların hristiyanlığında ve yahudiliğinde olmayan bir serbesti alanı tanınmıştır". Prof. Bahri Savcı'nın da belirttiği gibi -İslâmiyet önce hayat tarzını, hırsızlıktan, intikamdan alıkoyucu, uzaklaştırıcı; hırsızlığı, intikamı, gasbı reddedici; başkasının hakkına, mülkiyetine riayet edici bir hukuk telakkisi getirmiştir ki, bunlar bugün anayasalarda ve haklar beyannamelerinde gördüğümüz bazı özel kişi haklarına benzemektedir- (Şahsi masuniyet hakkı dahil) Prof. Bahri Savcı'nın sözünü ettiği anayasalar ve insan hakları beyannameleri çağımızda tam anlamı ile 'Seküler' nitelikteki belge ve anlaşmalardır. Günümüzden yaklaşık 1400 yıl önce 'bireylere' çağımızın Anayasalarındaki ve İnsan Hakları beyannamelerindeki 'seküler' hüküm ve kararlara BENZER ÖZEL HAKLAR sağlamış/getirmiş olan inanç sistemi de İslâmiyet'tir ve onun kutsal kitabı Kur'an'dır. Günümüzden

1400 yıl önce Kur'an'da Allah, insanlardan 'düşünmelerini ve akletmelerini' istemişti. Türkiye'de 'düşünce suçu' gerekçesiyle onyıllarca -hatta yüzyıllarca- hapis cezasına çarptırılanlar bulunduğu ve bu insanların acı ve işkence çektikleri anımsanırsa ve 'kıyaslanırsa' TC devletindeki Bireysel-Laik özgürlüklerle, İslâm'ın KENDİNE ÖZGÜ -Yani şeriatın gereği olan- özgürlükleri arasındaki 'fark', çok daha iyi anlaşılır kanısındayım".

OSMANLI DÖNEMİ'NDE DİN-DEVLET İLİŞKİSİ

Osmanlı Devleti'nde, din-devlet ilişkisini farklı bölümler halinde ele almak gerekecektir. İstanbul'un fethine kadar olan bölüm ayn bir dönemi ifade eder. Modern devlet anlayışına uygun hiyerarşik, kategorik, bürokratik devlet yapısı 1453'ten itibaren başlar. Yani birinci dönem, 7. Osmanlı padişahı İkinci Murat'ın Hüma hatundan doğan oğlu Fatih Sultan Mehmet han dönemi ile son bulur. Osman Gazi'nin 1300 yılında padişah olması ile başlayan 1. dönem, 153 yıl aradan sonra, 1453'de sona ermekte ve yeni çağla birlikte Osmanlı devlet düzeyinde, ilmiye, kalemiye ve scyfiye kanatları teşkil olmaktadır.

Fatih Sultan Mehmed; doğu ve batıyı biliyor, dil biliyor, sanat ve edebiyatla ilgileniyordu. İstanbul'u fethettikten sonra da, Bizans kurumlarını ve devlet yapısını inceledi ve ve devletin yeniden yapılandırılmasında bu bilgilerden büyük ölçüde yararlandı. Fatih'in yaptığı ilk işlerden biri, Patriği atamaktı. Böylece Bizans imparatorunun yetkilerini Fatih fiilen kullanarak, kendine bağlı bir dini kurum oluşturuyor ve Hristiyanlar devlet içinde eskiden olduğu gibi bir

konuma sahip oluyordu. Bu yapı, Tanzimat'tan sonra şekil değiştirecek ve günümüzde de, batıcı kafalar, müslümanların dini temsilcilerini atama yoluna gideceklerdir.

Fatih 1453'ten vefat ettiği 1481'e kadar 28 yıl, yeni devletin oluşturulmasına çalıştı.

Fatih'e kadar gelen Osmanlı padişahları "Gazi" olarak anılıyordu. Sarayda oturmuyorlardı. Fatih, bu anlamda ilk merkezi hükümet teşkil etme yolunda çaba gösteren bir padişahtı. Ancak halife sıfatı taşımıyordu.

1. Dönem 153 yıl sürmüştü. 1453'te başlayan 2. dönem ise 9. Osmanlı Padişahı, 2. Beyazıt'ın Ayşe hatundan doğan oğlu Yavuz Sultan Selimle noktalanıyordu. Ve yine aynı padişah döneminde 3. bir dönem başlıyordu. Saltana ek olarak Hilafet dönemi. Hilafet ve saltanat birleşiyordu.

Yavuz Selim, zor bir zamanda yönetime gelmişti. 1512'de yeğenlerini, 1513'te de kardeşleri Ahmet ve Korkut'u devlete zarar verecekleri düşüncesi ile öldürtmüştü. Ardından doğu seferi başladı. İran, öteden beri Osmanlılar için bir kaygı nedeni idi. Hem siyasi gücü ve hem de mezhebi özellikleri dolayısı ile Osmanlı yönetimini kaygılandırıyordu. Belki de padişah biraz da bunun için, dini bir sığata da sahip olma gereği duyuyordu.

Yeniçerilerde ayaklanma alametleri görülüyordu. Hilafet yetkilerine sahip olması, askeri ve sivilî susturmak ve Osmanlı devletinin sınırlarını öteki İslâm coğrafyasına doğru yaymak açısından önem taşıyordu. Halifenin koruması altındaki topraklarla sınırlı kalmak öte yandan İran faktörü, Osmanlı'nın genişleme alanını daraltıyordu. Sonunda Yavuz, babasının ve kayınbabasının uyarılarına rağmen Mısır seferine çıkacak, Hama, Halep, Humus ve Şam'ı aldıktan sonra Mısır'ın üzerine yürüyecektir. Yıl: 1518, Yavuz Sultan Selim han artık aynı zamanda Halifedir.

1512'de tahta çıkan Yavuz, tahta çıkışının 6. senesinde Halife ünvanını alıyor ve kendini "Hâdimü'l-Harameyn" ilan ediyordu. 1481'de vefat eden Fatih'ten 37 yıl, İstanbul'un fethinden 65 yıl sonra Osmanlı devletinde din-devlet ilişkileri yeni bir boyut kazanıyordu.

2. Dönem 65 yıl sürmüştü. Yavuz'un saltanatı toplam altı yıldır. Hilafeti ise 2 yıl sürmüştü.

Yavuz'dan sonra, Hafsa Sultan'dan doğan oğlu Kanuni Sultan Süleyman Han, 1521'den 1566'ya kadar uzun bir dönem, tam 45 yıl tahtta kaldı. Bu uzun dönem içinde, Fatih'in kurmaya başladığı bürokratik devlet geleneğini yerleştirdi. Din ve devletin aynı kişide birleşmesi ile ortaya çıkan sorunlar hiyerarşik bir ilişkiler düzenine dönüştürüldü. Din, tümü ile resmi hale gelmişti. Sivil dinin yargı ve icrada gücü, yeni düzenleme ile sınırlandırılıyordu. Padişah ve Halife olan Sultan, alimlerini çağırarak devletin güvencesinde İslâmî esaslara dayalı bir hukuk düzeni oluştuyordu..

Padişah her işini alimlere danışarak, onlardan fetva alarak yaptığı için, sivil halkın yönetim üzerinde bir itiraz hakkı da giderek kalmıyordu. Artık sarayın himayesinde yeni bir ulema sınıfı doğuyor ve saray, ilmi bizzat örgütüyor, eğitim veriyor, din ile devlet ilişkileri, ferdin devlet ve dinle ilişkileri yeni esaslara bağlanıyordu. "Halifey-i ruy-u zemin" giderek "Hâdimü'l-Harameyn" olmasının ötesinde Hristiyanlıkta olduğu gibi "Zıllullah" ünvanı ile anılmaya başlayacaktı. Gerçekte İslâm inancında Allah'ın halifesi olan "İnsan"ın kendisidir. Müslümanları temsilen "Halife" ünvanını alanlar ise "Rasûl'ün halifesidirler". Bu ayrımı iyi yapmak gerekir. Elbette müslümanları temsilen "Halife" ünvanı alanlar da, aynı zamanda bir "insan" olma sıfatı ile Allah'ın halifesidirler. Ve Allah'ın halifesi olma konusunda insanlar, eşit hak ve sorumluluklara sahiptirler. Kur'an ise, bu hilafet sorumluluğunda ilah ile kul arasında bir sözleş-

medir. Yaratıcının yarattığı vahyettiği yaşama kılavuzudur. Yani insan olarak yüklenilen hilafet sorumluluğunun sınırlarını belirleyen, hak ile batılı ayıran bir kitaptır.

İstanbul'un fethi ile başlayan süreç, Kanuni ile son şeklini almış, daha sonra ise bozulmaya başlamıştır.. Kanuni'nin, kendi döneminde uyguladığı kapitülasyon politikası halifenin iradesi olduğu için halk tarafından, saygı ile karşılanacaktır.. "Bizden olan bir Ulu'l-Emr" sıfatı ile, halife itaat istemektedir. İtaatsizlik etmek ise zorlayıcı tedbirleri beraberinde getirecektir.

Dini ve Siyasi bakımdan "la yüs'el" konuma yükselen saltanat, bir anda kendini saray kulislerinin girdabında bulacaktır. Hürrem Sultan, bu dönemin unutulmayacak bir isimdir.

Din ile devletin kurumsal anlamda birleşmesi, yasama ve yürütmenin denetim altına alınması uzun sürecek bir saltanat dönemine kapı aralayacaktır. Halifelik makamı babadan oğula geçmektedir. Ehl-i Sünnet bir devlet modeli oluşturmaya rağmen, Şia'daki imamların kan birliği ve Seyyidlik geleneği, Osmanlı'da, Osmanlı'da dayanan bir kan birliğine dönüşecektir. Bu da zaman içinde İslâm dışı davranışları da olsa saltanat sahiplerinin halife ünvanını terketmemeleri yüzünden hilafet makamının yozlaşmasına sebep olacaktır. Kendileri dinin kurallarına uymadıkları zamanlarda, fetva yolu ile dini kendi davranışlarına göre te'vil edecek "Kapı kulu ulema" tipine sarayın kapısını açacaklardır. Saltanat kendine bağlı dini makamı (Şeyhülislâmlık) bir denetim kurumu olarak değil de halka karşı bir maske olarak kullanma yolunu seçecektir. 2. Mahmut buna örnektir. Hiddetlendiğinde "Ya kelleni ya da fetvayı gönder" diyebilecektir. Ancak; ne olursa olsun padişah, halk üzerindeki icra yetkisini, kendi saltanat gücünden değil, halkın din gayretinden faydalananak temellendirme gereği duymakta-

dır. Fetva almadan yapacağı işlerde halkın ona bağıllık borcu olmadığı görülmektedir.

28. Osmanlı padişahı üçüncü Selim zamanında Osmanlı devletinde saltanat geleneğinin, giderek halifelik yapısına galib geldiği görülmektedir. Yenileşme adı altında batılılaşma gayretleri öne çıkacaktır. Kalemîye, (Bürokratlar), Scyfiye (Askeriye) ve İlmiyye(Ulema) dengesi bozulmuştur. Dördüncü Mustafa zamanında işler iyice karışacak, saray entrikası kanlı oyunlara sahne olacaktır..

Fransız devrimi tam da Üçüncü Selim'in tahta çıktığı yıl gerçekleşecek ve çözüm arayışı içindeki sarayın dikkatleri bir anda batıya çevrilecektir..

Tanzimat aslında bir yeniden yapılanma arayışının ürünü idi. Yeniden düzenleme (Yeni Nizam-Yenileşme) 'den söz ediliyordu.. Ancak yenileşme adına getirilen teklifler, modelin islahından çok, taklitçi, batıdan ithal mantığına dayanan bir şeydi.. Azınlıklar bu süreci kışkırtıyorlardı. Ünlü Tanzimat fermanı 3 Kasım 1839'da ilan edilecekti. Böylece 3. dönem sona erecek ve 4. dönem başlayacaktı. 1521'de tahta çıkan Kanuni'den 318 sene sonra, aradan tam 20 padişah geçtikten sonra devlet, kendine yeni bir kimlik arayışının içine girecekti.. Aslında yeni düzen arayışları, 28. padişah 3. Selim zamanında 1792'de başlamıştı. Bu ara dönem 47 yıl sürmüştü. 1789 Fransız devriminden hemen sonra, aradan üç yıl geçmeden Osmanlı devletinde de yenileşme çalışmaları başlamıştı.

Tanzimatla birlikte yeni bir edebiyat akımı, Medreselerde yenileşme gayretleri, ekonomik ilişkilerde dışa açılma, askeriye'nin yeniden tanzimi konusu gündeme gelmişti. Artık alimlere danışılmıyordu. Hatta yeni yönelişler açısından dinin çerçevesini daraltmak da gerekiyordu. Tanzimat hareketi bir bakıma müslüman ulema ile azınlıkları aynı statüye koyan, dinin devlet yönetimindeki etkisini ikinci dere-

ceye indiren bir hareketti.

Dine karşı bir hareket olarak önümüze çıkan Tanzimat hareketi yine din adına "Tanrının adına" yapıliyordu.

Tanzimat fermanı şöyle başliyordu: Herkesin bildiği gibi, devletimizde kuruluşundan beri Kur'an'ın yüce hükümlerine (şeriatına) yasalarına tam uyulduğunda ülkemin gücü ve bütün tebaasının refah ve mutluluğu en yüksek noktaya çıkmıştı. Ancak, yüzelli yıl var ki, birbirlerini izleyen karışıklıklar ve çeşitli nedenlerle, şanlı şeriata ve yüce yasalara uyulmadığından evvelki kuvvet ve refah tam tersine zayıflığa ve fakirliğe dönüştü. Oysa Şeriatla yönetilmeyen bir ülkenin varlığını sürdürebilmesinin imkansızlığı açık seçik ortadadır. Tahta geçtiğimiz mutlu günden bu yana, bütün çabalarımız hep ülkemizin kalkınması, ahalimiz ve fakirlerin refahı gayesine yönelik oldu. Eğer yüce devletimize dahil ülkelerin coğrafi konumları ve verimli toprakları ve halkının kabiliyetleri gözününde tutularak, gerekli teşebbüsler yapılacak olursa, Yüce Allah'ın yardımı ile 5-10 yılda kalkınabileceğimiz açık bir hakikattir. Yüce Allah'ın yardımına ve peygamberimiz hazretlerinin ruhaniyetine sığınarak yüce devletimizin ve ülkemizin iyi bir biçimde yönetilmesi için bundan böyle bazı yeni yasalar çıkartılması gerekli görüldü..." denilmektedir.

Her şey Allah yolunda ve şeriat adına yapılyormuş görüntüsü verilmektedir. Tanzimat fermanı, Cumhuriyet dönemindeki Erzurum ve Sivas kongresi bildirileri ile Ankara'da kurulan meclisin açılış törenindeki hutbelere benzemektedir. Ancak bu adamlar ülkeyi bir başka yere doğru götürmektedir.. Zehir; altın tas içinde bala karıştırılarak sunulmaktadır.

Tanzimat fermanı, azınlıkların daha imtiyazlı bir konuma gelmeleri sonucunu sağlayacak bir sürece hız kazandıracaktır. Batılılaşma cereyanları güç ve meşruiyet kaza-

nacaktır. Tanzimat fermanının ayrıntılarına inildiğinde, bu gün hâlâ Türk siyasi hayatındaki iktidar vaatlerine benzer vaatlerin söz konusu olduğu görülecektir. Beş - on yılda kalkınma umutları, ırz, namus ve malın korunması, birlik, bütünlük, dirlik vadediliyordu. Adli ve idari reform tasarıları yanında, ekonomide, kültürde, dinde yenilikler getiriyordu. "Kişi hak ve özgürlüklerinden" söz ediliyor, "Müslüman olmayan halklar için din ve vicdan özgürlüğü teminatı getirilmek sureti ile, uyruk eşitliği prensibi" getiriyordu. Müslüman olmayan Osmanlı uyrukları için "Hukuksal eşitlik" gündeme geliyordu.

Osmanlı devleti, giderek yasama yetkisini kendi elinde toplayınca, dine dayalı yasal düzenlemeler ülkede yaşayan azınlıklara sorunlar çıkarmaya başlamıştı. Tanzimatla devletin hukuk düzeninde azınlıkların kendi hukuklarına imkân tanıyan bu tür bir reform hareketi gündeme gelmişti. Uzun zaman batıda kalan ve batı kültürünün etkisi altında projeler üreten Mustafa Reşit Paşa'nın kaleminden çıkan Tanzimat hareketi ile Osmanlıda yeni bir dönem başlıyordu..

Bu hareketi, 1. ve 2. Meşrutiyet dönemleri izleyecek ve sonuçta Osmanlı imparatorluğu Sevr'le taklit etmeye çalıştığı ülkelerin avucuna düşecek, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile de, tarihi misyonunu tamamlayacaktı. Aslında Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Tanzimatçı, İttihat Terakki geleneğinin bir devamı olan bir grub tarafından kurulmuş ve Osmanlı devletinin yıkılışına yol açan Tanzimat sürecini, devam ettirme gayretinin ürünü olan bir siyasal zihniyetle örgütlenmişti. Bugün yaşadığımız sorunlar, bu zihniyetin özünde varolan çelişkilerin ürünüdür.

2. Abdülhamid, bu sürece karşı direndi ise de, bunda başarılı olamadı. Ve sonuçta Laik Türkiye Cumhuriyeti doğdu. A. Altındal'ın Amerikalı bir yazardan alıntılandığı şu

cümleleri buraya aktarmakta yarar var (Laiklik, S: 69-70)
"19. yüzyılda batıda, sanayi devriminin getirdiği acımasız yaşam şekline tepki olarak özellikle Fransız romantikleri, Osmanlıyı ve doğu'yu tüm erdemleri ile yüceltmışlerdi. 19. yüzyılda Batı'da bir Osmanlı hayranlığı oluşmuştu. Ama Osmanlı yöneticileri ne yazık ki, ülkeyi batılılaştırmaya karar verdiler".

Oysa batılı olmak kolay değildi. Batının başarısı, ahlaki, hukuki, insani değildi. Tekrar da edilemezdi.. Batının başarısını tekrarlamak için yokedecek bir Kızıldere topluluğu, bir Abarjun topluluğu bulmamız gerekiyordu. Köleleştirilecek bir Afrika kıtası bulmalı idik ve dünyanın üçte ikisini sömürmemiz yapmalı idik. Aslında bu, batıyı taklit ederek, onun dümen suyuna girerek değil, ona rekabetle mümkündü... Bu anlamda Fransız devrimini de yeniden sorgulamak gerekir.. Biz, müslüman bir toplumduk.. Biz, ne Avrupalı idik ve ne de Hristiyanlık.. Batılılaşmamız da birçok bakımdan mümkün değildi. 200 yıllık bir maceranın sonunda bu günlere gelmiştik..

Osmanlı devletinde din devlet ilişkisini, bu seyri içinde ele alıp değerlendirmek gerekir. Yine de şunu söyleyebiliriz ki Osmanlı toplum düzeni içinde her din ve topluluk, kendi kültürünü yaşama konusunda genel anlamda zorlanmamış, ekonomik hakları, sosyal ve kültürel hakları güvenceye kavuşturulmuştur. Osmanlı toplumu bu farklı etnik, inanç ve kültür topluluklarını asırlar boyu bir arada tutmayı başarmıştır..

Osmanlı toplumunda mülk Allah'ındı ve Hakimiyet de Allah'a aittir. Dolayısı ile padişah ya da halife de olsa Allah'ın açıklanmış iradesi (rızası) olan Şeriat (hukuk/Yaratıcının yaratılan için vahyettiği yaşama biçimi)ne aykırı davranamazdı. Kendi adına bir hakimiyet iddiası ileri sürerek Allah'ın insanlar üzerine koyduğu hak ve hukuka tecavüz

edemezdi. Yine, Şeriat hükümlerine göre "İnsanlar, inandıkları gibi yaşayacaklar ve düşündüklerini özgürce ifade edeceklerdi. Hakkı ile kazandıkları malları korunacaktı. İslâm topraklarında yaşayan herkesin, kim olursa olsun "Havaici Asliye" denilen asli ihtiyaçlarının karşılanması İslâm devleti üzerine bir borçtu. İnsanların emekleri ve karlılıkları da korunmuştu.

Yine; aynı şekilde bütün insanların canları kutsaldı, bütün canlılar işkenceye karşı korunmuştu. "Bir insanı öldüren bütün insanlığı öldürmüş gibi idi". Burada dikkat edilmesi gereken bir konu, saray çevresinde iktidar mücadelelerinde kan dökülmesi, hatta padişahın yakınlarını kılıçtan geçirmesi hadisesidir ki bu, sivil halka yönelik bir tehdit değildir. Kuşkusuz biz, bu durumu kabul etmiyoruz. Ancak burada uygulanan yöntem "Siyaseten katl" yöntemidir. Sarayla ilişkiler askeri bir disiplin içindedir. Gerek ulema, gerekse bürokratlar bu çerçevede mütalaa olunurlar, bürokratlar ise paşa olarak anılırlar ve devlet bürokrasisinde geçerli olan kural da askeri kurallardır. Sık sık "Tazir"e başvuran hükümdar, bu kişileri askeri yöntemlerle cezalandırmaktadır. Ancak bu cezalar, isyan hali hariç sivililere karşı uygulanmaz.

Yine; İslâm devleti şeriat kurallarına göre (Din yasaları, geçerli hukuk normlarına göre) ümmetin ve zımmilerin genel güvenliğini korumak, hakim olduğu topraklarda yaşayan tüm canlıların nesillerini devam ettirmesinden ve tabii kaynakların israfına mani olmaktan da sorumludur. Yine aynı şekilde tüm insanların kutsalları, namusları, namus telakki ettikleri şeyler de koruma altına alınacaktır. Mülkün Allah'a ait olması ve hakimiyetin, hüküm koyma hakkının da Allah'a ait olması ile bütün insanlar adalet içinde, barış içinde özgür bir hayat yaşamaktaydılar. Hakimiyetin Allah'a ait olması ve ona ortak koşulmaması ilk şarttı ve ortak koşanlar (Yani kendi adına hakimiyet iddiasında bulunan-

lar) şirk koşmuş oluyordardı. İslâm'ın temel kuralı ise, ilahlıkları reddetmekti.

Allah'ın halifesi, insanın kendisi idi ve yönetici halife ise ilkler içinde birinci statüsünde, Rasûl'ün halifesi olma konumunda bir vekalet müessesesi idi. Onun görevi hüküm koymak değil, konulan hükmü insanlara danışarak, onlarla konuşarak ve alimlerle istişare ederek hükme bağlamak, insanların maslahatını gözetmekti.. Yani şeriat koyan, hüküm sahibi, terbiye eden, rab ve ilah konumunda bir hükümlerlik söz konusu değildi. Bu yaklaşım Fransız devriminde geçerlidir. İlahi iradeyi reddeden burjuva onun yerine insanı kutsallaştırmış (Hümanizm) ve kendine şeriat olarak aklı ve bilimi seçmişti. Yeni dinin üç akidesi vardı: Rasyonalizm, determinizm, pragmatizm (Akılcılık, gereklilik ve faydacılık).

Kutsal yoktu. Daha doğrusu kutsal olan insanın kendisi idi. Tanrının hükümlerliği yerine insanın hükümlerliği esas alınmıştı. Bu konuda ise üç büyük siyasi mezhep doğdu: Komünizm, Kapitalizm, Faşizm.. Komünizm'e göre kutsal olan insan iradesi, emeğin sahibi, üreten işçi sınıfının iradesidir. Kapitalizme göre başarısı kanıtlanmış, iktidarı, gücü ve serveti eline geçirmiş olan insanın iradesidir, üstün irade.. Faşizm ise, bir yandan yahudilere karşı savaş açarken, öte yandan yahudi kültürünün etkisi altında üstün ırk teorisi üretecek ve hakikatin kaynağı ve ölçüsü olarak kendi ırkının iradesini öne çıkartacaktır. Yine bu siyasi mezheplerin yanında batı iki felsefi mezhep daha üretmiştir ki, birincisi insanları bir ulus bilinci altında bir araya toplamayı amaçlayan Cumhuriyet sistemi, ötekisi ise ulusu meydana getiren halkların özgürlükleri temeline oturan Demokrasi sistemi. Cumhuriyetteki ulusçuluk, demokraside öne çıkarılan halk iradesini, halkın çoğunluğunun sistemleri doğrultusunda sınırlandırmayı amaçlar. Yani Cumhuriyetle demokrasi birbirini tamamlayan sistemler değil, bir yerde kar-

şıt kavramlardır. Demokrasilerde halkın küçük gruplara ayrılması, soruça halkın iktidarı sorununu güçleştirmektedir.

Bütün bu mücadelenin esası, yeni, yasa koyan tanrısal irade, ilah ve rab olan bir yönetim mekanizması oluşturmaktır. Yeni iktidar modeli, tanrının tüzel kişilik kazanmış şekli olacaktı. Anayasacılık hareketi, bir yerde reddedilen ilahi yasalar yerine insanın kendi iradesi ile yasaların ruhunu keşfetme ve ona göre yasa yapacağı bir üst yasa üretme gayretinin ürünüdür.

Osmanlı'da bu çelişki yoktu. Kanuni ile başlayan süreç önce yasacılık (Kanuni sıfatı buradan geliyor), arkasından bu yasalar arasında uyumu sağlamak üzere anayasacılık hareketini beraberinde getirdi.. Bu süreç de tabii olarak sonuçta, insanın yasa yapma gayretleri paralelinde ilahi egemenlik kavramına ters düştü.

Gerçekte ilahi irade, hiçbir zaman hiç kimsenin temel haklarına yönelik bir tehdit oluşturmaz. Madem ki güç ve kuvvet sahibi Tanrı, insanları farklı biçimlerde yaratmış ve onları belli bir dine bağlı olmak konusunda özgür bırakmış, o halde hiç kimse bunu zorlayamaz. Dinler, bu anlamda bu zorlamanın dışındadır. Ancak din adına bazı zorlamalar olmuşsa (ki oldu) bu dinin değil, dini istismar eden iktidarların sorunudur ve iktidarlar, toplumu yönetmekte önemli bir araç olan dini kullanmaktadır. Türkiye'de de laik devletin "!" dini himayesine (yedeğine) alması ve zorunlu din dersleri uygulaması ve bu derslerde kendi zihniyetine uygun bir anlayışı empoze etmesi sonucunda bunu ihlal ettiğini görmekteyiz.

İSLÂM TOPLUMLARININ TARİHİ GELİŞİMİ

İslâm dininin en güzel uygulama örneğini, Peygamber Efendimiz döneminde görmekteyiz. Bunu 4 halife dönemi izlemiş ve Hz. Ali dönemi, Emevi saltanatı ile noktalanmıştır. Bundan sonrası ısıracı melikler dönemidir.

Müslümanlar, değişik coğrafyalarda farklı uygarlıklar kurmuşlardır. Abbasi ve Selçuklular olsun, öteki hanedanlıklar olsun farklı örfler sergilemişlerdir. Yine zaman içinde ahlak, bilim, tasavvuf, siyaset, kelam, felsefe gibi konular öne çıkmış, zaman olmuş çok kanlı dönemler yaşanmıştır.

Ancak şu var ki, müslümanlar genel olarak payitahtın dışında kalan bölgelerde sakin bir hayat yaşamışlardır. Arap yarımadasındaki bedevi topluluklar da genelde barbar özelliği göstermezlerdi. Bizde hâlâ bazı göçer topluluklar vardır. Bunlar batıda olduğu gibi pagan ya da politikon özellikleri ile de tanınmazlar.

İslâm inancı, insanlarda katı bir ırkçılık anlayışına mani idi. Dahası, mülk Allah'ındı. Gerçek iktidar sahibi

olan da o idi. Yeryüzündeki iktidar ise toplumsal bir uzlaşmanın sonucu idi ve özünü adalet ve barıştan almakta idi. Doğuştan, ya da güçten ya da imtiyazdan kaynaklanan bir öncelik yoktu. Haklı, mazlum ve muhtaç olanlar toplumun genel koruması altında olacaklar ve hiç kimse bu bütün insanlar için kutsal olan hukuku bozmayacaktı. Bu Allah'ın tüm insanlar üzerindeki hakkı idi. Çünkü müslümanlara göre Allah (c.c.), Alemlerin Rabbi idi. O sadece müslümanların Rabbi değildi. O rahman ve rahim olandı. Rahmeti ile bütün alemleri kuşatmıştı.

Peygamberimiz döneminde Medine toplumu (Medine: Şehir demektir) bir bakıma Politikon özellik gösterse de bu batıdaki karşılığından çok farklı bir özellik taşıyordu.

Bireyin statüsünü belirleyen şey, onun serveti, soyluluğu ya da imtiyazları değildi. İslâm, barışlılığı reddediyordu. Haksızlıklar karşısında şiddete başvurma hakkını kutsuyordu, ama hiçbir zaman kör bir şiddeti, haksız bir şiddeti hoş görmüyor, sabrı, merhameti, şefkati ve affı öne çıkartıyordu.

İslâm öncesi Arap toplumunda ya da öteki müslüman halkların tarihi gelişimlerinde bu özellikler görülse de, İslâm ile birlikte yeni bir yapı ortaya çıkmıştır. İslâm; insanı kuşatan sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel çevreyi değiştirirken insanın kendisini de, davranışlarını da, onun iç yapısını ve dış görünümünü de değiştirmişti. Topyekun bir değişim yaşanmıştı.

Kutsal olan, ne töre ve ne de yurttu. Allah'ın rızası ile çelişen her şey reddedilmeli idi. Gerektiğinde doğduğun toprakları reddetmeliydin. Hicret, kutsal bir görev olabilirdi. Arz, Allah'ındı çünkü. Üstünlük ancak hakta ve takvada idi.

İslâm, sınıflı bir toplum anlayışını reddediyordu. Zen-

ginin fakire, erkeğin kadına ya da beyazın siyaha üstünlüğü yoktu. Üstünlük ancak takva ile idi.

İslâm inancı; "Hikmeti-Bilgiyi", mü'minin kaybolmuş malı olarak gönmektedir ve onu nerede bulurlarsa bulsunlar, almalarını öğütlemektedir. "İlim Çin'de de olsa almak gereklidir". İnsanların söyledikleri söze ve yaptıkları işe bakıp onların doğrularını sahiplenmek öğütlenmektedir. Bu yönü ile müslümanlar hızlı yayılış döneminde ulaştıkları kültürlerin zenginliklerini gözden geçirip onları alıp geliştirdiler. Bir kültürel çatışmaya ginneden, o kültürlerin gelişmesine, canlanmasına yardımcı oldular. Özellikle haliye Mansur döneminden başlayarak önemli bir ilmi tekamül dönemi yaşandığını görmekteyiz. Farklı coğrafyalarda ve farklı zamanlarda, farklı etnik topluluklar ve farklı kültürlerin yaşadığı bölgelerde kurulan İslâm devletleri, bu kültürlerle önemli katkılarda bulundukları gibi, o kültürlerden birçok şeyi de İslâm kültürüne getirdiler. Bu, İslâmi yönetimlerin uygulamalarında farklılıklara neden oldu ise de kültürün zenginleşmesine de hizmet etti ve farklı kültürleri etkiledi, açılımını genişletti.

Osmanlılar, daha önceki İslâm toplulukları gibi, dinlere ve mezheplere karşı, farklı akımlara, etnik toplumlara karşı her zaman hoşgörülü oldular. Dinleri üzerinde bir yasaklama söz konusu olmadığı gibi, dilleri ve kültürleri üzerinde de bir sınırlamaya gidilmedi. Kendi meselelerini kendi hukuklarına göre çözdüler. Savaşmaya zorlanmadılar ve ağır vergi yükü altında ezilmediler. Devlet, her zaman koruyucu oldu. Onlar hakkında bir karar verileceği zaman onlara danışıldı.

Müslümanlar için Cum'a namazının siyasi bir anlamı vardı ve cami; dünya meselelerinin konuşulup, görüşülüp karara bağlandığı bir yerd. Öteki dini cemaatler de kendi maslahatları ile ilgili kararlarını mabedlerde alır ve uygu-

lardı.

Müslümanlar, diğer dini topluluklarla aralarında adil bir düzen kurarken, başka dini toplulukların arasında da hakkı ve adaleti gözetmiş, barış içinde yaşamalarını temin etmiştir. İslâmi tebliğ hiçbir zaman misyonerlik anlamı taşımadığı gibi, İslâmi cihad da hiç kimsenin meşru haklarına yönelik bir tehdit anlamı taşımaz. Cihad, müslümanların Allah rızası için kendi imkanlarını zorlayarak haklıdan, mazlumdan ve muhtaçtan yana, haktan yana çaba göstermesidir.

Müslümanların adil bir ekonomik düzen, sosyal düzen, hukuk düzeni oluşturdukları bilinmektedir. İnsanlık tarihindeki en büyük ilmi inkişafların, yine İslâmi yönetimler zamanında gerçekleştiği de bilinen bir olaydır. Sanat ve edebiyatta da müslümanların kültür dünyasına kazandırdığı birçok değerler vardır.

Müslümanlar; her zaman evrensel ölçüde hakkı ve adaleti gözetmiş, tüm dünyada ve ulaştıkları her yerde mazlumlardan yana tavır koymuşlardır. Çünkü Kur'an, müslümanları bu konuda mecbur tutar. Müslümanlar, her zaman ve her yerde mustaz'af (zulme uğrayanlar) dan yana olmak zorundadır. Bir müslüman; haksızlık kimden gelirse gelsin, kime yönelik olursa olsun, mazlumdan, haklıdan yana olmak zorundadır.

Yine müslümanların, Avrupadaki Katolik Protestan mücadelesinde Protestanların yanında yer aldıkları bilinen bir gerçektir.

Burada şunu da belirtmekte yarar vardır:

Bağdat, Hakkari yöresi asırlardan beri müslümanların denetimi altında bulunmaktadır. İslâm'ın ilk yayılma yıllarında ulaşılan bir noktadır. Bugün hâla bu bölgede şeytana tapan "Yezidi topluluklar" yaşamaktadır. Bilindiği gibi

müslüman hacılar, (Laik Türkiye'de Hacı -Hoca, şeyh, efendi gibi isim ve sıfatların kullanılması yasaktır) her yıl Hacca şeytan taşlamaya giderler. Ancak bugüne kadar, bir-iki küçük olay dışında hiçbir müslüman, şeytana tapan bu topluluğun şeytan adına diktiği Melek-i Tavus adı verilen putlarına zarar vermemiştir. Bugün sayıları birkaç yüzbin civarında olan bu insanlar, birkaç yüz sene önce, tümü ile siyasi bir cinayet sonucu ortadan kaldırılabilirdi. Ancak müslümanlar, buna teşebbüs etmemişlerdir. Bir müslümanın tüm hayatı şeytanla mücadele içinde geçer, buna rağmen kendi topraklarında şeytana tapanların yaşamasına izin verecek kadar hoşgörülü bir düzen oluşturmuşlardır. Ama kimi zaman zalim yöneticiler, müslümanlara aynı müsamahayı göstermemişlerdir.

Gerek Osmanlı ve gerekse öteki İslâm devletlerinde görülen dört devre (Kuruluş, yükselme, duraklama ve çöküş) nin ilk iki devresinde ilim hem yükselmekte ve hem de yayılmaktadır. Duraklama döneminde ise iç kargaşalıkların yaşandığı, ekonomik ve siyasi krizlerin olduğu, iç isyanlar ve dış tehditlerin yoğunlaştığı zamanlardır. Sefahat ve rüşvet toplum hayatını kemirirken, adil olmayan yöneticiler ve saray entrikaları ile halkın derdi ile ilgilenen olmamakta ve sonuçta yıkım gelmektedir.

Özellikle yükseliş dönemlerinde ilimde de hızlı bir ilerleme olduğu bilinen bir gerçektir. Müslümanlar bu dönemlerde doğuyu ve batıyı tahlil ederek onları alıp tashih ederek tekamül ettirmişlerdir. Aslında, Batı'da rönesansın yaşanmasında bir yandan Endülüs Emevi devletinin öte yandan yahudi mütercimler kanalı ile İslâm coğrafyasından batıya aktarılan ilmi çalışmaların rolü büyüktür. Müslüman alimlerin, doğu ve batı dillerini bildikleri ve doğu ve batıdaki ilmi eserleri tetkik ettikleri bilinmektedir. Bugünkü batı ülkeleri, birçok tarihi eserlerinin varlığının devamını müslümanlara borçlu oldukları bilinen bir gerçektir. Müslü-

manların insanlığın bilgisine kattıkları büyük ilerlemeyi hiç kimse inkâr edemez.

İslâm dünyasında kadınların da saygın bir yeri vardı.. Osmanlı'da ciddi bir ticari liberalizm söz konusu idi. İslâm'ın men ettiği faiz, sadece müslümanlar arası bir yasaktı. Gayrimüslimler kendi hukuklarına göre amel ediyorlardı. Bazı kaynaklarda İspanya'dan göç eden yahudilerin sahip oldukları imtiyazlar uzun uzun anlatılmaktadır. Batılıların zulmünden kaçan bu insanlar, müslümanlara sığınmışlar ve onlara bu topraklarda geniş haklar tanınmıştır. Mesclâ, İspanya'dan göçüp gelen yahudiler arasında ticaret son derece yaygındı. Bunlar arasında bazı yahudi kadınlar da vardı. Bunlar arasından Dona Garcia ve Ester Kyra gibi kadın tüccarlar büyük servetler elde etmişlerdi. A. Altındal bu iki kadınla ilgili olarak, "1980'ler Türkiye'sinde değil, Avrupası'nda bile bu iki yahudi kadın kadar kendi başlarına kararlar alarak, o denli büyük çapta ticaret yapabilen kadın tüccar yoktur. Osmanlı devleti bunları sadece korumakla kalmamış, aynı zamanda ticaretlerini artırabilmeleri için her türlü olanağı da sağlamıştı" demektedir..

Yine Aytunç Altındal'a kulak verelim: (Laiklik, S: 58..)

«Çeşitli inançlar, hatta padişahın huzurunda dile getirilebiliyordu. İlginç bir örnek aktaralım: Mary Fisher, Yorkshire'li bir İngiliz kadını idi. 17.yy. başlarında ortaya çıkan yeni bir İngiliz mezhebine, Quaker inancına bağlanmıştı. Bu yüzden işkence görmüş, hapse atılmıştı ve taşlanmıştı. Daha sonra hapisten çıkınca, 1657 yılında Kudüs'e gitmek için yola koyulmuşken, İzmir'de gemiden ayrılmış ve -Türklerin sultanını Quaker inancına kazanmak isteğiyle- soluğu padişah 4. Mehmed'in huzurunda almıştı. Antonia Fraser'in belirttiğine göre Mary Fisher -35 yaşındaydı- Sultana görüşlerini hiçbir baskı altında kalmadan açıklamış

ve onu dinine davet etmişti.! Frasher, asıl şaşırtıcı olanın, Sultanın, bir kadın ve hristiyan olmasına rağmen Mary Fisher'i dinlemesi, ona korunması için emrine adamlar vermesi ve dinini yayabilmesi için İstanbul'a göndermesiydi, diyor. İstanbul'da ise İngiltere büyükelçisi Sir Thomas Bendish, Quakerleri -Tanrının lanetli kulları- olarak değerlendiriyordu. Daha sonraki büyükelçi Earl of Winchilsea ise, İstanbul merkez edinen Quakerler için yazdığı raporda -Ulusumuzu Türkler arasında gülünç ve rezil eden bu tip insanlar, derhal uzaklaştırılmalıdırlar-diyordu. (Bu soylu İngiliz İstanbul'a gelmiş, 4 kez evlenmiş ve 24 çocuğu olmuştu. Osmanlılarla ilgili yazdığı kitapta onu çok şaşırtan iki olayla ilgili olarak şöyle diyordu) Bunlardan biri, Osmanlı toplumunda ne kadar çok ve birbirine zıt fikrin bir arada bulunabildiği, diğeri de Ateizmdir.(...) -Yeryüzünde böyle resmi bir ateizm bulunabileceğine inanmazdım-diye yazmış Rycout!"

Burada üzerinde durulması gereken konu şu: Uygar olmak için ille de laik olmak gerekmemektedir. Türkiyeli laikler, din deyince hemen akıllarına bağınaz Hristiyanları, Engizisyon mahkemelerini getirmektedirler. Oysa ne din olarak İslâmiyetin ve ne de tarih olarak İslâm devletlerinin batıda karşılığı yoktur. Bu karşılık olmadan da, Hristiyan bir toplumun, kendi tarih gerçeği içinde ürettiği kavramları ve kurumları doğudaki İslâm toplumlarına uygulamak esasen mümkün değildir. İslâm toplumunda, kral, soylu, lord yoktu. Lybyer'in ifadesi ile "Osmanlı devletinde İslâmiyet kurumu temelde demokratikti" (The Müslim Institution was fundamentally democratic). Kuşkusuz bu iddia da sahibine aittir. Burada Lybyer'in anlatmaya çalıştığı gerçek, batı toplumunun demokrasi ile ulaşmaya çalıştığı hedef ve ütopyaya İslâm'la da ulaşılabilceği iddiasından kaynaklanmaktadır. Yoksa Demokrasi, kaynak, yöntem ve amaç itibarı ile İslâmiyet'le tam olarak örtüşmemektedir. GüneyAfrikalı düşünür Themba Sonu'nun ifadesi ile "Batılıların ze-

ka düzeyi genelde kendi demokrasi mantıklarının dışında bir insanca yaşama imkanının bulunduğunu anlamaya yeterli değildir".

Osmanlı devletinde din sivil bir kurumdu. Daha doğrusu tüm müslüman devletlerde din hayatın tümünü kuşatmaktadır ve sivil bir kurum olarak hukuk düzenini, ekonomik, sosyal ve kültür hayatını düzenlemektedir. Devlet, sadece koordinatördür. Güvenliği sağlamak, muhtaçlara yardım etmek, sözleşmeleri uygulamak ve toplumu görüp gözetmek gibi sınırlı bir görevi vardır. Bir bakıma antikor gibidir. Normal şartlarda varlığını hissettirmez, ama ihtiyaç olduğunda kendi kendini toplumun vicdanından ve toplumun ihtiyaçlarından, onun verdiği yetkilere dayanarak üretir. İslâm toplumunda cihad bir ibadet şekli olmasına rağmen, militarist bir toplum düzeninden söz etmek pek kolay değildir.. Hatta ordu, sivil bir kurumdu. Muvazzaf askerlik yerince, halkın "Allah'ın rızası için, ömrünün bereketi olarak" ibadet aşkı ile katıldığı bir şehadet mesleği idi.

İslâm toplumlarında, genel olarak hiçbir zaman inanç ve fikir suç telakki edilmemiştir. Yine Aytunç Altındal'ın şu tesbitinin altını çizmekte yarar vardır:

"Osmanlı toplumu, çok dilli bir toplumdu. İmparatorluğun sınırları içinde 13 dil ve 50'den fazla lehçe konuşuluyor idi. Osmanlı egemen sınıfı, dilleri yasaklamaktan, dolayısı ile "düşünsel gelişmeyi" engellemekten yana olmamıştı hiçbir zaman. Osmanlı padişahları da en az üç dört yabancı dil bilirlerdi. Fatih döneminde devletin yazışmalarında Bizansca ve Uygurca da kullanılıyordu, 2. Beyazıt döneminde ise resmi yazışmalarda en çok Bizansca kullanılmıştı. Bir toplumun çok dilli dolayısı ile çok folklorlü, çok san'atlı olmayı kendisine esas tesis etmiş olması, o toplumda Sekülerizm'in bulunduğu en belirgin göstergesidir. Osmanlı toplumunda; şiirde, san'atta ve gündelik yaşamda çeşitli

dillerden türemiş olan kavramlar içiçe yaşamışlardı. Osmanlı toplumunda insanlar; adillerini kullanmaktan korkmadan konuşup düşünebiliyorlardı. Kısacası, Osmanlı toplumunda bu günün TC. Devleti'nde olmayan bir dil özgürlüğü dolayısı ile düşünce özgürlüğü ve yazı özgürlüğü vardı".

Osmanlılar, Yunan ve Rumların İstanbul'a Constantinopolis demelerinden alınmıyorlardı. Erzurum (Arz-ı Rum) demekti. Toprak isimlerini değiştirmemişlerdi. Halktan korkmuyorlardı, bağnaz ve tutucu değillerdi. Bugünkü Türk devleti çok daha tutucu bir tavır sergilemektedir. El-Aziz'in adı "Elazığ" olabilmekte, Diyarbekir ise "Diyarbakır" olmaktadır.. Arapça ve Kürtçe birçok isim değiştirilmektedir.

İslâm devletleri ve tabi Osmanlı toplumu, çok kültürlü (Multi Cultur) bir toplumdur. Bu farklı kültürler barış içinde birbirlerinin haklarına müdahale etmeden bir arada yaşama şansına sahiptir. Farklı inanç ve düşünceler, bu zengin kültür ortamında kendilerini yeniden üretirken, aynı zamanda toplum bu süreçten daha da kârlı çıkarak ülkenin yükselen kültür düzeyinden pay alıyor, bu zenginlik ekonomik ilişkilere, sosyal ilişkilere ve yönetim ilişkilerine yansıyor.

Gerçek şu ki, din (İslâm) ne bireysel ve ne de toplumsal tekamüle mani olmadığı gibi, barış ve özgürlükler için bir tehdit değil, aksine bu süreci canlı tutan bir dinamizmin kaynağıdır. İslâm, tüm insanları (ya dinde kardeş, ya da tencde bir çş) olarak görür. İnsanın maddi ve manevi tekamülünü esas alır. Müslüman aydın, estetik kaygılardan yola çıkarak sevgileri canlı bir toplum için geleceğin ütopyasını üretir. Felsefeciler, bu ütopyadan nazariyeler üretirler. İdeologlar; bu nazariyeleri alternatif tezlerle dönüştürürler, bilim adamları ise ideologların ürettiği tezlerin ihtimal, maliyet ve risk hesaplarını, olabilirlik testlerini yaparlar. Siyaset

adamı ise bu bilimsel verilere dayanarak toplumsal maslahatı üretir.. Bu ürün; bu süreç içinde akıl, sezgi ve sevginin potasında critilerek ilahi bir amaca yönelik olarak yeniden yoğrulur.

İşte; dinin insanlara vadettiği gelecek, bu hamurdan üretilir. Din (İslâm) bu sürece canlılık kazandıran ruhtur. Onu ilahi rıza ile temellendirir ve ahiret bilinci ile yönlendirir ve Kur'an'ı bilgi ışığında pratiğe yansıtır. Bu çerçevede amaçlanan şey bir sınıfın ya da bireyin ya da toplumun ya da bir halkın çıkarlarını yüceltmek değil, Hakk'ı yüceltmektir. Adaleti sağlamaktır. Hak nerede, ne zaman, kimde tecelli ederse, onun yanında olmaktır.. Bu denge içinde, batı düşünce sisteminde bir anlamı olan Laiklik ve benzeri kavram ve kurumların, İslâm'da karşılığının olması pek mümkün gözükmemektedir. Ancak, zorlama yorumlarla bazı iddilar öne sürülebilir. Ancak, bunlar gerçekçi olmayacaktır. Bu durum/zorlama bizde E. Erverdi'nin Dergah yayınlarında çıkan Türk Milliyetçiliği ve Batılılaşma konulu çalışmasında da ifade ettiği gibi "Evimizde iki musiki, kafamızda iki mantık, hayatımızda iki medeniyet"in yaşamasına neden olmuştur. Bu süreç, "Fertte, ailede, toplumda iki kültür"ü öne çıkartmış ve "kültür ikileşmesi, yorgun ve şuursuz bir toplum hafızası doğurmuştur".

Yine Erverdi'nin aynı çalışmasında değindiği "Laiklik" konusundaki şu yargısına katılmamak mümkün değildir:

"Hristiyan batının, laik olması çok normaldi. Hristiyanlık, dünyevi işlere karışmaz.. Hatta İslâmiyet'in dışında bütün dinler laikliğe uygundur, denilebilir. İslâmiyet kesinlikle laiklikle uyusturulamaz. Zira İslâmiyet'te -Din devlettir-. İslâm'ın kendi hukuk, devlet ve iktisad görüşü vardır. Hristiyan batı'da, dindar bir kişi devlet görevinde laik olabilir. Fakat gerçek bir müslümanın laik olmaması gerekir. Bu

kavram ve davranış tutarsızlığı..(dır)".

Kuşkusuz bir Hristiyanın laik olması, son derece mantıklı ve tutarlı bir davranıştır.. Ama bir müslüman için bu tutarsızlık belirtisidir. Hem laik ve hem de müslüman olma iddiası, komik bir çelişki ve tutarsızlık ifadesidir. Bu durum Yahudi olduğunu söyleyen biri için de geçerlidir. Hem "İçkiyi Allah yasakladı. Bu kötüdür. Bu dünyada içki içersem, içki üretimine, ticaretine yardımcı olursam bana ceza verin. Allah da böylelerini öbür dünyada cezalandırır" diyeceksiniz, sonra elbisenizi değiştirir gibi sosyal hayatta dinin bu ve benzeri hükümlerini bir kenara bırakıp, ben istediğim gibi davranmakta özgürüm diyeceksiniz. Hem inanacak ve hem de inancınızın aksine davranmakta kendinizde hak göreceksiniz. Bu bir çelişkidir. Yasalar ve uygarlık böyle bir çelişkiyi meşrulaştıramaz.

Bir kişi inanıp inanmamakta özgürdür ama, inancını kendi davranışına göre yorumlamak hakkına sahip değildir. Bu dinin bütünlüğüne ve saygınlığına yönelik bir tecavüzdür.. İslâm salt bir ahlak dini, bir vicdan sorumluluğu ve ahiret iman etmekten ibaret bir din değildir. Ahiret inancını, bu dünyadaki eylem ve sorumluluklarla temellendirir. Dinin belli bir bölümünü kabul edip, bir başka kısmını reddetmek de mümkün değildir. Kim dinine bir şey ekler ya da çıkartırsa, eklediği ve çıkarttığı ile başbaşa kalır ve din aradan çekilir. Din, şüphe ve bölünme kabul etmez. Onda fazla olan ve eksik olan bir şey yoktur. Bu; İlah'a, nakısa ya da unutkanlık ya da hata yakıştırmak olur ki bu inandığını söyleyen birine yakışmaz.

Bu arada müslümanlar arasında da bazı düşünürlerin, İslâmî toplum düzenini açıklamada laiklikten kavram olarak yararlanılabileceğini ile sürmektedirler.. Madem kavramlar zamana, mekana ve şartlara göre anlam değiştirip.yeniden yorumlanabilmektedir ve madem Türkiye'de laiklik

tartışılmaz bir tabu halindedir, o zaman bu kavramı yeniden yorumlamak mümkündür. Çünkü Türk Hukuk sistemindeki laikliğin kabul edilmesi, herhangi bir gerekçeye ve kabul edildiği oturumda müzakereye bile gerek duyulmadan gerçekleşmiştir. Farklı iktidarlar döneminde de farklı şekillerde yorumlanmıştır ve batıdan alınmasına karşın, batıdaki laiklik uygulamalarından çok farklı temellere oturmaktadır. Dolayısı ile bu, köksüz ve herkes tarafından kabul edilebilecek tanımı olmayan bir kavramdır. Bu fırsatı iyi değerlendirerek İslâmi bir anlayışla, laikliği ve demokrasi gibi kavramları yeniden yorumlamak mümkündür.

Buna benzer tezleri savunanlardan biri de Ceza hukukçusu Süleyman Akdemir'dir.

Akdemir, "Devlet Yapısının Tarihi Seyri/Sosyal Denge" isimli çalışmasında yer yer bu konuya da değinmektedir. Bu görüşleri de özet olarak, kısaca buraya alıntılanmayı uygun görüyorum.

İslâmiyet ve Laiklik, Te'lif Edilebilir mi?

Erverdi'nin yaklaşımı açık ve net, müslümanlar her şeylerini "Alla'hın adını anarak, onun rızasını kazanmak için" yaptıklarına göre ve İslâm, hayatın tümünü kuşatan kurallar koyan bir din olduğuna göre din devlet ikilemine dayanan bir sistemle laikliği te'lif etmek mümkün değildir. Kaldı ki laiklik, ruhban sınıfının dışında kalan kesimi ifade etmektedir. Zaten İslâm'da ruhban sınıfı yoktur ki! Böyle bir iddia, bir benzetme yapılacak olursa "Dananın altında buzağı aramaktan farksızdır".

Ama, Dr. Süleyman Akdemir, İslâmla laikliğin te'lif edilebileceği görüşündedir. Bu laikliğe ne anlam verildiği

ile ilgilidir. Madem laiklik adına batıda ve öteki ülkelerde farklı yorumlar yapılabiliyor, o zaman neden biz kendimize göre yorumlamayalım..

Kuşkusuz burada Akdemir'in laikliğe ne anlam verdiğine bakmak gerekir. Akdemir'in savunduğu tezin, Laiklikle amaçlanan, bir dinin başka inançtan insanların da varolduğu toplumda, tek hukuk kaynağı olarak kabul edilmemesi, herkesin inanmakta ya da inanmamakta özgür olması ve insanların tercih ettikleri dine göre davranışlarının, başka bir din tarafından kısıtlanmaması tercihinin dayanmaktadır. Laiklik; bu amaca ulaşmak için bir araçsa, o zaman bir sorun çıkmayacaktır. Çünkü İslâm, zaten böyle bir iddiada değildir. Aksine herkesin kendi inancına göre davranması gerektiğini ve bunun teminata kavuşturulmasını emreder. Dinde, zorlama olmayacaktır ve toplumun farklı inanç kesimindeki gruplar bir toplumsal sözleşme etrafında bir araya gelerek kendileri hakkındaki hükmü belirleyeceklerdir.

Akdemir , " Sosyal Denge " isimli çalışmasında Siyaset-Din çatışmasına değinerek şu görüşü savunmaktadır:

«Din adamları, halkı inandırarak ve sevdirek peşlerine takarlar; Siyaset adamları ise müeyyidelere dayanarak ve korkutarak onları yönetmektedirler. Mutlak yönetimi sürdürmeleri için din adamlarına karşı duydukları kıskançlık nedeniyle, din düşmanı olmuşlar ve onlara savaş açmışlardır. Sadece siyasi partilerin katıldığı bir meclis, dengeyi oluşturamamıştır. Oysa İngiltere'de kral, lordlar kamarası ve halk meclisi kısmen bu dengeyi sağlamıştır. ABD'de de bu denge başkanlık sistemi ile çözülmüştür. Siyasileri dengeleyecek bir sınır bulunmamaktadır"».

Esasen siyaset, kendi içinde bir dizi çatışmalar zinciri üretmektedir. Politikanın kendisi bir çatışma sürecidir. Bilim ve iktisatla da çatışarak kendi geleceğini üretecektir.

Dinin niteliği ile ilgili olarak da Akdemir, şu görüşleri savunmaktadır:

" Din, -ferdi eğitip yetiştirmeyi amaç edinen bir sosyal kurum- olarak ele alınabilir. Düzen ve devlet ise - toplumun varlığını ve gelişmesini amaç edinen sosyal kurum- dur. Buna göre, din ve devlet - sosyal kurum- olma gibi ortak bir özelliğe sahiptir. Din, fertlerin ahlakî eğitimlerini amaçlamakla birlikte, onların toplum içinde yaşamak zorunda olmalarından dolayı, düzenle de ilgilenir. Buna karşılık, devletin fertlerin yetiştirilmesinde rolü olması sebebiyle din ile ilgilenmesi söz konusudur. Bu şekli ile din ve düzen birbirinden ayrı iki unsur değil, tam tersine bir kumaşın iki yüzü gibidir. Bunlardan birinin diğerine hakim olmaması halinde dengeden söz edilebilir. Aksi halde, denge ortadan kalkmış olur. İnsan, fert olarak ele alındığı zaman ruh ve bedeni ile tanımlanır.

Bu tanım insanın -duygu/his/inanma-, -düşünce/fikir, -İsteme/Dinlenme/İrade- ve - Sosyal yön/ Ünsiyet- yetenekleri ile bütünleşir. Hisleri ile iyiyi/güzeli bulur, fikirleri ile doğruyu arar, iradesi ile faydalıyı yapar ve ünsiyeti ile de adaleti sağlar. İşte bu nedenlerle ki dinler, insana iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan, faydalıyı zararlıdan ve adaleti zulümden ayırt edip, Hakka riayet ederek yaşama azmini veren sosyal kurumlar şeklinde karşımıza çıkar.

Dinler; insanları Tanrının varlığına, aracıları kabul etseler bile tek tanrının olduğuna ve sonunda sorumlu tutulacaklarından ve ölümden sonra da hesaba çekileceklerine inandırır. Ve fertleri, bu geniş perspektif içinde eğitir. Devlet ise insanların bu niteliklerine dayalı olarak ilim, iktisat, idare ve hatta dinden meydana gelen sosyal yapıya göre oluşur. Buna göre, dinin düzen içinde diğer sosyal kurumlar gibi bir kurum olduğunu, kendisini belirleyici ve ayırıcı bir fonksiyonu olduğu söylenebilir.

Bu açıklamalardan hareketle, dinin üç ayrı manası üzerinde durulabilir:

1-Yukarıda belirtildiği gibi dinin başlangıç dönemlerindeki -Düzen- anlamıdır.

2- Kişilerin içindeki iyilik ve kötülüğü ele alan ve fertlerin inanç, ibadet ve ahlaki yönleri ile meşgul olmasından dolayı ortaya çıkan psiko- sosyal anlamıdır. Bu şekli ile din aynı zamanda insanların iyi iş yapmalarını, sözlerinde durarak adil bir düzen oluşturmalarını ve doğruyu aramalarını da ister.

3-Sosyal düzen içinde devleti oluşturan dört temel sosyal kurumdan biri olan anlamıdır. Sosyal bir kurum olan dinin görevi, din hürriyetini sağlamak ve mensuplarını teskiye etmektir. Dinin bu üç ayrı anlamının birbirine karıştırılmaması ve iyi değerlendirilmesi gerekir".

Din, aslında sağlıklı bir toplum için vazgeçilmez bir şarttır.. Bir toplumda dinsizler olabilir. Ancak o toplumunun sürekliliğini sağlayan inanç topluluklarıdır. İnsanların ilahi bir umut ve korku taşımalarının, onların tekamülünü önleyici bir yanı yoktur ve olamaz.. Kuşkusuz her şeyin istismarı gibi dinin istismarı da güzel değildir.

Burada, İslâm dininin özelliklerine dikkat çekmekte yarar vardır. Marx'ın, dini afyon olarak tanımlayan, boyun eğmeyi örgütleyen bir dine tepki olarak ileri sürdüğü görüşler, müslümanlar için geçerli değildir. İslâm'a göre "Haksızlıklar karşısında susanlar dilsiz şeytanlardır". İslâm'daki cihad, zulme, sömürüye ve haksızlıklara karşı direnme gücü verir. Haksızlıklar karşısında susmama ve insanların inandıkları yolda malları, canı ve sevdikleri ile, seferber olmasının adıdır. Yani kör bir şiddetin ifadesi değildir. Kuru bir cihangirlik, şan sevdası da değildir. Cihad; meşru direnme hakkının, dini temele oturtulmuş bir ifadesi olarak önümüze

çıkılmaktadır.

Dinin asıl hedefi, insanın iç zenginliği ile ilgilidir. Sistemler ve o sistemleri uygulayacak kadrolar ne kadar iyi olursa olsun, sistemin tatbik edildiği toplumu meydana getiren bireyler ahlaklı ve irade sahibi bir toplum oluşturmuyorlarsa, başarıya ulaşmak mümkün değildir. Bir bakıma din, bu fertleri hayata hazırlar ve onların iç dünyasını zenginleştirir. Kuşkusuz din adına onları uyuşturmak, birtakım efsaneleri din diye göstermek de mümkündür. Ancak bu bozulmayı önlemenin yolu, dine topyekün karşı çıkmak değil, bu sapmaların önüne geçmektir. Din, güzel ahlakı tamamlamak için gelmiştir ve tüm sistemlerin başarısı için ahlak ilk şarttır. Kuşkusuz tek başına ahlaklı olmak da çözüm değildir. Sistemin de mükemmel olması gerekir.

Din, insanlarda metafizik düşüncüyü uyandırarak onların düşünce alanını genişletir. Hayatın gerçeğini arayan insanlar, hayatlarını anlamlı kılacak şeylerin peşine düşerler. Birey; absürd bir biyolojik yaratık, toplum da bir sürü olmaktan çıkar.

İslâm dini, daha önce de ifade ettiğimiz gibi bilimle çelişmez. Çünkü ilim sahipleri, ister inansınlar, isterlerse inansınlar, eğer saf bir yürekle gerçeği arıyorlarsa, onlar zorunlu olarak ilahi gerçeğe ulaşacaklardır. Çünkü yaptıkları iş, yaratılan eşyanın fitratındaki gerçektir ki o gerçek eşyanın özünde gizli fiilli bir vahyin ürünüdür. İnsanlar; bilim yolu ile eşyanın fitratında gizli vahyi tefsir ederek, bu dünyadaki işlerini kolaylaştırır ve bu dünyada daha rahat bir hayat sürerler. Sünnetullah'a riayet eden herkes, aynı sonuca ulaşır.

Şeriat ise insanın yaratılmış olan şeyle ilişkisindeki hukuku belirler ki, bu hukuk ona bu dünyada adaleti ve ahirette saadeti getirir. İslâm dini, ehliyeti kendi başına bir yüce değer olarak görür ve yaşanan dünya ile ilgili gerçekleri

araştırmamızı, bilenlere danışmamızı söyler. İşin ehline verilmesi ilahi bir emirdir. Yine insanlar hakkında hüküm verirken, onlara danışma da yine ilahi bir emir olarak özüümüze çıkmaktadır.

Burada, İslâm dininin bir diğer özelliğini de zikretmek gerekir. İslâmiyet son dindir. O; ebed'e kadar sürecek bir hayat tarzı sunmaktadır. Yine yaratılışla başlayan ilahi vahyi temsil etmektedir. İslâm dini, Hz. İbrahim şeriatının devamıdır. Hz. Âdem'i ve ondan sonra gelenleri, Hz. Mûsâ ve Hz. İsa'yı doğrular. İslâm, bundan sonra ortaya çıkacak sorunların, ruhbanlar tarafından değil, akıl sahipleri ve alimler tarafından çözümleneceğini söyler. Bütün bu özellikleri ile İslâmiyet öteki dinlerden farklı özellikler taşımaktadır.

Bu düşüncelere katılan Dr. Akdemir, söz konusu kitabında Laiklik hakkında şu görüşleri öne sürmektedir:

" Din ile düzen ayırımının tarihi gelişme süreci, Avrupa'daki kanlı boğuşmalardan sonra Laiklik ilkesinin benimsenmesi ile sonuçlandı. Doğu'daki İslâm ülkelerinin din ile düzen ayırımı konusundaki uygulamaları batıda da kabul edildi. Ancak özellikle kara Avrupası bu sorunu tam olarak halledemedi. Ekseriyet sistemi içindeki uygulamalar sebebi ile genelde tek dinin veya mezhebin jandarmalığını yapma şeklinde bir uygulama ortaya çıktı. Çare olarak pozitivizm ve ateizm gibi dinsizliği esas alan dinler ileri sürüldü ve zamanla yönetime bunlar hakim olmaya başladı. Dinler toplumsal hayatın dışında kabul edildiklerinden sosyal hayatı soyutlandı.

Bu gelişme, dinleri daha tutucu yaptı. Sonuçta dinlerin vicdanlarla sınırlı kabul edilmesi gerektiği düşünceleri ileri sürülmeye başlandı. Bilim adamları, din boşluğunu materyalist düşünceyle doldurmaya çalıştılar. Sorunlar giderek arttı ve çatışmaya bir çözüm bulunamadı".

Akdemir'e göre din-ilim çatışması zamanla ortadan kalkacak ve birbiri ile dayanışma içine girecek ve toplumun mutluluğu için hizmet verecektir. Dine dayalı bir toplum düzeninde, dinlerarası barışta temel haklar sözleşmesi ile güvence altına alınacak ve eğer bir toplumda dinsizlerin sayısı bir cemaat teşkil edecek kadar çoksa, bu cemaatte bir dini topluluk olarak kabul edilecektir. Çünkü din, hakikatin kaynağı ve gerçeği olarak kabul edilen ve kendine göre bir meşruiyet alanı oluşturan inanç ve kuralların bütünüdür. Bu anlamda birçok ideoloji ve siyasal sistem de din özelliği göstermektedir. Kuşkusuz herkesin dini kendinedir.

Dini, toplumdan soyutlamak mümkün değildir. Çünkü toplum, bireylerden meydana gelmektedir ve din bireyin düşünce ve davranışlarını yönlendiren temel faktörlerden biri olarak tarih boyunca varlığını sürdürmektedir. Dinin vicdanda oluşan bir duygu olduğunu kabul etsek bile, vicdanı kanaatin insanın davranışlarına yansımaları önlemek mümkün değildir. Kuşkusuz bu özelliği ile din, bireyin dolayısı ile toplumun ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal davranışlarını motive edecektir. Bu gerçeği görmemezlikten gelmek, mümkün değildir.

Batıda Hristiyanlığın pratiklerinden yola çıkan Burjuva; dini, sosyal ve siyasal hayattan çekilmeye zorlamış ancak bu zorlama toplumda psikolojik rahatsızlıklara sebep olmakla kalmamış, kilisenin daha da bilimden kopmasına, taassub içine gömülmesine neden olmuş, bunun üzerine de batıda devlet kiliseyi yeniden topluma kazandırmak için ona ekonomik, sosyal ve siyasal özgürlükler tanımış ve bugünkü batıda ulaşılan seviyede, din kuralları siyasal bir talep hakkı doğurmuştur. Aynı şekilde sosyal hayata çekilen kilise, aydın çevre ile diyaloga geçerek kendini yenilemiş ve toplumsal gelişmenin bir itici gücü olmaya başlamıştır..

Rönesansı hazırlayan bilim adamı, sanatçı ve düşü-

nürlerin çoğunun kilise ile yakın bağı unutulmamalıdır.. Di-
ni dışlayarak bir yerlere varmak, mümkün değildir.. Kuşku-
suz, sadece törenlerden ibaret, menkibelerden ibaret, gele-
neklerden ibaret bir dinle de ne bu dünyayı ne de ahiret ger-
çeğini açıklamak mümkün değildir.. İlimsiz din, dinsiz ilim
eksiktir. Daha doğrusu dinin kendisi değil, ancak dinin anla-
yış ve yorumu, pratikleri eksik kalacaktır.

Siyasi otorite; "İlmî, dînî, meslekî ve siyâsî teşekkül-
lerin referans ve teminatlı desteklerini almadan" hiçbir işe
girişmemek durumundadır. Adalet ve meşruiyet ancak böy-
le sağlanabilir.

Böyle bir düzende; dinler arasında rekabet değil, da-
yanışma söz konusudur. Yine din ile bilim ve din ile siyaset
arasında da zıtlık değil paralellik doğacaktır. Amaç; özgür,
barış içinde mutlu, medeni bir toplum ise bilim, siyaset,
ekonomi ve bir düzeni oluşturan her şey aynı bütünde yerli
yerine oturmalı ve bu parçalardan herhangi biri, kendi varlı-
ğını bir başka parçanın yokluğu ile temellendirmemelidir.
Sekülerizmi çağdaşlık olarak ele alıyorsak, İslâm adına in-
sanlığa modern bir dünya vadedebiliriz.

Böyle bir geleceği mümkün kılacak tüm dinamikler;
İslâm'ın özünde, onun öğretisinde mevcuttur. Eğer Laiklik;
sivilleri, ruhbanların tekelinden kurtarmaksa İslâm; zaten
ruhban "Din adamı sınıfını" reddetmektedir. Eğer laiklikten
amaçlanan; dinlerarası barışsa, zaten İslâm bunu öngör-
mektedir. Laiklik; bir özgürlük ve barış düzeni için öngörü-
len bir araçsa, İslâm zaten bunu sağlamak için düzenlemeler
getirmektedir. Eğer laiklik; dînî, ekonomik, sosyal, kültürel
ve siyasal hayattan tecrit etme operasyonu ise, buna kimse-
nin gücü yetmez, bu bir gerçeği görmemezlikten gelmek,
varolan gerçekler karşısında kafayı kuma sokmak anlamına
gelir..

LAİKLİK ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

Türkiye'de laikliğin ne olduğu ve ne olması gerektiği, uzun yıllar tartışma konusu olmuştur. Hemen hemen her çevrenin kendine göre bir laiklik tanımı ve yorumu olagelmıştır. Sadece bu durum, bize laikliğin kullanılabilir bir baskı aracı olduğunu göstermeye yetebilir.

Laiklikle ilgili görüş belirten çevrelerin başında siyasi partiler geliyor. Biz bu çalışmamızda, konu ile ilgili hazırlanmış iki raporun üzerinde ağırlıklı olarak duracağız. Bunlardan ilki SHP tarafından hazırlanmış olan rapor, diğeri Sosyalist Parti'nin görüşlerini yansıtan ve Doğu Perinçek tarafından kaleme alınan rapor. Önce SHP'nin raporuna bir göz atalım.

SHP raporunun hazırlanmasında Doç. Dr. Bahriye Üçok'un rolü hesaba katıldığında ve yine İslâm'la ilgili konularda Dr. Lütfi Doğan'ın raporu oluşturmada katkıları hesaba katıldığında, ortaya çıkan belgenin aslında SHP'yi tümü ile temsil ettiğini söylemek pek kolay olmasa gerektir. Tam da SHP'nin; Laiklik konusunda meclis araştırma önergesini vereceği günlerde; Bahriye Üçok'un şüpheli bir biçimde bir suikaste kurban gitmesi ile, Laiklik Raporu'nu ge-

ciktinneden yayınlamak bir bakıma üzerlerinde borç olarak kalmıştı. Parti meclisi, raporu bir komisyona havale ederek farklı görüşleri te'lif eden bir metni kabul ederek ilan etti. Raporun tümü incelendiğinde, parti içindeki farklı eğilimleri tatmine yönelik, farklı metinlerin te'lifinden ibaret olduğu görülecektir..

Raporda, laik düşüncenin evrimi ve laikliğin anlamı üzerine birtakım tesbitlerden yola çıkılarak, Osmanlı döneminde laiklik doğrultusundaki gelişmeler üzerinde durulmakta ve Anayasalardaki laiklik ilkesini konu alan ara bölümün ardından, Türkiye'deki laiklik karşıtı akımların gelişmesi üzerinde durulmaktadır. Laik düzen ile Şer'i düzenler arasındaki temel konulardaki farklılıkların ele alındığı bölümün ardından da, alınabilecek önlemler ve politika önerileri yer almaktadır.

Raporda, Türkiye'de ki laiklik karşıtı akımlarla ilgili bölümde, ara başlıklar olarak şunlar sıralanmaktadır.

- Geleneksel ilişkiler,
- TC'nin devrim ürünü oluşu,
- Tutucu siyasal politika,
- Yönetimde etkinlik,
- Siyasal etkinlik,
- İdeolojik boşluk,
- Din öğretimi,
- İmam-Hatib okulları,
- Yurt içi ve dışındaki örgütlenmeler,
- İslâm devrimi ve İslâm ülkeleri,
- Dış ekonomik ilişkiler ve petrol doları.

Laik düzen ile şer'î düzen arasındaki farklılıkların ele alındığı bölümdeki ara başlıklar ise şunlar:

- Devlet yapısı açısından,
- Hukuk düzeni açısından,
- İnsan hak ve özgürlükleri,
- Eğitim sistemi açısından,
- Ekonomik alanda,
- Kadın hakları.

Raporun girişinde yer alan temel yanlışlardan biri, Laiklik karşıtı oluşumların 1980 sonrasında tırmanışa geçtiği, kamu görevlilerinin laik nitelikten uzaklaştırıldıkları ve "devletin laik devlet niteliği ile tamamen çelişen bir biçimde bağnaz devlet modelini benimsemesi ve laiklik karşıtı gelişmelere destek verdiği" iddiasıdır.

Oysa gerçek bu değildir. Solcuların dine karşı politikası, Sağcılar kadar etkili olmamıştır. Solcular dine cephe-den karşı çıkarken, sağcılar kaleyi içeriden fethetme yolunu seçmiştir. Solcular, din dersine karşı çıkarken, sağcılar din derslerini zorunlu hale getirmiştir. Ancak sonuçta sağcılar ve solcular amaçta birleşmektedirler. Farkları sadece yöntemdedir. Sağcıların amacı, zorunlu din dersleri ise TSE damgalı bir dinin misyonerliğini yaparak, batılılaşma yolunda İslâm'ı; bu politikaya karşı bir tehdit olmaktan çıkartıp, yedeğe alma gayretidir. Dine karşı politikasında sağcılar solculardan daha başarılı olmuş, üstelik bunu yaparken de soldan gelen, SHP raporunda da ifadesini bulan yaklaşımı halkın önüne sererek, kendisini müslümanların hamisi gibi göstererek, sola karşı kamu vicdanını tahrik etmiştir. Solcular da bu politikaları ile bugün de olduğu gibi sağın oy avcılığına bilmeden destek olmuşlar, sağın din istismarı işini kolaylaştırmışlardır.

İslâmî gelişmeyi, dini eğitim ve öğretimi kendi gelecekleri ve rejim açısından, çağdaşlaşma açısından bir tehdit aracı olarak görmek, eğer İslâmiyeti bilmemekten, müslümanları tanımamaktan kaynaklanan bir yanlış değilse çok tehlikeli birtakım iddiaları çağrıştıracak bir iddiadır. SHP, Demokratik hukuk devleti sloganının arkasına saklanarak dini gelişmeleri çağdaş yaşamın karşısında bir tehdit olarak göstermekte ve Atatürkçülük şemsiyesinin arkasına saklanarak, bu gelişmeleri Atatürk ilke ve inkılablarına karşı bir cürüm olarak görmektedir. Oysa devletin, anayasa ve yasaların varlık amacı, insanların inandıkları gibi yaşamaları ve düşündüklerini özgürce ifade etmeleri temeline dayanır. Tabi, burada SHP'li raportörlerin Devletten, Hukuktan, halktan, çağdaşıktan neyi anladığına bakmak gerekecektir. SHP'li raportörlerin "Şeriat"tan neyi anladıkları da pek belli değil. Şeriatı din olarak ya da "İslâm" anlamında kullanıyorsa herhalde, halkın gözünde ne duruma düştüklerini hesaplamaları gerekirdi. Şeriatın söz ettikleri paragrafları bir de bu kelimelerin yerine İslâm koyarak okumaları bu konuda sanının kendilerine bazı ipuçları verecektir. Büyük çoğunluğu müslüman olan bir ülkede, iktidar olma iddiasındaki bir partinin bu kadar büyük ve açık yanlışlıklara düşmemesi gerekirdi. Bu raporu yazan kişi şeriat'ın "Hukuk-Meşruiyet" anlamına geldiğinin de farkında olmasa gerekir. Osmanlılar döneminde "şeriat isterük" diye sokağa dökülenlerin bazılarının asıl maksatlarının siyasal katılım, yönetime katılma ve kendilerine hukuk tanınması, legalleşmek istediklerini unutmamak gerekir. Bu anlamda şeriatı, "Laiklik ve özgürlük karşıtı" bir kavram gibi göstermeye kalkışmakta herhalde raportörün bilgisizliğine verilmelidir.

Sorun, bu iddiaların sahibinin, ne İslâm'ı, ne laikliği, ne demokrasiyi ve ne de insan haklarını tam olarak kavrayamamasından, bu toplumun inanç ve tarihine kültürel planda yabancılaşmasından kaynaklanmaktadır sanırım.

Raportör, bu durumun farkındadır ve laiklik ve din karşıtlığı arasındaki tavrının doğurduğu rahatsızlığı da şöyle ifade etmektedir: "Uydurma söylemler karşısında dini inanç-laiklik karşıtlığı kullanılmak sureti ile yaratılmak istenen yapay kargaşa ve düşmanlık ortamının anlamsızlığını sergilemek gerekmektedir. Laiklik dinsizlik değildir"

Laikliğin dinsizlik olmadığı, çok sık tekrarlanan bir cümledir. Ama herhalde dindarlık anlamında bir kelime de değildir.

Laikliğin batı toplumunda, tarihinde, kültüründe bir yeri olduğu bir gerçek. Yine laiklik, batıda siyasal bir teknik olmaktan çok felsefi bir kavram ve hukuki bir teknik terimdir.

Görünen o ki, raporu hazırlayan kişi, laikliğin tarihi seyri, İslâm gerçeği ve batıdaki bugünkü pratik uygulaması konusunda sol literatürden bile pek haberdar değildir.

Raporda tekrar tekrar *"Laikliğin dinsizlik olmadığı" vurgulandıktan sonra şu görüşlere yer verilmektedir: "TC'nin laiklik anlayışı da dini dışlayan bir anlayış değildir. Eğer böyle olsa idi, TC'nin kuruluşundan bu yana izlenen devlet politikalarının dinsizliği yaymak doğrultusunda olması gerekirdi. Böyle bir politika izlenmediği gibi, inanç ve ibadet özgürlüğü büyük bir dikkatle güvence altına alınmıştır. Ayrıca, İslâm dininin ve toplumumuzun özgür koşullarından kaynaklanan nedenlerle, devlet eli ile din hizmeti verilmiştir.."*

Tabi bu özgür nedenlerin ne olduğu açıklanmadığı için fazla bir şey söylemek mümkün değil. Ancak devletin dine müdahalesi, TSE damgalı bir din üretme gayretinden, devlet eli ile dini ruhbanlara mahkum etme gayretinden kaynaklanmaktadır. Devletin diyanet bütçesine ayırdığı para, solcuların zannettiği gibi İslâm'a hizmet için değil, dini

kontrol altına almak için ödenen bir rüşvet anlamındadır.

Öte yandan, İstiklal mahkemelerinde ipe çekilen insan sayısının istiklal harbinde şehid olan askerlerden on kat fazla olduğunu da unutmamak gerekir. Ezanı Türkçeleştirip, Kur'an'ı yasaklayan ve camileri ahır haline getirip, dinde reform gayretleri ile müslümanlara karşı terör uygulanan bir dönemin varlığını inkar etmek, tarihi hakikatlerle çelişir.

Müslümanlar her zaman şariat talep etmişlerdir. Şariat talepleri de kendi dinlerini yaşamak ve varlıklarını hukukî bir teminata kavuşturma talebi olmuştur. Yoksa raportörün iddia ettiği gibi "Türkiye'de bugüne kadar din özgürlüğü istemi ile ortaya çıkanlar genellikle, şariat özlemcileri olmuştur. Yani bunlar özgürlük talep etmemişler, çağdaş Türkiye'ye karşı olmuşlardır".

Eğer raportör, bu iddiaları ortaya koymadan önce, bir takım bilgisiz danışmanların vehimleriyle ürettikleri safsataları din olarak kabul etmek yerine, bir Kur'an mealine bakarak İslâm'ı yorumlamaya, şariatın ne olduğunu anlamaya çalışsalar, bu duruma düşmeyebilirlerdi. Bu belge, gelecekte, bir zamanlar ülkeyi yönetme iddiasındaki kişilerin entelektüel seviyesini göstermesi açısından ilginç bir belge olacaktır.

Girişte, beş paragrafta üç kez "Laikliğin dinsizlik olmadığı" vurgulandıktan sonra 12 Eylül'ün anayasa mantığı ile şu iddialar ortaya atılmaktadır:

"Laiklik, bir inancın yanında ya da karşısında olmak demek değildir. Laiklik, toplumu oluşturan teker teker bireylerin inanma ve ibadet gibi özel alanlarına müdahale etmeyen ve sorunları çözmede aciz kaldığı için onların özgürlük alanlarını daraltmayan bir devlet anlayışını öngörmektedir. Ancak bu, diğer alanlarda olduğu gibi, inanç özgürlüğü konusunda da hiçbir sınırlamanın olmayacağı anlamına

gelmez. Çağdaş ölçülere göre inanç özgürlüğü, demokratik bir toplumda kamu düzeninin ve diğer özgürlüklerin korunması ve başka inanç ve görüşler için aynı özgürlüğün sağlanabilmesi amacıyla kimi sınırlamalara bağlıdır.."

Laiklik olmadan inanç özgürlüğünün olmayacağı gibi sabit bir fikirle konuya yaklaşıldığında elbette bu iddia haklı gibi gözükebilir. Herhalde bu kişi, Süryani tarihi hakkında hiçbir bilgiye sahip değildir. Yine kesinlikle İslâm'ı da bilmemektedir. İslâm'ın diğer dinlere tanıdığı özgürlükler ve herkesin kendi dinini yaşama konusundaki özgürlüğünden de haberdar değildir. Sözünü ettiği "Kimi sınırlamaların" neler olduğu merak edilmeye değer. Tekrar söylemek gerekirse, devletin ve yasaların varlık ve meşruiyet sebebi, insanların inandıkları gibi yaşayıp düşüncelerini özgürce ifade etmelerinden, onların mal ve can güvenliklerinden, geçmektedir. Dini vecibeleri birtakım yaldızlı gerekçelerle askıya almak, hele çağdaşlık gibi birtakım soyut iddiaların arkasına saklanarak dini reforme etmeye kalkışmak mantıklı bir düşünce olmaz.

Hele hele İslâm gibi, kendisine hiçbir şeyin eklenip çıkartılamayacağı, ilahî bir dinî, politik mülahazalar ve müdahalelerle yeni kalıplara dökme iddiası sağlıklı bir mantığın ürünü olamaz. Artık çağdaş değil diye, Hindulara ineğe tapmayı, müslümanlara içki içmeyi ve domuz eti yemeği öğütleyecek bir zihniyeti laiklik diye yutturmak herhalde laiklik konusunda da yeterli bilgiye sahip olmamaktan kaynaklanan, İslâm'ı Hristiyanlıkla karıştırıp, kendini Luther ya da Calven zanneden bir mantığın ürünü olabilir.

Ve tabi, dinin dışında kalarak dine şekil vermek mümkün değil. Madem dini çağdaşlaştırmak gerek, o zaman din adına Kur'an'dan üç âyet okumaktan bile aciz insanlar söze şöyle gireceklerdir: "Kaldı ki, dinimizi hurafelerin, siyasetin, maddi çıkar ilişkilerinin aleti yapmaya çalışanların kar-

şısında yer almak, her yurtseverin görevi olduğu gibi, dine saygılı olmanın gereğidir".

Aynı mantığa göre, bir politikacının namaz kılması ya da konuşurken " Allah demesi" bile suçtur. Bir istismar konusudur.

SHP raporunda bir gerçeğin altı çiziliyor: "Herkesin üzerinde birleşebildiği bir laiklik tanımı yapmak çok güçtür". Özellikle laiklik Türkiye'de, gerekçesiz ve müzakeresiz bir şekilde, tek parti döneminde, bir parti programından alınarak aktarıldığı için, ifadesini hukukta değil, pratik politik uygulamalarda bulmuştur. Bu uygulamalarda zamana göre büyük farklılıklar göstermiştir.

Raporda tesbit edilen bir gerçek de, laiklik tanımının batıda kullanılan bir kavram olması. Laikliğin, Katolik hristiyanlığın yaygın olarak kullandığı kültürlerde kullanılan bir kavram olduğu.. Zaten son dönem batı laisizminin ifade ettiği anlam, bir yerde aynı bir din haline gelen hristiyan mezhepleri konusunda bir tolerans doğurma çabasından kaynaklanmaktadır.

Raporda, kavram batıdan ithal edildiğine göre, batıda ki uygulamanın esas alınmasını talep eden görüşlere karşıda, sistemlerin uygulandıkları ülkelerin toplumsal, ekonomik ve siyasal yapılarından ayrı düşünölemeyeceği tezi savunulmaktadır. Yine temel bir tesbit olarak nitelendirilirken, aynı zamanda kilise-devlet çatışmasının olmadığı toplumlarda "Din-Devlet işlerinin ayrılması, laikliğin tanımı ve koşulu olmadığı" görüşü savunulmaktadır.

Raporda gözlenen çaba o ki, leylek kırılarak, bundan bir serçe kuşu üretilmek istenmektedir. Biz, mutlaka laik olacağız. Tamam bizde din-Devlet çatışması yok, bizde din adamı sınıfı yok, İslâm'da da öteki dinler için batılı tarzda laiklerin vadettiklerinden daha fazla özgürlük var, ama biz yi-

ne de laik olmalıyız. Bunun için gerekirse İslâm'da devlet desteğinde bir din adamı sınıfı üretiriz. Devletle dini çatıştırırız..

SHP'li raportör, laikliğin amaçlanan yeni hedeflerini ise şöyle sıralıyor: "Laiklik en geniş anlamı ile bir yaşam biçimidir. ... Kişi ve devletin ve kişilerin ilişkilerinde dogmatik kuralların değil, akılcılığın, katı yaklaşımların değil hoşgörünün, belli bir döneme ait değer yargılarının, çağa uydurma yorumlarının değil çağdaş yargıların, tutuculuğun değil, dinamik bir unsur olan toplumun gelişmesi, demokratikleşmesi, özgürleşmesi varolduğu bir yaşam biçimi.." müslüman mahallesinde laiklik pazarlayan SHP'li raportör burada sıraladığı iddiaların mefhumu muhalifi, dinin dogmatik olduğu, akılı dışladığı, bağnaz, hoşgörüsüz ve çağdışı, eski zamanlarda kalmış, özgürlükleri sınırlandıran bir dayatmayı beraberinde getirdiğini savunur gibi bir ifade kullanmaktadır.

Kuşkusuz SHP'li raportörün müslüman olma zorunluluğu yok. Ama bu iddialarının müslüman kitleden oy talep eden bir parti için ne anlama geldiğini düşünmesi, akıl ve insaf sahibi biri için kaçınılmazdır..

Müslüman olmak demek, Allah'ın kitabında bildirdiği, peygamberin bize öğrettiği şeye iman etmek, onu hakikatin kaynağı ve ölçüsü olarak kabul etmek, kıyamete kadar onun hükümleri ile amel etmek demektir. Kuşkusuz imanın ne anlama geldiğini bilmeyen, ömründe bir kere bile olsun Kur'an'ı okumamış biri için bu iddialarda bulunmak pek zor olmasa gerek. Belki keyiflidir de..

Raportör, aklın niteliği konusunda da bilgisiz olsa gerektir. Akla uygunluktan söz ediyorsa, hangi akıl olduğunu söylemesi gerekir. Saf akıl mı, bilimsellik mi?.. Saf akıl, insanı mutlak hakikate götürecektir. Bilimsel akıl kasdediyor ise bilmelidir ki, din ile bilim İslâm'da çelişmez. Allah ya-

rattığı şey hakkında hata yapmış, unutmuş ve ihmal etmiş olamaz. Biz hata yapan bir ilaha tapmıyoruz. O noksanlardan münezzehtir. Onun için İslâm'a çağdıışılık, akıldışıılık isnat etmeye kalkışmak edeb sınırlarını zorlayan bir uslubdur.

Sanırın raportörün temel sorunu, bu tarihi ve siyasi dinamiklerden birini seçmede zorlanmasından kaynaklanmaktadır. Bu temel dinamikler şunlardır: Din ve dindışıılık. Hak ile batıl yani. Bir insanın dinsiz olduğunu anlamak kolay, ama dindar gözüükerele dini reforme etme gayreti içine girmek, mide bulandırıcı bir şey.

Kimileri için din, zihinsel bir rahatlama aracıdır. O tanrı ile başbaşı kalarak sorunlarını çözme iddiasındadır.. Tanrı ile kendisi arasına kimse giremez. Ne peygamber ne de kitap. Soyut bir tanrı ve soyut bir din. O, bir yerlerde olmalı ve bizleri gözetmeli. Ama işlerimize de karışmamalı. Bizi özgür bırakmalı.

Meselâ, Nazlı Ilıcak da bu grubtan.. Bunun için Kur'an'ı okumaktan bile korkuyor. Eğer tanrı ve İslâm, kendi düşündüğü gibi çıkmazsa, dinden çıkabilir çünkü. Ama dinden de çıkmak istemediğı için, o şimdilik kendi vicdânında keşfettiğı soyut tanrısına tapıyor. Neye iman ettiğinin farkında olan birisi için bu iddialar oldukça garip, ama Türkiye'de aydın geçinen, Türk toplumunun kültür ve siyaset hayatına yön verenlerin, içinde yaşadıkları toplumun inancına, kültürüne ve tarihine karşı yabancılıkları gerçekten yürekler acısıdır. Bu durum, o kişiler adına olduğu kadar, kendilerini, bu noktaya gelmiş kişilere tanıtmakta bu kadar geciktikleri için inananlar adına da herhalde hoş bir durum olmasa gerekir.

SHP raporunda tesbit edilen bir diğler nokta da şudur: "Din-Devlet işlerinin birbirinden ayrılmasının laiklik yolunda bir başlangıç olmaktan çok, onun sonuçlarından biri

olduğunu söylemek gerekmektedir."

Yine raporda, tam olarak açıklanmayan "Türkiye'nin özgül koşulları" ile ilgili olarak yapılan diğer bir tesbit de şudur: "İslâm dini, hristiyanlıktan çok farklı bir içeriğe sahiptir.." Yine buna eklenen bir diğer tesbit de şudur: "İslâm'ın özel konumu ve geçirmiş olduğu tarihsel süreçler nedeniyledir ki din, devlet işlerinden ayrı ya da onun rakibi konumunda bir güç hiçbir zaman olmamıştır. İslâm dininde din-devlet, dünya-dünya ötesi anlamında bir örgüt ve kavram anlayışının bulunmaması."

Burada, ansiklopedik anlamda, müsteşrik mantığı ile, İslâm ve Osmanlı örneklemeşi üzerinde, din devlet ayrılığı olmaması üzerinde durulmaya çalışılıyor. SHP raporuna göre, Osmanlıdaki örfî hukuk, burada dinin yetersiz kaldığı alanların, başka hukukî düzenlemelerle doldurulduğu iddiasını gündeme getiriyor. Tabi bu durumu açıklamak için tazyir müessesesini, fıkıh, içtihat kurumlarını açıklamak gerekiyor, ama konumuz bu değil.

Burada yapılan tesbitlerden sonra, şöyle bir öneri getiriliyor ki, bu öneri, laik devleti, toplum içinden seçimle gelen ve çoğulcu bir iktidar yapısı içindeki laik iktidar makamını dinin denetim ve gözetiminde hami ve vasi tayin ediyor.. Sivil bir kurum olan dini, devletin resmi hiyerarşisine bağlıyor. Kuşkusuz bu iddia, tanımlanmaya çalışılan laiklik mantığı ile açık bir çelişki içindedir. Sivil, özerk din kurumunun, anayasal bir statüde devlet tarafından tanınması başka bir olaydır, onu devletin, tayin ve yönetimine vermek başka bir şeydir. SHP raporundaki teklif şu: "İslâm dininde bir ruhbanlar sınıfının bulunmaması ve din işlerini yürütecek kilise gibi bir örgüte sahip bulunmamasının getirdiği bir farklılık da vardır. Bu farklılığın pratik olarak yarattığı sonuç; din işlerini yürütecek örgütün Diyanet İşleri Başkanlığı çerçevesinde devlete bağlı olarak görev yapması olmuş-

tur. Böyle bir yolu seçmenin alternatifini dini başıboş, örgüt-süz, dayanıksız bırakmak olurdu. İkinci bir olasılık da, Di-yanet İşleri Başkanlığı'nı kurmayıp, sözkonusu olabilecek diğer faaliyet ve örgütlenmeleri de yasaklamak olabilirdi, ama bunun anlamı toplumu dinsizleştirmeyle çalışmak ve belli bir dünya görüşünü onlara zorla kabul ettirmeye çalış-mak olurdu..".

Elmalı olayını hatırlayanlar ya da AP'nin ünlü bir ba-kanının diyanet işleri başkanı hakkında sarfettiği sözleri ha-tırlayanlar için bu değerlendirmeler, devletin dini makam-lara bakış açısını belgelemesi açısından oldukça ilginçtir. Diyanet teşkilatı, devletin dine verdiği önemin bir gösterge-si değil, dini bürokratik hiyerarşi içinde denetim altında tut-ma gayretinin bir ürünüdür.

Rapordaki bir diğer tesbit de Laikliğin çağdaş toplu-mun ve yakın zamanların bir kavramı olduğuna dair ifade-dir.

Kimi çevrelerce Osmanlıda da laikliğin olduğu şeklin-deki iddialara ilişkin görüşün altını çizmekte yarar vardır. Sağcıların bu iddiası, Osmanlıyı değil, laikliği yüceltme id-diası ile söylenmiş bir sözdür. "Osmanlı bile laikti" gibi bir iddianın arkasında, Laikliği yüceltmenin yanında, Osman-lının şahsında laikliği müslümanların gözündeki meşrulaştır-ma gayreti yatmaktadır.

Rapordaki bir başka iddia da şu:

"Pozitif bilimleri yok sayarak ya da geri plana atarak, sanayileşmeyi ve ileri teknolojiyi yakalamanın olanağı ol-madığı gibi, çağdaş toplumun hemen hemen hiçbir ihtiyacı-na cevap verebilme olanağı da düşünülemez". Bu iddianın sahibi, müslümanların bu ülkede bilim ve teknoloji konu-sunda en duyarlı kesimi oluşturduğunu bilmemeçlikten gel-mesi mümkün değildir. İddia sahibi; faizsiz ekonomik siste-

mi, bir ütopya olarak görebilir ama bunun mümkün olduğunu görebilecek kadar yakın bir zamanda yaşadığını akletmesi gerekirdi. Bunu bamlılar ifade ettiklerinde, Sokrat söylediğinde herhalde daha kolay anlayacaklardır. Evet "faiz tiksismeye en layık olan kazanma şeklidir". Bir sömürü aracıdır. Faizsiz olmaz demek, sömürsüz olmaz demektir. Faizsiz ekonominin başarılması mümkündür, hatta bir zorunluluktur. Ekonomik gelişme, refahın tabana yayılması ancak bu yolla mümkün olacaktır.. İnanmayanlar kendi ilişkilerini sürdürebilirler, ama bizi engellemekten, kendi inancımızın pratiğini sergilememiz önünde engel oluşturmaktan vazgeçmeleri gerekir.

Kadın hakları ile ilgili olarak ise "Kadını toplumsal, siyasal, ekonomik alanlardan uzak tutmak isteyen bir zihniyetin toplumumuz için kabul edilebilirliği yoktur" iddiası ileri sürülüyor. Yine kadının örtünmesi konusuna değinilirken de, kesinlikle İslâm'ın gerçeklerinden uzak, vehimlerinde ürettikleri, heyûlalara karşı Donkişotça bir saldırı tezgahlamaktadırlar..

Bu iddialar, Selman Rüştü ya da Turan Dursun ya da İlhan Arsel sendromu diyebileceğimiz bir rahatsızlığı ifade etmektedirler. Komik bir iddia da şu "Şeriatçıların iddiasına göre, İslâm dini kadına erkeğe itaat etmeyi emreder ve kadının doğasına uygun olan da budur". Oysa itaat Allah'adır. Masiyette ise itaat yoktur.

Yine Selmanist bir yorumla "Erkeğin GEREKLİ BULDUGU ZAMAN karısını dövme hakkına da sahiptir. Buna karşılık kadın kendi doğruları ile değil, kocasının istediği gibi davranmak zorundadır".

Bu iddiaların sahibi olmak, müslüman bir toplum içinde yaşamış birine yakışmaz. Bu iddia sahibinin İslâm'da aile kurumu ve nikah müessesesinin taraflara sağladığı haklardan haberinin olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu

toplumda yaşayan bir kişinin ateist olması ya da başka bir dinden olması, İslâm dini hakkında bu kadar ilgisiz ve bilgisiz olmasını mazur gösteremez.

İddia sahibi kişi, İslâm'ın kadın erkek ilişkilerine getirdiği kuralları "Yüzyıllar öncesine dayalı bir şey" olduğunu ileri sürerek değişiklik geçirdiğini iddia ediyor.

Yine şu iddiada bulunuyor, "Kaldı ki dünya içinde kadınlar içinde böyle bir geri dönüşün olanağı kalmamıştır". Aslında kimin geri döndüğünü zaman gösterecek. Önümüzdeki engelleri kaldırsınlar, insanlar Kur'an gerçeği ile bu arada saptırıcı, yanıltıcı propagandaların son bulması ile yüzyüze gelsinler, görelim bakalım sonuç ne olacak. Biz daha ileri gideceğiz. Zaten bu kaygıyı taşıyanların tedirginliği de buradan kaynaklanmıyor mu?.. Kendi korkularını yenmek için böyle bir telkine ihtiyaç duyduklarında laik cephe de ricatın önüne geçmek için bu tür teselli beyanlarına ihtiyaç duyuyorlar.

Karanlıktan korkan çocuğun gece karanlığında ısıklık çalarak yürümesi gibi bir şey bu.

Raporun son bölümünde ise laikliğin kökleşmesi, laiklik karşıtı hareketlerin önlenebilmesi için önerilere yer veriliyor. Bu önerilerden bazıları şunlar.

- İşsizlik sigortası sağlanmalıdır.
- Sağlık hizmeti, halka ücretsiz sunulmalıdır.
- Anayasa reformu yapılmalıdır.

- Diyanet teşkilatı yeniden düzenlenmelidir. "Örgütlenme ve çalışmaları laiklik temeli üzerine oturtulmalıdır" (Nasıl olacaksa. Dini bir kuruluş dindarlara hizmet vermeden önce, devletin dindarlara karşı bir Truva atı olarak kullanılmasını talep ediyorlar herhalde. Bu nasıl bir demokratikleşme ve sivilleşme ise. Umarım bunu teklif eden kişi o

sırada ayıktır).

- Din eğitimi isteğe bağlı olarak ve seçmeli ders olarak verilmeli.

- İhtiyaç fazlası İmam-Hatib öğrencileri, öteki meslek okullarına kaydırılmalı. (İhtiyaç fazlasından ne kastediliyorsa, her halde İmam-Hatib okullarını bir meslek okulu zannediyor ve cami sayısına göre mezun yetiştirilmesi tek-lif ediliyor..).

Ve rapor bu taleplerle son buluyor..

SHP'li Stratejistlerce hazırlanan 23 Nisan 1991 tarihli SHP Merkez Yürütme Kurulu'nca da onaylanan "Anayasa temel ilkeler önerisi" isimli broşürde "Din ve Vicdan Özgürlüğü"ne ilişkin görüşler şöyle özetleniyor. (Sayfa: 6-7) "Din ve Vicdan Özgürlüğü asıldır. Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz. İnanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz suçlanamaz".

Oysa laiklik raporunda müslümanlar, İmam Hatip ve Kur'an Kursları mezunları, müslümanların kimi inanç ve davranışları açık bir şekilde kınanmış ve suçlanmıştı. Söz konusu belgede "Din ve Ahlâk Eğitim ve Öğretimi konusunda ise şu görüşlere yer verilmektedir:

"Din ve Ahlak eğitim ve öğretimi, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din eğitim ve öğretimi, laik Cumhuriyet esaslarına uygun olarak, kişilerin kendilerinin, çocukların ise yasal temsilcilerinin isteğine bağlıdır".

Türkiye'nin iktidara aday olduğunu iddia eden bir partisinin önde gelen isimlerinin laiklik raporu gibi bir belgenin altına imza atmaları oldukça düşündürücüdür.. Belki de geri kalmışlığımızın temel sırrı burada gizlidir.. Laiklik konusuna Anayasa raporunda fazla bir yer verilmemiş olması

olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Kutsal olmayan bir toplum hedefleniyor.. Aydın olduğunu sananların ne denli cahil, kendi toplumunun temel değerlerine, inancına, tarihine kültürüne ne kadar yabancı olduğunu burada görüyorsunuz.. Cahil, fakir ve ahlaksız bir insan topluluğu hedefleniyor. Başörtüsü suç, ama genelev geliri kutsal kazanç olacak. Din irtica, ama din dışılık aydın olmanın koşulu olarak görülecek.. Dinden, dindarlardan korkulacak ve onlar toplumdan, yönetimden tecrit edilmeye çalışılacak. Neden?..

Bu sorunun cevabını kendi içimizde bulacağız.

Burada gözden kaçırılmaması gereken nokta, satır aralarına sıkıştırılmış "Laik Cumhuriyet esaslarına uygun olarak" cümlesidir. Hayır; dini eğitim, dinin kendi kurallarına göre yapılır. Böyle bir şey, devletin ve yasaların varlık ve meşruiyet nedeni olan insanların inandıkları gibi yaşama özelliğini yokeder. Bu iddia inanç ve fikir hürriyetini geçersiz hale getirir. Antidemokratik ve diktacı bir yaklaşımdır. Böylece TSE damgalı, yumuşatılmış İslâm'dan başka herşeye benzeyen bir müslümanlık ihdas edilmiş olacaktır. Bu kabul edilemez. Devletin böyle bir hakkı olamaz. İddianın sahibi, Cumhuriyet ile Demokrasi arasındaki farktan ve dünyadaki yeni yönelimlerden bilgi sahibi olmuş olamaz. Çağdışı, militarist bir devlet mantığının tezahürü olan bu ifadeleri, demokrasi adına insanlara sunmak ne derece sağlıklı bir mantığın ürünü olabilir bilmiyorum. Kuşkusuz devletin denetim ve gözetimi mümkündür. Ancak bu devlet, yapılan işlerin dine, dinin kurallarına uygunluğunu denetler, istismarın önüne geçer. Bunu da iktidarın atadığı bürokratlarla değil, sivil kurumlar eli ile yapar, Çünkü devlet, iktidardan ayrı bir şey olmadığı gibi, iktidarın aynı olan bir şey de değildir.. Bu anlamda dinin anayasal özerkliğe sahip, kendi hiyerarşisini kendi oluşturan bir yapıda olması gere-

kir..

SHP'nin anayasa tasarısının sonunda doğrudan ya da dolaylı bir şekilde katkısı olan ya da bazı bölümlerin hazırlanmasında emeği geçen hukukçulara ve bilim adamı ve siyaset adamlarına da teşekkür ediliyor. Laiklik raporunda, kimlerin bu belgeye imza verdiği belirtilmezken, anayasa raporunun sonunda şu isimlere teşekkür ediliyor:

Prof. Muammer Aksoy, Atilla Sav, Nutkut İnan, Nahit Saçlıoğlu, Cahit Talas, Hikmet Sami Türk, Seyfi Oktay ve emeği geçenler:

Bülent Tanör, Fazıl Sağlam, Hicri Fişek, Önder Sav, Yavuz Sabuncu. Bu arada metnin tümü üzerinde görüş belirttiği belirtilen Mümtaz Soysal'a da teşekkür ediliyor.

SOL VE LAİSİZM

Solun laiklik konusuna yaklaşımı oldukça farklıdır. Bu konuda sol, ortak bir tavır sergileyememektedir. Hatta aynı sol kadrolar, zaman içinde de farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. SP'nin, SHP'nin ya da DSP'nin laiklik olayına yaklaşımları arasındaki farklılıklar, zaman zaman kendi aralarında da tartışmalara sebep olmaktadır. Kemalist laiklerin konuya yaklaşımları ise her zaman sağdada solda da hep uç noktalarda olmuştur.

Kemalistlerin laiklik savunusu, laikliğin yeni Türk devrimleri açısından zorunluluğu ve gerekliliği, Dinde reform gayretleri, Türk laisizminin, İslâmiyet'in özellikleri dolayısı ile batı laikliğinden bazı ayrıcalıklarının bulunmasının açıklaması ile sınırlıdır. Hukuki, ahlaki, insan haklarına dayalı, entellektüel bir temele oturmamaktadır.

Kemalistlerin laiklik anlayışları daha çok Sovyetik ve Bulgaryen bir karakter taşımaktadır.

Sosyalist Parti'nin yayın organı Teori dergisinin Ağustos 1990 tarihli sayısında yayınlanan, Doğu Perinçek'e

ait "Laikliğin Toplumsal ve Felsefi Boyutları" konulu inceleme/rapor, Perinçek ve SP'nin resmi görüşü niteliğini taşımaktadır. Perinçek ve SP'nin rapor çevresinde tartışma davetleri ise ne Kemalist çevrelerden, ne sol, ne sağ ve ne de Müslüman çevrelerden pek olumlu bir yankı bulmadı.

Aslında rapor; tekliflerinden çok, bazı tesbitleri ile üzerinde durulmaya değer, en önemlisi belli bir emeğin ürünüdür ve bir tavrı ortaya koymaktadır. Öteki birçok grub, bu yönde bir tavır ortaya koymak yerine, zamana ve zemine uygun yorumlarla konuyu geçiştirmek gibi gayri ciddi bir tutum içindedir.

Kısa biçimde Perinçek Raporu olarak anacağım söz konusu rapor, şematik olarak 3 ana bölümden oluşmaktadır. Perinçek; 1. Bölümde, konuyu Türkiye gerçekliği açısından tesbit ederek ılımlı İslâm-Radikal İslâm tanımını yorumlamaya çalışmakta, ardından SSCB'de, İslâmi tehlike konusuna eğilmektedir.

İkinci bölümde, Laikliğin Devletin mi Halkın mı olduğu sorusuna cevap aranıyor. Konu ikinci bölümde şu başlıklar altında ele alınmış:

"Devlet Katına Hapsedilen Laiklik-Demokratik Devrim ve Laiklik-Efendi Rabb'in Kaderi Efendilik İlişkilerine Bağlıdır-Bizim Laiklerimiz-Düşüncenin Özgürleşmesi ve Laiklik- Allah'a verilenlerin Geri alınması -Allah'ın Dünyadan "Kovuluşu"(Haşa)" Şeytanca bir yaklaşımla, Cennetten kovulan Şeytana misilleme olarak Allah kavramını dünya dışı ilan etme gayretinin sloganlaştığı bir ara başlık bu. Aslında hemen hemen tüm Laikler bu hedefi amaçlamışlardır, ama çoğu içindeki bu fikri, böylesine açık bir biçimde dışa vurmamıştır.. Dinin, devletin hakim olduğu, ekonomik sosyal, siyasal ve eğitim kurumlarının dışında tutulması, aslında Perinçek'in ifadesindeki fikrin eyleme dönüştürülmüş bir biçimi değil mi?.. Sağcılar aynı şeyi yapmakta, Perinçek

ise aynı şeyi söylemektedir. Ama eylemin dili; sözün üstesinden gelmekte, Perinçek anti-laiklere karşı, laik cephenin paratonerliği görevini yapmaktadır.. Şimşekler Perinçek'in çatısında şaklarken, aslında herkes bu sonuçtan memnundur. Perinçek ve birçok solcu, bu paylaşımdan pek de rahatsızlık duymamaktadır. Bu bölümün sonunda "Laikliğin ortadoğu standardı" üzerinde durulmaktadır.

Raporun 3. Bölümünde ise Materyalizmin ulusal kaynaklarının araştırılmasına öncelik verilmektedir. Kemalist Devrim'de Laikliğin Felsefi boyutu üzerinde durulduktan sonra, Kaba hatları ile Kemalist Laiklik eleştirilmekte, aydınlatılmayan tarihin karanlıklarında kalan gerçekleri ışığında bir değer hükmüne varılmaya çalışılmaktadır.

Perinçek raporuna Marks'tan bir alıntı yaparak girmiş, "İnsan Allah'a ne kadar çok şey verirse, kendine o kadar az şey kalır".

Hemen belirtelim ki, bu ifade sadece müslümanlara değil, Marks'a karşı da bir haksızlık ifade etmektedir. İslâm'daki Allah inancı ile, batıdaki Tanrı inancı arasındaki farkı bilmeden böyle kapsamlı bir konuya girmek, böyle zor bir konuda fikir üretmeye kalkışmak, gerçekten cesaret isteyen bir iştir.. Perinçek'in bilmesi gerekir ki, Müslümanların Allah (c.c.)'ı, (ki o alemlerin rabbıdır) hiçbir yaratılmışı muhtaç değildir. Biz, Allah'a (c.c.) hiçbir şey vermeyiz. O bize herşeyi verir. Eğer onun rızasını kazanmaksa sorun, yoksula yardım etmek, haksızlıklara, zulme, sömürüye karşı savaşmaktır onun yolu. Biz, Allah yolunda ödediğimiz her bedel karşılığında daha büyük ikramlar görürüz. O "Gani"dir. Marks, Allah'ı bilmiyor olmalı. Olay korkunç bir tercüme hatasından ibarettir ve unutmamak gerekir ki, bir nokta gözü kör eder.

İslâm konusunda tartışan birçok kişi, eğer gerçekten İslâm üzerinde yeterli bilgiye sahip değilse, ister istemez

büyük hatalara düşebilmektedir. Tıpkı Turan Dursun ya da İlhan Arsel gibi. Arsel, Osmanlıca "pir" kelimesini "e" takısı ile okuyamayınca, bir kitabında müslümanların kadınlarını bir haşerat türü olan "Pire" ile nikahladıklarını öne sürerek, bu yanlışlığı üzerine dine karşı bir sürü teoriler üretmeye, saldırılarda bulunmaya kalkışmıştı.

Biz burada Perinçek raporunu, kendi mantığı içinde ve kendi kronolojisine göre ele alarak kritik etmeye çalışacağız.

Perinçek, raporunda pek yerinde bir tesbitle şu noktanın altını çiziyor: "İslâmi tehlike, ABD karşıtlığına verilen özel bir ad". Perinçek bu tesbitinden sonra Amerikan malı - Laiklik-konusunda şu tesbitte bulunuyor: "İlmî İslâm kadar laik olacaksınız, Radikal İslâm gibi, laiklik düşmanı ve şeriatçı olmayacaksınız".

Perinçek'in altını çizdiği bir başka gerçek de şu: "Böylece daha dün, SSCB'deki İslâm uyanışını destekleyen ABD, bu kez orta asyalı halkların bastırılmasına yeşil ışık yakıyordu. Artık Orta Asyalı halklar da "İslâmi tehlike'nin kaynakları arasında yer alıyordu". ABD'nin amacı, SSCB'ye karşı sürdürdüğü soğuk savaşta, İslâm'ı bir araç olarak kullanmaktı. Yani Sosyalizme karşı İslâm desteklenirken, müslümanlar için İslâm yasaklanacaktı. Müslümanlara yüklenen görev, ABD'nin ucuz figüranlığı ya da Amerikancı partiler için ucuz oy depoluğu idi..

Made in USA Laiklik

"ABD, Türkiye için imal ettiği laikliğe, ortadoğu ve SSCB politikasının gerektirdiği işlevi yüklüyor. Bu Amerikancı laikliğin çağdaşlaşma ve demokratlaşma gibi bir an-

lamı yok. ABD'nin parlattığı laiklik, Türkiye'nin devrimci tarihinde geliştirdiği laikliğe benzemiyor".

Tabi bu değer yargısına tümü ile katılmak mümkün değil. Devrimlerin Lozan Konferansı'nın perde gerisindeki pazarlıklarla ilgisi ortaya çıktığında, Türkiye'ye getirilen laikliğin batı ve bu arada ABD açısından ne anlam ifade ettiği daha iyi anlaşılacaktır.. İster tek parti laikliği olsun, ister çok partili dönemdeki laiklik, her zaman aynı doğrultuda zamanın icablarına göre düşünölmüş, tanzim edilmiş ve biçimlendirilmiştir.

Perinçek'in üzerinde durduğu bir diğer laiklik çeşidi olan İsrail tipi laiklik ile ilgili görüşleri de şöyle: "Bir de İsrail var, son zamanların hızlı laiklerinden. Üstelik Türkiye'nin büyük basınında bayağı etkili ... Laiklik dizileri yaptırıyor. İsrail de bizi çok seviyor. Laiklik, Türkiye'de elden gidecek diye çok dertleniyor! Türkiye'ye laiklik önerileri büyük ölçüde ABD ile uyum halinde. Elbette belli farklarla. Ama İsrail açısından Türkiye'de laikliğin işlevi, Türkiye'yi Filistin'in kurtuluş davasından ve genel olarak İsrail karşıtı Arap ölkelerinden uzak tutmaktır. İsrail malı laiklik, laiklikten çok bir kamaya benziyor. Türkiye ile Filistin halkının ve Arap halklarının arasına giren bir kama. Laiklik hayranı İsrail'e bakıyorsunuz, kendisi dünyanın en bağnaz dinci devleti! Bütünü ile yahudilik üzerine kurulmuş bir din devleti. Milleti bile dinle tanımlıyor. İsrail; Türkiye halkını, kendi halkından çok düşünüyor. Kendisinde olmayan laikliği bize ikram ediyor".

Perinçek'e göre, Büyük Burjuva laikliğine gelince; "Kendileri dinsel motiflerin etkili olmadığı bir hayat yaşıyorlar, ama halkın İslâmi geleneklere bağlı kalmasına hep itina gösterdiler. Kendilerinin öyle yaşaması için halkın da itaatkâr, kanaatkâr ve mütevekkil olması gerekiyor. Otoriteye itaat, nizama bağlılık, verilene rıza. Bunlar İslâmi ideo-

lojide aramadığın kadar var. Düşük ücretle sermaye birikimi ve kalkınma politikası için mümin bir halktan daha iyisi bulunabilir mi?". Hemen burada bir parantez açmakta yarar var. Perinçek burada, pratik gerçeklerden yola çıkarak, Amerikano İslâm'ın, geleneklerdeki bozulmuş İslâmî pratikleri İslâm'a atfederek, İslâm ideolojisinin bu tür şeylere dayandığını söylemeye çalışıyor.. Tabiki gerçek bu değil. İtaat yalnız Allah'adır. "Lailahe.. "nin ne anlama geldiğini bilenler, masiyette itaat olmadığını, isyanın kutsal bir hak olduğunu bilirler. İki gününü birbirine eş kılanı zararda olarak niteleyen bir din statükoyu emretmez. Taassub ve muhafazakârlık, müslümanın karakteri değildir ve olamaz. O gelişmeden yanadır. Yine tevekkül de toplumun pratiklerinden yola çıkarak eleştiriliyor, ancak tevekkül etmek, bireyin kendi imkanlarını sonuna kadar kullanmasının ardından ye'se düşmemesi, Allah'ı vekil etmesi olayıdır. Müslüman bilir ki, kendisi Allah'ın halifesi, onun gören gözü, işiten kulağı, tutan elidir.!

Yine burada hemen belirtelim ki, bozulmuş İslâmî pratiklerle, Allah'ın indirdiği din arasında Kur'an kadar fark vardır.

Ve Perinçek, raporunda konu ile ilgili olarak daha sonra şu görüşlere yer veriyor: "Mühendisler projeyi yaparken laik olmalı, işçiler de tezgahta çalışırken. Ondan sonrası -Kul ile Allah'ın arasındaki mesele-. Laiklik, zaten insanların dine inanma özgürlüğünün ve ibadetin garanti altına alınması ! Yeni tanımını bu. Sanki Osmanlı Devleti zamanında böyle bir laiklik yokmuş gibi." Evet burada da bir parantez açarak ünlü Tarihçi Prof. Bernard Levis'ten bir alıntı yapalım (Sabah/Mehmet Barlas'la mülakat)"İslâmiyet'in diğer dinlere oranla geçmişi çok temizdir. Hem diğer dinlerden olanlara, hem de kendi dininden olup, aynı mezhepleri seçenlere karşı İslâmiyet, Hristiyanlık'tan çok daha fazla hoşgörülü olmuştur..".

Halka karşı laiklik tanımını yapan acemi politikacıların söyledikleri ile Osmanlıdaki devlet pratikleri karşılaştırıldığında, laik bir Osmanlı toplum düzeninden söz etmek mümkün olabilir.. Perinçek'te raporunda buna değiniyor. Perinçek devam ediyor, " Büyük Burjuvazi, laikliğin canına okuyan 12 Eylül icraatıyla herhangi bir anlaşmazlığa düşmedi. Evrenlerin ayetli-hadisli, üfürüklü-muskalı laikliği bütünüyle onların, pardon, milletin yüce çıkarlarının gereği olarak uygulandı. Büyük burjuvazinin bir de büyük basını var. Düşmesine basıldığı zaman "İrtica geliyor" diye bağırın, Ramazanlarda ve her zaman, geniş kitlelere ihtiyacı olan İslâm'ı pompalayan, Allah ve dini İslâmcılardan daha iyi pazarlayan basın!".

Söz konusu rapora göre Burjuva laisizmi, zorunlu olarak Amerikan ve İsrail laikliğinden birinci derecede etkilenmektedir. Aynı çevrelere göre, "3. dünyaya yaklaşmak laikliği tehlikeye düşürmüştü, Dünyadaki nesnel yerini bulan bir Türkiye, onlara göre şeriatçı olmak zorunda imiş".

Burada Perinçek, şu öneriyi getiriyor: 3. dünyada bilinçli olarak yer almak, bir güney ülkesi politikası izlemek ve laikliği demokrasi temeline oturtmak. Perinçek'e göre "Demokrasi laikliğin ikiz kardeşidir".

Perinçek laiklikle ilgili görüşlerini şöyle sürdürüyor: "Bütün dünyada laiklik, demokratik devrim sürecinin bir meyvesidir. Felsefi kökleri rönesansta, aydınlanmadadır. Siyasal kökü ise Fransız büyük devriminde.. Genel olarak demokratik devrimlerdedir.." Burada da görüldüğü gibi, genellikle Türk aydınları kavranıları kendi pencerelerinden yorumlamakta ve sonra da bunu daha kolay kabul edilebilir hale getirmek için, bu tanımın uluslararası bir geçerliliğe sahip olduğu iddiasında bulunmaktadır..

Fransız devriminde şekillenen laiklikle, 2. Dünya Savaşı sonrasındaki laiklik yorumu arasında dağlar kadar fark

vardır.. Yine aynı şekilde Laiklik kavramının Roma'da ortaya çıkışı da Demokrasi ya da ateizm adına değildir. Yeni Osmanlıların, Şinasi ve Beşir Fuatların, İttihat Terakkicilerin laiklik düşüncesinin de batıdaki ile özdeş olmadığı bilinmektedir. Daha çok İttihat Terakki laikliği, münafıklıklarını gizlemek için yüzlerine giydikleri, işlerine geldiği gibi yorumladıkları bir maskeden başka bir şey değildir. Gerektiğinde, müslümanlara karşı dini korumak, yabancı dostlarına karşı da dini reforme etmek için bir araç. Zaten Kur'an-ı Kerim de bu gayret sahiplerine dikkat çekmektedir. "İnanmış olanlara rastladıkları zaman -biz de inandık- derler, fakat şeytanları ile yalnız kaldıkları zaman -Biz de sizinle beraberiz-Biz sadece onlarla alay ediyoruz-derler. Onlara -İnsanların inandıkları gibi siz de inanın dense -yani beyinsizlerin inandığı gibi mi inanalım- derler. İyi bilin ki asıl beyinsizler kendileridir fakat bilmezler. Onlara-Yeryüzünde bozgunculuk yapmayın- denildiğinde,-Biz sadece islah edicileriz-derler iyi bilin ki onlar ortalığı bozanlardır, fakat anlamazlar" (Bakara, 2/8-14).

Türkiye'de sol zihniyetin genelinde olduğu gibi Perinçek raporunda da din, toplumun gelişmesinin önünde bir engel olarak görülüyor. Tabiki, bu engellerin kaldırılması da, bu durumda devrimci bir zorunluluk halini alacaktır. "Kader, rıza, ilahi nizam, ahiret, insanı küçülten üstün bir yaratıcı" insanı küçültmektedir. Bunlar da sonuçta demokrasinin önündeki engelleri oluşturmaktadır..

Kuşkusuz burada zikredilen kavramlara verilen anlamların İslâmı bir ilgisinin olması mümkün değildir. Daha çok kendi kafalarındaki birtakım imajları bu kavramlarla açıklamaya çalışmaktadırlar. Demokrasiyi kurtaralım, yüceltelim derken, yeryüzüne bir nizam verelim derken, bozguncu durumuna düşmektedirler.. Yoksa sözünü ettiği kavramlar, insanı yücelten, özgürleştiren kavramlardır.. Tabi gerçek anlamı ile..

Perinçek'in dediği gibi rejim, işçi hareketi ve Kürt hareketi karşısında dine sarılmaktadır. Kuşkusuz rejim, kendine düşman grupları bir birine karşı kullanmak isteyecektir. Bunlar arasındaki zıtlıkları da kendi lehine kullanmaya çalışacaktır, ancak bir başka gerçek daha var ki, o da Türkiye'de İslâmi hareketin işçi sorununa ve etnik soruna, Kürt halkının sorunlarına da sahip çıktığı gerçeğidir.. İşçi sınıfı da insandır ve dolayısı ile İslâm'a muhatabdır ve işçilerin sorunlarının çözümü de dindışı yollardan değil, dine dayalı yollarla çözüme kavuşturulur.. İşçiler, İslâmi hareketin önünde, sanıldığı gibi gelecekte bir engel değil, itici bir güç olacaktır. Çünkü İslâm, emeği kutsayan ve insanlar arası barışın beş temel şartından biri olarak emeği gören bir dindir. İslâm, emperyalizme karşı cihadı bir ibadet olarak telakki eden bir dindir. İşçi hareketlerinde, İslâmi önderliğin kendini isbatlaması uzak bir geleceğin kehaneti olmadığını herkes görecektir.. Solun işçi hareketindeki önderliği konjktürelidir ve bu süreç sona ermektedir. Türkiye'de laikliğin bekçiliğini yapanlar, ne sanıldığı gibi işçi sınıfıdır ve ne de sol harektir.. Tek parti döneminin laikliği ise felsefi bir terim olmaktan uzak, din düşmanlığı şeklinde açıklanabilecek siyasal bir dayatmadır.. Sol her zaman slogan düzeyinde dine karşı olmuş ve kampanyalarında da başarılı olamamışlardır. Toplumun laikleşmesindeki en etkin güç, sağcılar olmuştur. Meyhane, kerhane kültürü ile, kolay köşe dönmeçilik öğretileri ile papatyacılıkla laik-seküler bir hayatın, modernizmin başını çekmişlerdir. Türkiye'deki sermaye hareketi Türk laisizminin her zaman öncü gücü olmuşlardır. Sol, sadece slogan üretmiş ve sağcıların bu oyununda ucuz figüranlık görevi üstlenmişler ve sonuçta da günahlarının faturasını solculara çıkartmak sureti ile topluma günah keçisi olarak takdim edilmek sureti ile iki kez kazançlı çıkmışlardır. Sol eli ile İslâm'ı, İslâm eli ile solu dengelemek sağcılarının eski bir oyunudur. Müslümanlar sağcılık kirinden arınalı çok olmasına karşın solcular henüz içine düşürüldükleri

oyunun farkına tam anlamı ile varabilmiş değıllerdir.

Sıradan bir solcu, fabrika çevresindeki camilere gidecek olursa işçi hareketinin dine ilgisini görecekştir.. Yeniden yükselen İslâm; aydınların, işçilerin, kadınların ellerinde daha da yükselke doğru hız kazanmaktadır.

Herkesin, devletin, anayasa ve yasaların varlık amacının ve meşruiyetinin, herhangi bir hukuk devletinde, insan haklarına saygılı bir devlette, inanç ve fikir hürriyeti ile özdeşlik içinde bulunduğunu bilmesi gerekir. Devletin varlık amacı dini korumaktır, demokrasi adına dini yoketmek ya da onu aşğılamak değıl. Bugünkü demokrasi taleplerinin içinde; batıda, dinin siyasal bir talep hakkı doğurduğunu da Perinçek bilmiyor olamaz herhalde.

Unutmamak gerekir ki, Türkiye'de iktidar sahipleri hiçbir zaman gerçek anlamda bugüne kadar dine sırtını dayamamış, ama dini bir istismar alanı olarak görmüş ve dine, dindarlara karşı münafıkça bir siyaset izlemiştir. MSP ve RP'nin güneydoğudaki başarısı da Kürt halkının laiklik karşısındaki tavrını belgeleyen göstergelerdir. Kürt halkının geleceğı laikleşmede değıl, dinin bayrağına sarılarak, ortadoğudaki işbirlikçi rejimlere karşı, ortadoğu halklarını gönülden benimseyecekleri kelime-i tevhid bayrağının altında toplanmaktadır.

Eğer güneydoğuda halkı laikleştirecek olursanız, onları birbirine bağlayan din duygusunu yok edecek olursanız, GüneyAfrika'da zencilerin başına gelen olaylar güneydoğu halkının da başına gelebilir. İnkata hareketi üyeleri, Zulu kabilesi, Tutu, Mandela.. Ve işte asıl cinayet bu olur. Çünkü güneydoğu mozayığının üzerine işlendiğı bu doku İslâm'dır.. Güneydoğuda İslâmın tasfiyesi, ne Kürtler, ne Süryaniler, ne Keldaniler ve hatta ne de solcular, laikler için umut veren bir geleceğı mümkün kılar.

Söz konusu rapordaki "Türkiye'nin, ABD' ye yaklaştıkça laiklikten uzaklaştığı" savı da doğru değildir. Sol; İslâm'a cepheden tavır alırken, Amerika kaleyi içeriden fet-hederek, İslâm'ı arkasına alıp sola karşı kullanmak ve solu da İslâm'a karşı dışarıdan saldırmaya kışkırtarak, müslümanların Amerika'nın kucağına oturmasını sağlamak istemiştir. Tam Amerikanca bir tavır bu. Kendi amacı doğrultusunda hem solu hem de müslümanları kullanmak istemiştir. Bunda da başarılı olmuştur.

Perinçek'in yine, "İslâm ortaçağına karşı ideolojik bir devrim yürüttüğü yıllarda, Türkiye'nin İslâm dünyasındaki ve bütün dünyadaki prestiji, bugünkü ile karşılaştırılamayacak kadar yüksekti" sözünü anlamak da mümkün değil. "İslâm ortaçağı " ile neyi kastettiğini bilmiyoruz. Eğer tarihi bir zamanı kastediyorsa, biz yeni çağı başlatan bir ulusuz. İslâm ortaçağı da bütün insanlık için, bilimde, siyasette, sanatta bir zirvedir. Eğer ortaçağ karanlığının gölgesinden söz ediyorsa, o gölge müslümanlaşmakta değil, İslâm'dan uzaklaşmakla üzerimize bir elbasan gibi çökmüştür.

Yine Kemalist devrimlerin yaşadığı yıllardaki Türkiye Cumhuriyeti'nin prestiji de konuşulmaya değer. Perinçek hangi İslâm dünyasından, hangi uluslararası kamuoyundan bahsediyor bunu anlamak pek mümkün değil.. İşgal altındaki İslâm dünyasındaki askeri komiserliklerin taltifleri ise bir şeref vesilesi değildir. O yıllardaki Türkiye'nin önünde iki büyük önder tipi vardır: Hitler ve Mussolini.. Bu da övünülecek bir şey olmasa gerekir.

Perinçek'in güneyli olmak teklifine evet. Aslında, haklı olmak için doğulu, batılı, güneyli, kuzeyli olmak gerekmez. Ama dünyanın belli kesimindeki siyasal yapıya karşı bir başka kutba yaklaşmak politik olarak doğru bir tercih olabilir. ABD ile SSCB arasındaki banşın ancak kurbanları olacağı yorumuna da katılabiliriz. Ama "Güney tavrı,

ideolojik anlamda İslâm'a yönelmek değildir. Tersine bizi -kurban- statükosuna sokan nizamına bir itirazdır". Bu arada Perinçek'in ılımlı İslâmlık yorumuna kuvvet kazandıran "Devletin laik, toplumun İslâm olma"ya zorlanmasının altını çizmeye değer. Böylece emperyalist dayatma için devletle millet çatışmasına zemin hazırlayacak bir dinamik oluşturulmuş olacaktır.

Perinçek'in "Din dersleri ile biyoloji, genetik, jeoloji, astronomi vb. arasındaki uçurum açılıyor" tezine katılmak mümkün değildir. Bu belki Devletin misyonerliğini yapmaya çalıştığı sahte din için geçerli olabilir. Ama Allah'ın dini İslâm'da bu iş mümkün değildir. Allah (c.c.) yarattığı şey hakkında hata yapamaz, unutmuş olması da, bilgisiz olması da düşünülemez. Biz, kadiri mutlak olan ve yoktan var eden bir olan Allaha iman ediyoruz. Bu anlamda da İslâm açısından din ile bilim arasında bir çelişki değil, mutlak bir uyum vardır. Zaten bizim dinimiz, yaratılan şey hakkında yaratıcının koyduğu meşruiyetin sınırları değil midir? Biz, aklımız kadar iman eder ve ancak aklımız kader amel işleriz. Allah'ın hükmünü de ancak alimler hakkı ile anlar.

Laiklik, öteden beri Murat Belge'nin de işaret ettiği gibi, devletin İslâm'a karşı bir saldırı üssü olagelmıştır. Belge'nin şu sözlerinin altını çizmekte yarar vardır: "Laiklik Türkiye'de uygulandığı biçimi ile İslâmcı kesim üzerinde bir baskı kurmanın ilkesidir..". Laiklik, bizde öteden beri rejimi korumak için müslümanlara karşı siyasal amaçlı bir baskı aracı olarak kullanılmıştır. Felsefi boyutu ise bilinerek dışlanmış ve tartışma dışı tutulmuştur. Hatta öyle ki, Laikliğin kabulü ile ilgili olarak mecliste müzakere dahi yapılmamış, bu kanunun çıkartılması ile ilgili olarak bir gerekçe bile ileri sürülmemiştir.

Perinçek'in laikliğin kökenine ilişkin yorumlarında da önemli noktalar var. Mesela, Laiklik, halka ait olmak gibi

bir kavramken, yani ruhban olmamak gibi bir anlam taşıran Perinçek, bunu "Laikliğin karşısında olmak" gibi anlamak istemektedir. Sözcüğün kökeninde Perinçek 'in dediği gibi "Dinsel idelolojiye karşıtlık" söz konusu değildir. Bu anlamı nereden çıkarttığını bilmiyoruz. Ancak bu zorlamanın, Perinçek'in şart koştuğu demokrasi kavramı ile çeliştiği de bir gerçek.. Bugün batıdaki laiklik, dinler arası toleranstan çok mezhepler, kiliseler arası bir tolerans anlamına geldiğini herkes bilir.. Tabiki İslâm'la Hristiyanlık arasında da önemli farklılıklar söz konusudur. Bu anlamda batıda doğup gelişen kavramlara ve kurumlara benzemeyen İslâm toplumunu aynı kavramlar ve kurumlarla değerlendirmeye tabi tutmak, ağırlığı metre ile ölçmek gibi bir şeydir.

Perinçek ütopyasında, devletle birlikte laikliğinde ortadan kalkacağını, daha doğrusu sınıfsız bir toplum aşamasına ulaşmakla laikliğin de misyonunu tamamlayacağı görüşünde.. Ancak, sınıfsız bir toplumla birlikte, dinin de ortadan kalkacağı görüşü, hiçbir zaman gerçekleşmemiş ve gerçekleşmeyecek bir ütopya'dır. Kaldı ki laikliğin ilk kez ortaya çıkışı, dinsiz Roma devletine karşı, halkın kendi dinini yaşama hakkını talep etmesiyle mümkün olduğu düşünülürse bunun imkansızlığı daha kolay anlaşılacaktır.

Perinçek, laikliğin sadece devlete ait bir proje olmasından yakınmaktadır. Bu kurumun topluma da empoze edilmesi, yayılmasından yanadır. Gerçekte ise laiklik, ne devletin ve ne de toplumun sorunudur. Laiklik, en iyimser yapı içinde basit bir hukuk terimi olarak ele alınabilir.. Herkes inandığı gibi yaşayacak ve bu konuda toplumun hukuku, bireyin kendi hukukunu dışlayamayacaktır. Ancak bunun sınırları ise beş temel emniyetle garanti altına alınmış olacaktır.

Perinçek'e göre, demokratik devrim sürecinde kitleler haşa Allah'la karşı karşıya geldi. Kimi Allah'ı öldürdü, kimi

ise etkisiz konuma getirdi. Burada Perinçek, "Allah" lafzını yanlış bir şekilde kullanmaktadır. Amacı, batı için geçerli bir yorumu İslâm dünyasına yansıtma gayreti ile ilgilidir. M. Kemal'in de aynı yolu deneyerek "Allahın hakimiyeti" yerine "Milli Hakimiyet" kavramını getirdiğini ileri sürmektedir. Yani bu, bir bakıma Allah'a (c.c.) karşı bir meydan okuma olarak gerçekleşmiştir. Bu iddiaya göre, Burjuvazi, bir devrimle "Allah'ı bir otorite kaynağı olmaktan çıkartmaktadır". Aslında burada maksadı aşan bir ifade söz konusudur. Allah'ın iktidarı ele geçirilemez, paylaşılamaz, mutlak bir iktidardır. Burada kasdedilen Tanrı adına iktidardır. Burjuvazi, Tanrının gölgesi olduğunu iddia eden bir iktidar biçimini tasfiye etmiştir. Allah'ın iktidarı ise taşın ağırlığı, gökyüzünün derinliği, yıldızların yörüngesi ile ilgilidir. Allah adına iktidar yetkişini kullanan, bizzat insanın kendisidir. İnsanları yöneten iktidarlar ise resulün halifesidir ve Allah'ın halifelerinin vekaletlerini üstlenirler. Bu iktidar sahiplerinin ilahlık iddialarının, hakimiyet iddialarının ortadan kaldırılması için de "La ilahe " prensibi getirilmiş ve Ancak Allah'ın ilah olduğu kabul edilmiştir.

Perinçek'e göre, "Burjuva; demokratik devrimleri, Allah ile insan arasındaki ezeli çelişmeyi insan yararına çözdü. Bazı nitelikleri Allah'tan alıp insana verdi. İşin gerçeği budur". Oysa bunun gerçeklikle bir ilgisi yoktur. Burjuva devrimcileri, Hakikatin kaynağı ve ölçüsü olarak Tanrısal irade adına hüküm koyan kilisenin sultasına son vermiştir. İnsanı kutsamıştır. İnsanın kutsallığı ise onun aklından gelmektedir. Humanizm ve Rasyonalizm, bu akımın ürünleridir. Hangi akıl? sorusuna ise 'bilimsel akıl' cevabı verilmiş ve yeni bilim, yeni dinin şeriatı olmuştur. Ancak, bu bilimin sonucunda ulaşılan çıkarın kime ait olacağı ise ayrı bir tartışma konusudur.. Faşizm kendi ırkını, Komünizm emek ve işçi sınıfının iradesini, kapitalizm sermayeyi öne çıkartacaktır.. Ve sonuçta 200 yıl içinde milyonlarca insan ölecek,

dünyamız bir cennet hayali ile cehenneme çevrilecektir.. İnsanın tanrılaşma iddiası hüsrarla sonuçlanacaktır.. Modern iktidar ise hâla tanrının tüzel kişilik kazanmış hali olarak zulmünü sürdürmektedir.. Allah'ın hakimiyetini reddedenler için, bizim yaşadığımız hakimiyet süreci herhalde iyi bir ibret dersidir.

Allahın kulu olanlar, Perinçek'in dediği gibi kralın da kulu değildir. Kralın da kulu olanlar, kendine yeni bir ilah edinmiş olur ki, onların müslümanlıkları, NFK'nın bir benzetmesi ile, içi turşu dolu, eski bal kavanozunun üzerindeki "Hakiki bal" etiketinden daha anlamlı değildir.

Perinçek'in ileri sürdüğü "Allah, doğuşundan beri (O doğmamış ve doğrulmamıştır . Ama Perinçek, doğan bir tanrının eleştirisini yapmaktadır, ama ortada bir yanlış var, o da -Allah-(c.c.) isminin bir ism-i has oluşudur ve doğan bir Tann ile bizim bir ilgimiz yoktur AD.) her zaman bir bağımlılık ve sömürü ilişkisinin idolojik dayanağı olmuştur. Yani Allah'ın varlığı, aslında kulluğun varlığı içindir" sözlerine katılmak mümkün değildir. Yine şu iddia da bu iddiaya benzetmektedir: "Feodal kulluğun kaldırılması ile birlikte, insan yasama, mülkiyet,girişim, ifade özgürlüklerine ve bildiğimiz insan hakları listesine kavuştu. Bütün bu haklar, laikleşme süreci ile iç içe gerçekleşti". Gerçekte ise insana insan olma şerefi veren ve onu kula kulluktan kurtaran bir din olarak İslâmiyet her zaman bu yönde en önde olmuştur.

Perinçek'in dine yönelik eleştirilerinde, her hamlenin boşa çıktığı bir gerçek. Perinçek, bir ütopya peşinde koşarken, aslında o ütopyayı mümkün kılacak gerçeklere karşı düşmanlık ediyor gibi geliyor bana.. Belki önyargılardan sıyrılıp, saf yürekle gerçeği anlamaya çalışsa, Perinçek'in aynı hızla İslâm'ın gerçeğini savunması yönünde bir engel yok. Ama Perinçek, dini anlamaya yönelmek yerine, dine karşı kendi fikri ile din arasında duvarlar örmeğe çalışıyor..

Bu tam anlamı ile bir gerçeğe ulaşmak için, tam aksi yönde can havliyle koşan adamın halini hatırlatıyor.. Müslümanların özgürlük bilincinin kaynağı olan ilahi hakikat Perinçek'in iddiasına göre köleliğin ideolojisidir. Kuşkusuz hiç kimse dinini öğrenmek için ne Karaköy'deki kilise papazına ya da bir ateiste başvurmayacaktır. Ve hiç kimse de öğrenmeye çalıştığı din konusunda, dinin kaynaklarını incelemek yerine, onun eleştirisine kulak kabartmayacaktır.. Belki bu eleştiriler, o kişinin aynı şeyden ne anladığını anlamak açısından ilginç olabilir. Ama bunun sonucunda varılacak kanaat dinin kendisi hakkında değil, o fikir sahibinin fikri üzerinde olacaktır.

Perinçek'e göre Laiklik, "Allah'a verilenin Allah'tan geri alınmasıdır". Oysa biz Ona ne verdik ki, O bize herşeyi verdi. Ve bizi kulluğa da mecbur bırakmıyor. Yapılan sadece tebliğ ve teklif.. Böyle bir iddiayı mantıklı bir biçimde düşündüğümüzde sadece yaldızlı bir sözden başka bir şey olmadığı hemen anlaşılacaktır.

"Din.." diyor Perinçek "Kölenin efendisinden gördüğü eziyetin, marabanın ağasından yediği dayağın, işçinin yaptığı işe yabancılaşmasının verdiği acıyı dindiriyor". Tam aksine İslâm, haksızlıklar karşısında boyun eğmemeyi, zulme, sömürüye karşı savaşmayı öğütüyor. Böyle bir İslâm yok. Laiklik perdesi arkasında yumuşatılmaya çalışılan İslâm ile bu anlatılanlar çakışıyor.. Amerika böyle bir din üretmeye, Perinçek de bu dini tasfiye etmeye hazırlanıyor. Bu, dine karşı bir işbirliğidir.. Sonunda Amerika; dinin hamisi rolünü üslenirken, Perinçek din düşmanı olarak gösterilecek ve Amerika bu operasyonla bir taşla iki kuş birden vuracaktır. Din, afyon değildir. Şükür de Perinçek'in anladığından çok farklı şeylerdir.

Perinçek'e göre, laiklik "Allah'ın dünyadan kovulma ideolojisidir". Böyle olunca da elbette hiçbir müslüman laik

olamaz. Perinçek neyi niçin söylediğini açıkça ortaya koyuyor, ama bizim sağcılar münafıklığı tercih ediyorlar. Aslında laiklik Perinçek'in de dediği gibi, bizim siyasilerin kafasında "Allah'ın, siyaset, düşünce ve toplum hayatından uzaklaştırılmasından başka bir şey değildir".

Genel Kurmay'ın, Amerikan terbiyesi görmüş laiklik uzmanları, bu konuda daha akıllıca "!" bir yol izliyorlar ve dini şöyle tanımlıyorlar: "Evrende, maddi ve hissedilen olayların ötesinde bir gerçek vardır. Din, işte bu gerçeği insanların anlaması, o gerçeğe temas etmesi ve o gerçeğe uygun yaşama çabasıdır". Perinçek'in de dediği gibi bu stratejistler, dini, bu metafizik alana hapsediyorlar ve dünya işlerini kendilerine bırakıyorlar.. Bu anlamda camiler dinin hapsedildiği mekanlar olacak ve imamlar da din dışarı çıkmasın diye camilere tayin edilen gardiyanlar! Bütün bu gayretler, raporda da ifade edildiği gibi, yasaklanmış işi yapan insanın cennetten kovulmasına karşılık, şeytanın dürtüsü ile aynı günahı sürdürmeye karar verenler tarafından Allah'ın dünyadan kovulma (haşa) girişiminin ürünüdür ve laiklik bu gayretin adıdır!. "Allah'ın siyasetten, düşünceden ve toplum hayatından uzaklaştırılmasının açıkça itiraf edilmeyen anlamı budur".

Perinçek'in iddia ettiği gibi İslâm toplumu, felsefesiz bir toplum değildir. Din, bilimi de gölgelemiş değildir. Ya da bu durumların ortaya çıkması, dinin, dindarların eseri değildir. Bu tür sapmaların ortaya çıkması ile uğranılan felaketler de ortadadır. Estetik olmadan felsefe, felsefe olmadan ideoloji, ideoloji olmadan bilim, bilim olmadan siyaset, siyaset olmadan ahlâk, ahlâk olmadan din ne anlam ifade eder ki.. Din olmadan felsefe ise temelsizdir.

Perinçek, Kemalistleri, Atatürk laisizmine ihanet etmekle suçluyor. Ruşeni'nin "Din yok milliyet var" isimli el yazması kitabına Atatürk'ün düştüğü not ya da Mayatepek

raporu ile ilgili olarak Kemalistlerin tepkilerini ise Atatürk'e ihanet olarak yorumluyor ve gerek Türk Tarih Kurumu ve gerekse Genel Kurmay'ın bu belgeleri yıllarca gizlediğini ve daha birçok belgeyi gizlemeye devam ettiğini öne söylüyor. Perinçek'e göre "Afet İnan'ların, Enver Ziya Karal'ların temsil ettiği araştırmacı kuşağın yaptığı budur. Bu kuşak, Kemalist devrimin jakobenliğini törpüleyerek yeni kuşaklara aktarma görevini üslendi. İdeolojik kaynakları devrimci batıda olan bütün köktenci çizgiler yuvarlaklaştırıldı, yumuşatıldı. Devrimin taşlaşmasına itirazı olmayan resmi bir Atatürk imal edildi. Gerçekler, belgeler, bu araştırmacı kuşağın ellerindeydi ve ellerinin altındaki TTK arşivlerindeydi. Ama onlar yazdıkları kitaplarla olguların üzerine sis bombaları attılar. Belgeleri gizlediler. Yayımladıkları kitaplarda, tarihsel belgelerin döneme uymayan bölümlerini çıkarttılar. Kendi tanık oldukları olayları bile değiştirerek aktardılar (Ara not: Afet İnan'ın Medeni Bilgiler kitabının metni ile Atatürk'ün el yazmaları arasındaki farklar da açıklanmaya muhtaçtır. Tarih Kurumu, Atatürk belgelerini topluma açıklamak yerine bu belgelerin bekçiliğini yaptı.İzmit basın toplantısı gibi tarihi belgeler, çok önemli bazı bölümleri sansüre edilerek yayımlandı. Üstelik ,kitabta -tam metin diye yazıldı Kurum yöneticileri,bilimsel dürüstlikle bağdaşmayan bu uygulamaları birlikte kararlaştırdılar..) Bu araştırmacı kuşağı, ellerinin altındaki belgelere rağmen,metafiziğe inanmış bir Atatürk imal ettiler. Devlet, 1940'lardan başlayarak izlediği politikayla toplumu müslümanlaştırdıkça, onlar da Atatürk'ü müslümanlaştırdılar. Laikliğin felsefi ve kültürel boyutuna girmemeye özen gösterdiler. Böylece resmi Atatürk rivayetlerini onlar oluşturdu." "Atatürk portresi, tarihsel gerçeğe uygun olarak değil, Batı'nın hakim sınıflarının çıkarlarına göre çizilmişti."

Perinçek'in de belirttiği gibi 12 Eylül'den sonra "Kenanizme" uygun bir "Kemalizm" üretilmişti. Haziran 1986

da Atatürk Yüksek Kurulu Türk-İslâm Sentezi temeline oturan bir Milli Kültür politikasını benimsediğini resmen açıklıyor ve bu yönde bir raporu kabul ediyordu. Yeni bir Atatürk tipi üretiliyordu. "Evren'in ısmarladığı bir Atatürk heykeli dökmüşlerdi" Halkın dilinde yeni Atatürk, "Beton Mustafa" idi. Murat Belge, buna bir başka isim daha takmıştı: "Fiber Mustafa".

Yeni Atatürkçülere göre Atatürk dinsiz değildir, dine karşı da değildir. Atatürk, dindar ve inanmış bir müslümandır! Tabi buna kimse inanmadı. Amaç, Müslümanların da sevebilecekleri bir Atatürk imal etmektir. Gerekçeleri ise şu idi: "N'apalım halkımızın yüzde doksanı müslüman, Atatürkü onlara beğendirmeliyiz".

Perinçek'e göre, Atatürk geri mevzilere taşınarak, İslâmcılarla uzlaştırılmaya çalışılarak güvence altına alınmaya çalışılıyordu.

Tabi Perinçek'in şu yargısına katılmak mümkün değil. Aslında bunu kendi raporu içinden de çıkartmak mümkün. Ama yine de böyle söyleme gereği duyuyorsa, bunu kendi hesabı ve kendi tezini doğrulama gayretinin bir ürünü olarak kabul edebiliriz: "İslâmiyet, Osmanlı dönemi dahil, tarihin hiçbir döneminde bugünkü kadar yayılmamıştı (Umarım bu farkında olmadan söylenmiş bir sözdür. Asrı saadette İslâm batıya doğru at hızı ile doğuya doğru rüzgar hızı ile yayıldı ve İslâm'ın ilk dönemindeki yayılma hızı hiçbir zaman, hatta bugünkü iletişim çağında bile sağlanamadı..AD). Din; Osmanlı döneminde, bir ideoloji olarak, daha çok hakim sınıf içinde yaşıyordu Geniş köylü kitleleri müslümandı ama, İslâm'ı pek bilmiyordu. İslâmcı eğitim, o zaman kitlesel değildi. Bugün televizyonu, radyosu, sineması, gazeteleri, dergileri, kasetleri, Kur'an kursları, din dersleri, vakıfları ve hac seferleriyle İslâmcı ideoloji, çeşitli kanallardan milyonlara ulaşmaktadır". İnşallah bu bir gün ger-

çekleşecek. Ama Televizyondaki İslâm, Turan Dursunların yönlendirdiği bir İslâm değil mi? Gazetelerin Ramazanlık müslümanlığının da yahudi dükkanındaki besmeleden ne farkı var genel çerçevesi ile. Sineması, tiyatrosu da belli.. Din derslerine gelince; O, rejimin, bir yandan Kemalizm'i, öte yandan İslâm'ı kuşa çevirme operasyonundan, TSE damgalı bir müslümanlığın misyonerliğinden başka nedir ki?..

Perinçek, Solun ulaşamadığı bir gerçekten söz etmektedir. Müslümanlar, Atatürk'ü solculardan daha iyi anlamışlardır. Solcular ise Kemalizm'i solcu öğretmenlerden öğrenmiştir, onun için de gerçeğe yabancılaşmışlardır. Resmi Kemalizmin pençesine düşen solcular, zamanla resmi ideoloji ile özdeşleşecekler, Resmi Atatürkçülüğe karşı çıkan solcular ise, Perinçek'e göre, Materyalizm'in ulusal temellerini sorgulama fırsatı bulamadan, Kemalizm'le hesaplaşmaya girerek, rejimin dışına itileceklerdi.

Perinçek; raporunun son bölümünde, kendi kader çizgisinin nasıl başka bir yöne kaydığına dikkat çeker: "Malatya'da dedemlerin komşusu olan Hafize hanım da genç Cumhuriyetin öğretmeni olarak çarşafı çıkartmış, teyzemle birlikte ilk kadın öğretmenler arasında yer almış, çocuklarına Korkut, Turgut, Bozkurt gibi ulusalcı isimler koymuştu. Devrimci kültür dalgasının geri çekilmesinden sonra, o Korkutlar ve Turgutlar; DPT'nin takunyacı kadrosunu oluşturdu ve Nakşibendi Tarikatı mensubu olarak Çankaya'lara kadar tımandılar".

Kemalizmin artık misyonunu yitirdiğini savunuyor Perinçek. "Kavimler kapısı" nın ikinci büyük laikleşme dalgasının öncü gücü artık Kürt hareketidir. Kürt hareketi, sadece kendi içinde değil, bölgedeki laikleşme sürecinin devrimci potansiyelini özünde saklamaktadır ve rejim, İslâm'ı bu dayatmaya karşı bir dalgakıran olarak kullanmak iste-

mektedir.

Perinçek böyle diyor.

Perinçek'ten geniş alıntılarla aktardığımız SP'nin Laiklik Raporu üzerinde, bu kadar geniş biçimde durmamızın asıl sebebi, önemli tesbitlerin altını çizmek yanında, bugün Sosyalist hareketin radikal kanadını oluşturan bir kadronun da dine bakışını tesbit etmek. Yine aynı şekilde, birtakım laik cephelerin, doğrudan olmasa bile dolaylı bir biçimde önümüze koydukları sorular, SP raporunda sistemli bir şekilde cesaretle önümüze getirilmektedir. SP'nin laiklik raporunu eleştirirken, bu iddiaları da burada cevaplandırma fırsatı bulmuş oluyoruz.

Biz, konunun tartışılmasından korkmuyoruz. Çünkü, gerçeği arıyoruz. Gerçek, herkes için en doğru olandır.. Herkes eteğindeki taşı döksün, söylenecek sözü olan söylesin, doğru sözler var, biz onlara talibiz. Herkes sözünü söylesin ki, yanlışlar varsa, biz kendi bulduğumuz gerçekleri onlara sunalım. Herkes sözünü söylesin. Herkesin kim olduğunu, kendi sözleri ile daha iyi tanıyız çünkü..

Üçüncü Bölüm
LAİKLİĞE ÇAĞRI
VE MUAMMER AKSOY'UN
KEMALİST LAİSİZMİ

Muammer Aksoy.

Kemalist bir hukukçu.

Türk Hukuk Kurumu Başkanı.

CHP milletvekili, parti meclisi üyesi.

Gençlik yıllarından ölene kadar Kemalizm'in kararlı savunuculuğunu yaptı.

1917'de doğan Aksoy, 1990'da faili meçhul bir cinayete kurban gitti.

Onun sevenleri, bu cinayeti laiklik karşıtı güçlere yıkmaya çalıştılsa da, gerçek hiçbir zaman anlaşılamadı. Ancak cinayetin gizli kalması ile ilgili olarak, Kemalist çevrelerin müslümanlara karşı kışkırtılması için bu tür bir cinayet

düzenlendiğine ilişkin çeşitli senaryolardan söz edildi.

Öldükten sonra da, onun adının arkasına gizlenen Kemalist-Laik çevreler, dine ve dindarlara karşı dil uzatmadan geri durmadılar.

Burada Aksoy'un düşüncelerinin özetlendiği, onun ölümünün hemen arkasından, Atatürkçü Düşünce Derneği tarafından yayına hazırlanan, Gündoğan yayınları arasında çıkan, Atatürkçü Düşünce Dizisi'nden "Laikliğe Çağrı" kitabından alıntılar yaparak, belli bir Kemalist kesimin laiklikle ilgili görüşlerini sizlere iletmeye çalışacağım.

Aslında kitap, Muammer Aksoy'un birkaç makalesi ve kendisi ile yapılan bir mülakattan oluşan küçük bir derleme niteliği taşımaktadır. Ancak içinde özetlenen görüşler, Aksoy'un şahsında Laik-Kemalist akımın düşüncelerinin omurgasını oluşturmaktadır.

Aksoy, Kemalist Laikliğin çerçevesini şöyle çizmektedir:

"(Laiklik) Türkiye Cumhuriyeti'nde, batıda taşıdığından çok daha kapsamlı bir anlama ve işleve sahiptir. Atatürk'ün ve Türk Anayasaları'nın benimsediği laiklik ilkesi; bir yönü ile kişilerin, öteki yönü ile de Türkiye Cumhuriyeti bakımından özel bir anlam ve olağanüstü önem taşıyan, toplum düzeninin akıla, bilime ve halkın istencesine (iradesine) dayanması kuralına güvence kazandırmıştır. Laiklik ilkesinin bize özgü bu ikinci yönü, -İman ve ibadetle hiçbir ilgisi bulunmayan ve yalnızca, toplum yaşamının düzenlenmesine ilişkin dinsel kaynaklı kurallar'ın-hukuksal, siyasal, ekonomik, eğitimsel ve sosyal sorunların çözümünde, artık asla egemen olmamalarını, hatta hiçbir suretle etkinlik göstermemelerini öngörmektedir. Geçmişten gelen olumsuz birikim ve İslâm dininin hayatın her alanına el atan niteliği nedeni ile de, laiklik ilkesinin bu ikinci yarısı, yeni Türk

devleti bakımından vazgeçilmez ve yaşamsal bir değer taşımaktadır. Zira 14. yy. önceki koşullar için öngörölmüş hukuk kurallarının, yüzyıllar sonrasının başka koşullarında dahi uygulanmalarının zamanın gereksinimlerine ters düşerek, toplum içinde giderilemeyecek bir köstek ve cendere oluşturmamasından ötürü, toplum yaşamını geriliğe ve devleti çökmeye mahkum edeceği kuşkusuzdur. Bu gerçeği herkesten çok daha iyi gören, dâhi devlet adamı Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin benimsediği laikliğin, en önemli bir ayıncı niteliğinin -din kurallarının hiçbir biçimde ve hiçbir koşul altında devlet düzenine müdahale e.memesi- olduğunu vurgulamak gereğini duymuştur".

Muammer Aksoy, gerçeğin farkındadır.. Dini bir ibadet özgürlüğü olarak algılamakta, ancak dinin sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel hayattaki rolünü terketmesini istemektedir. Kemalist Laiklik, bunu öngörmektedir.

· Doğu Perinçek'in, Nadir Nadi, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu ya da Oktay Akbal laisizmine pirim vermemesi ilginçtir. Hatta bugünkü SHP'de bu birinci kuşak laik-Kemalistlerden alıntı yapmaktan ve bu isimleri referans olarak göstermekten kaçınılmaktadır. Çünkü bu kuşak, nesli tükenmekte olan bir kuşaktır ve bu kuşağın Kemalist Laiklik yorumu çağın gerisinde, Türkiye gerçeklerinin dışında kalmıştır.

Herşeye rağmen Aksoy, kendi programının tavizsiz bir savunucusu olarak kalmıştır. Başörtüsü konusunda Aksoy, şu görüşleri savunmaktadır: "Derslerde ve laboratuvarlarda dahi saçının tek telinin görünmemesi için büyük bir mücadele verme yoluna sapmalarının (Dahası bu duruma düşmemek iddiası ile okumayı bile terketme durumunda kalacaklarını ilan etmelerinin), bu genç kızların kendi kafalarında ulaştıkları bir sonuç olduğuna ve bu mücadelenin kendi özgür istençlerine dayandığına, Atatürkçü düşünce

demeği olarak asla inanmıyoruz. Çağımızın akıla ve bilime dayanan laik devletinde,1400 yıl önceki din devletinin gerekli gördüğü toplum yaşamına ilişkin kuralları uygulamanın söz konusu olamayacağını, bunların inanç ve ibadet ile ilgilerinin bulunmadığını ve ancak o zamanın devlet ve toplum yaşamı için öngörölmüş (geçerlilikleri zamanla sınırlı) kuralları olduğunu 20.yy.'ın sonuna yaklaştığımız bir dönemde, lise eğitimi ve öğretimi görmüş insanların düşünmemeleri (ve bu gerçekler, kendilerine ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı halde kavrayamamaları) olanaksızdır".

Aksoy'un bu görüşüne solcuların büyük bir kesimi katılmamaktadır. Başörtüsü direnişinde, Haluk Gerger, Murat Belge, Doğu Perinçek, Atilla Coşkun, Rafet Ballı gibi isimler fiilen destek verenler arasında bulunuyordu. Aksoy'un anlamamaktan geldiği gerçeğin aslında çok kimse farkında idi. Ama laik Kemalistler, bir noktada verilecek tavizin, Kemalist inkılabların tümünü tartışma gündemine çekmesinden korkuyorlardı.. Halkı kışkırtmak için şeriat istismarı yapıyor, din istismarından ve petrol kokan yabancı finans kuruluşları gibi klasik ithamları tezlerini isbatlamak için malzeme olarak kullanıyordu. Aslında petrol kokan dolarlar, halkın sahip çıktığı gerçek İslâm için değil, devletin öncülüğündeki Amerikano İslâm için harcanıyordu.

Muammer Aksoy, yaşadığı zaman itibarı ile, Menemen olayının gerçeği hakkında bilgisiz olamazdı ve yine aynı şekilde, mesleği itibarı ile Şeriat kelimesinin ne anlama geldiğinden habersiz olması da düşünölemezdi..

Aksoy ve çevresine göre, Ayasofya'nın cami haline getirilmesi yönündeki talepler ve başörtüsü direniş, laik rejime ve Kemalizm'e karşı bir başkaldırı denemesidir. Rejimin selameti için ise, bu yöndeki kıpırdanmalar ya kontrol altına alınmalı ya da daha büyümeden ezilmelidir. Tıpkı Menemen olayı gibi.

Aksoy'a göre, dinin tebliğinin de önüne geçilmelidir, "İnançlara dayanan, değişmez ve karşıt teze (Karşı iddiaya) izin vermez dinsel kuralların topluma egemen olmasını isteyenlerin, bu tutkularını dile getirmeleri ve başka kişileri de bu doğrultuda inanca ulaştırıp o yolda davranmaya davet etmeleri, hele bunu örgütlü olarak yapmaları, asla ve asla insan beyninin ürünü saydığımız akla, mantığa ve dünya gerçeklerine (İnsanın gereksinimlerine) dayanan düşüncelerin açıklanması ile aynı nitelikte davranışlar değildir. Herkes istediği inanç ve görüşü dile getirsin ve yaysın da, isterse Türkiye ve Türk halkı bir süre sonra (manevi ölümün ta kendisi olan) korkunç bir karanlığın ve geriliğin eşliğine kadar gelmiş olsun! anlamına gelen bir felsefeyi ve sözde özgürlük anlayışını, laiklik ilkesine içten ve dıştan genel saldırıya geçildiği böylesine kritik ve tarihsel bir dönemde kavrayabilmemize ve benimseyebilmemize asla olanak yoktur".

Herhalde; gelecekte Türk kültür ve düşünce tarihini yazacaklar için bu sözler, yaşanan bir dönemi tanımlamak açısından önemli bir belge niteliği taşıyacaktır.. Bilim adına, akıl adına, kültür adına, devrim adına, halkçılık adına, demokrasi adına, insan hakları adına sergilenen komediye ancak böyle bir kurum imza atabilirdi herhalde.

Bu iddialar, bugün müsteşrikler tarafından bile ileri sürülememektedir. Hristiyanlar bile İslâm'a ve müslümanlara karşı Kemalist laiklerden daha insafli bir şekilde yaklaşmaktadırlar. Prof. Bernard Levis gibi düşünürler "İslâmiyet'in önceki dinlere oranla daha hoşgörülü bir din olduğunu" söylemekten çekinmemelerine, İslâm'ın, diğer dinlere baskı yapmadığını, herkesin kendi inanç ve kültürünü yaşamasına bir engel teşkil etmediğini söylemesine karşın, Kur'an'ın gerçekleri apaçık ortada dururken ve İslâm tarihindeki uygulamalar ortada iken bu iddiaları ortaya atabilmek gerçekte düşündürücüdür..

Yukarıda ifade edilen cümleler, kesinlikle ifade edildiği gibi demokrat, özgürlükçü, insan haklarına saygılı bir zihnin ürünü olamaz.

Aksoy'a göre "Atatürk laikliği, din düşmanlığı demek değildir". Ve şimdi de şu satırları birlikte okuyalım: "Şu gerçekleri bir kez daha anımsatmak isteriz: Atatürk, İslâm'daki dinsel kuralların -İnanç ve ibadetle ilgili olmayanlarının- toplumu yüzyıllarca geride kalan koşullara çivileyerek, çağdışılığa mahkum etmesini önlemek, böylece hem dinin itibarını ve hem de toplumun bugününü ve yarınını kurtarmak için, din kuralları arasında -toplumsal ve düşünsel bir mucize- diye nitelendirilebilecek bir tarihsel ayırım gerçekleştirmiş, başka bir deyişle dünya ile ahiret arasındaki dengeyi sağlamıştır. Bir yandan -İnanç ve ibadet konusundaki din kurallarının- dokunulmaz ve ebedi düzeyde olduğunu kabul ederek ve onlara vicdanlarda saygın yerini sunarken (Tanrı ile insan arasına hiçbir gücün giremeyeceğini vurgularken) öte yandan da -devletin ve toplumun düzenlenmesini amaçlayan (Geçerliliği zamanla sınırlı) kuralların bu nitelikte sayılamayacaklarını ve geçmişteki yerlerini bir daha asla alamayacaklarını kesinkes ilan etmek sureti ile -Tüm müslüman devletlere çağdışılıktan kurtulmanın yolunu- açmıştır".

Kemalist laiklere göre, dine dünyadan el çektirerek onları vicdana hapsedmek, hem İslâm'a, hem de müslümanlara yapılan bir iyiliktir ve Atatürk, bunu köklü bir felsefe ve tarih bilinci ile yapmıştır.. Eğer gerçekleri yazmanın önündeki engeller kaldırılmamış olsa idi, herhalde laikliğin nereden, nasıl, hangi amaçlarla alındığını burada anlatmak, hele bu iddiaları da alıntılanarak hikaye etmek, çok keyifli bir iş olacaktı.. Ancak gerçekleri söylemenin yasaklandığı bir ülkede, rakipleri tutuklanmış pehlivanlar gibi tavra satmak kolay bir iş olsa gerektir..

Aksoy, Faşist İtalyan ceza yasasından tercüme edilerek aktarılan 163 . madde ile ilgili olarak da şu görüşleri öne sürmektedir: "Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş ve uygar bir devlet olarak kalabilmesinin ve hatta bağımsızlığını ve varlığını koruyabilmesinin temelini ve güvencesini oluşturan laiklik ilkesinin yok olmasını, bir başka deyişle, toplumumuzun ve devletimizin 1400 yıl önceki koşullara göre öngörölmüş kurallar çerçevesi içinde yönetilerek, çağdışılığa mahkum edilmesi sonucuna ulaştıracak şeriat düzeninin gelmesini gerçekleştirecek örgütlü çabalara asla izin verilemez..".

Aksoy'un halka hiçbir güveni yok. 70 yıllık eğitim, basın, radyo-TV, okullar, hiçbir şey nüfus içindeki payı %10 larda seyreden bir hareket karşısında bir anda yıkılacak kadar zayıfsa, sistemin kendisinden şüphe etmek gerekmez mi?..

Aksoy gibi düşünenlere, Demokrasinin kaç yaşında olduğunu sormak gerek.

Yine Aksoy gibi düşünenler, İslâm'ın, yaratıcının yaratılana vahyettiği, kıyamete kadar da geçerliliğini koruyacak bir hayat nizamı olduğuna ilişkin bir inancı nasıl böylesine basite alabilirler.. Bu iddialar, dini komik, çağdışı, anlamsız, yanlış olarak tanımlamaktadır ki, kim İslâm'a bir şey ekler ya da ondan bir şey çıkartırsa, din aradan çekilir, kişi eklediği ya da çıkarttığı ile başbaşa kalır.

Aksoy, bunun bilincindedir. Dine cepheden saldırmak yerine, onun altını boşaltarak kendi içine çökmesini beklemeyi, kendi politik tercihi açısından uygun görmektedir anlaşılan.

Böyle düşünenler sadece solcular değil, aslında Aksoy'un dine yönelttiği eleştiriler, birçok sağcı için de geçerlidir. Mesela, Nazlı Ilıcak'ın dine bakışı, Aksoy'un bakışın-

dan herhalde çok da farklı değildir.

Aksoy çok konuştuğu için, çok yanılmakta ve hataları belgelenebilmekte, sağcılar ise bu konuda herkesin nabzına göre şerbet verneyi iyi bildikleri için durumu idare edebilmektedirler..

21 Kasım 1990'da DYP tarafından hazırlanan Necmeddin Cevheri tarafından sunulan, büyük ölçüde Coşkun Kırca'nın çabalarının ürünü olan "İşleyen Rejim/İşleyen devlet" başlığını taşıyan, Anayasa tasarısında da yine aynı yaklaşım gözlenmektedir.

Tebliğin 52. sayfasında Din ve Vicdan Hürriyeti ara başlığı altında şu iki satır yer almaktadır: "Kişinin veya velisinin muvafakatini beyan etmesi üzerine, din eğitim ve öğretimi görme hakkına saygı gösterilecektir".

Bu mücerred bir ifadedir. Saygı göstermek gibi bir ifade ile bu konu geçiştirilmekte 61. sayfada "Devletin Varlığına, Cumhuriyet'e ve Hürriyetçi Laik Demokratik Rejim'e karşı suçların yaptırımı" başlığı altında bir dönemlerin sakıncalı maddeleri olan 141-142-163. maddelere de değinilmekte, geçmişe göre daha toleranslı bir yaklaşım benimsenmekle birlikte, bugünkü anayasada da ifade edilen, devletin nitelikleri ile ilgili konularda, rejimin güvenliğini sağlamak için gerekirse yaptırımlara gidilebileceği, dünya anayasalarından da örnekler verilerek ifade edilmeye çalışılmaktadır. Aynı şekilde insan hakları ile ilgili belgelerden de alıntılar yapılarak, bu tür yaptırımların meşruiyetleri kabul ettirilmeye çalışılmakta, ancak bu yaptırımlar konusunda da bir açıklık bulunmamaktadır.

DYP'li stratejistler, inanmış kesimin oylarını torbada toplayabilmek için, laiklik gibi netameli bir konuya doğru-
dan girmekten kaçınıyor gözükmektedirler. Ama dolaylı, üstü kapalı bir biçimde de, rejimi koruma ve kollama adına

gerektiğinde, niteliği tam olarak belirtilmeyen yaptırımlara başvurma hakkını saklı tutmaktadırlar.. Anlaşılan o ki, toleranslı hareket edecek ve gözetleyecekler. Eğer öngörülen çerçevenin dışına çıkılacak olursa, eyleme uygun bir yöntemle, program dışı hareketler susturulacak, tasfiye edilecektir.

Aksoy, bu konuda, sağcılar gibi yumuşak, uzlaşmacı bir kişilik çizmiyor ve açıkça cepheden giriyor konuya. Ama yine de dini asli yapısının dışına çıkartarak, kuşa çevirmesine karşın, laikliğin dinsizlik olmadığı tezine sıkı sıkıya sarılma gereği duyuyor.

Aksoy'a göre, batıda ve Türkiye'deki özel koşullar nedeni ile önemli farklılıklar taşıyan laiklik, Türkiye'de üç aşamada gerçekleştirilmiştir:

"1-Devletin gücünü kullananların, bir din ve mezhep taraftarlarını tutmaktan vazgeçerek büyük dinsel inanışlara eşit işlemlerde bulunmaları,

2- Devlet kuruluşları ile din kuruluşlarının birbirinden ayrılması ve resmi devlet dini diye bir şeyin kalmaması,

3- Devlet hukukunun ve kamu hizmetlerini düzenleyen kuralların dinsel ya da dinle ilgili kurallardan çıkması".

Aksoy'un kafasındaki laiklik, "Dinin toplumun işlerinden, toplumsal görevlerinden sıyrılıp vicdanlara itilmesi, kişinin iç dünyalarından taşmayan bir inançlar bütünü durumuna getirilmesi amacını güdüyor". "Atatürkün laiklik konusundaki politikası, bütün bu etkenleri hesaba katan ustaca bir politikadır".

Aksoy bütün bunlara rağmen, Diyanet teşkilatının devletin denetiminde kalmasını ısrarla istemekten de geri durmamaktadır. Dinin devlet tarafından denetlenmesi için,

bu ihınal edilmemesi gereken bir zorunluluktur çünkü . "İşte, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel yönetim örgütü içinde tutulmasındaki başlıca neden, böyle bir bağlantının, asıl laikliği gerçekleştirmek bakımından sağladığı kolaylık oluyor. Yoksa bazan sanıldığı gibi, devleti büsbütün din alanı içine itmeyi hedef tutan bir ilişki değil bu".

Tabi bu yaklaşım, bugün Bulgaristan hükümetinin, Batı Trakya'daki müslüman cemaatin kendi müftüsünü seçme hakkına karşı da bir anlam taşımaktadır. Hükümetin bu gücü, sadece müslümanlara karşıdır. Yoksa aynı yaklaşımın öteki dinlere karşı sergilenmesi mümkün değildir. Çünkü öteki azınlık cemaatleri, Lozan'ın güvencesi altındadır ve bu alanda Türkiye Cumhuriyeti'nin egemenliği Lozan'da sınırlandırılmıştır.

Ancak Aksoy, Lozan'da sınırlandırılan egemenlik haklarımızı görmemezlikten gelirken, Rejimin İslâmiyet'e karşı bağımsızlığını bir egemenlik sorunu olarak ele almaktadır "Türk bağımsızlığı, yalnız yabancı iradeye karşı değil, iç siyasi hayatta da mutlak bir bağımsızlıktır. Devlet, siyasi hayatta faaliyet gösteren teşkilatı, meşru mihraklardan gayri (odak noktalarından başka) kuvvetlere itibar göstermeğe mecburdur. Laiklik yok ise devlet, dinin hakimiyeti altındadır. Ve binaenaleyh bağımsız değildir. Yeni Türk devleti milli bir devlettir. Milli vasfı, dini vasıfla bağdaşmaz. Dinin hakim olduğu yerde millet olmaz. Din, millet unsurunu nazara almaz. Dine mensup olanları bilir ve bunlara ümmet der. Fikir hürriyetleri ancak laik ortamda gelişebilir..".

Tabi bu iddialar, sadece dinde cahil değil, tarihte de bilgisizliğin birer örneğini teşkil etmektedir.. Aksoy, Millet'in ne anlama geldiğinin farkında değil gibi gözükmektedir ve yine İslâm'ın, inanç ve fikir hürriyeti konusundaki hükümlerini bilmemezlikten gelmesi de düşündürücüdür.

Aksoy'a göre din, siyasetten tamamen tecrit edilmeli; dinin, bugün batıda da olduğu gibi, demokratik bir talep hakkı olarak kabul edilmesi de düşünölemez. Çünkü Aksoy'a göre, "din kurallarının esin kaynağı olarak bile kabul edilmemesi gerekir".

YARIM LÂİKLİK NASIL OLUR?

Meşhur bir söz vardır "Yarım doktor candan/Yarım hoca dinden eder" diye. Peki ya yarım laik..

Aksoy, bu konuda şu görüşü ileri sürmektedir "Bülent Daver, Türkiye Cumhuriyeti'nin batıdan farklı bir laiklik ilkesini benimsediği ve bunun Türk toplumu bakımından kaçınılmaz olduğunu vurgulamaktadır. Bizim laiklik ilkemize yarım laiklik ilkesi denmesinin nedeni ise, dinin devlet işlerine, devletin de din işlerine karışmaması formülünden sadece birinci kısmını benimsemiş olmamızdan ileri gelmektedir". Tabi Aksoy'un bu arada atladığı ya da bilmediği bir başka gerçek vardır ki, dünyada böyle bir sistem vardır, ancak bunun adı laiklik değil, Bizantinizm'dir.

Aksoy devam ediyor "-Din devlete karışmayacak kısmının kabul edilmesine karşılık, -Devlet, dine karışmayacak kısmının Atatürk'ün ve Türkiye Cumhuriyeti'nin benimsediği laiklik ilkesinde kabul edilmediği ve bu çözümün ülkemizin gereksinimlerine tamamen uygun düştüğü, Prof. Bülent Daver'in (Türkiye Cumhuriyeti'nde Laiklik) adlı doktora tezinde de ayrıntıları ile ortaya konmuştur". "Yukarıdaki marizetimiz göstermiştir ki, Türkiye Cumhuriyeti anayasalarının benimsediği (Atatürk Laikliği) en kap-

samlı bir laiklik ilkesi olarak Hukuk kurallarının din kurallarından arınmasını kabul ettiğinden, Yüksek öğrenim kurumlarındaki öğrencilerin kıyafetlerinin düzenlenmesinde din kurallarının rol oynamasına izin verilemez. Eğitim kuruluşlarında öğrencilerin çağdışı kıyafetlere bürünmesini, sırf bazı din kuralları yüzyıllar öncesi böyle bir örtünmeyi emrettiği için katlanmak, uygarlaşmayı, akıla ve bilime dayanan kurallarla yönetilen bir Türkiye'yi amaç edinmiş Atatürk ilkelerine açıkça ters düşeceğinden bazı Üniversite öğrencisi kız öğrencilerimizin dini inançları iddiasıyla sınıflarda bile saçlarının her telini ve boyunlarını kapatacak biçimde örtünmelerine izin veren bir yönetmelik ya da yasa, anayasanın laiklik ilkesiyle ve Türk toplumunu çağdaş uygarlığın üstüne çıkarmayı amaç edinmiş Atatürk ilkeleri ile asla bağdaşmaz".

Aksoy, Din'le Atatürk'ü karşı karşıya getirerek tercih yapmamızı istemektedir. Müslümanların böyle bir dayatma karşısında tercihi şüphe götürmeyecek şekilde açıktır.

Yine Aksoy'un burada savunduğu laiklik örneği, çağdışı, dünyada geçerliliğini yitirmiş Stalin dönemi Sovyetlik ya da Jivkof dönemi Bulgaryen laiklik tipini hatırlatan bir özellik taşımaktadır. Kaldı ki laiklik, amaçları, tarihteki geçmişi, bugünkü örnekleri itibarı ile bu değildir.

Yine Aksoy'un, konu ile başlıklarını alıntılacağı laiklik konusundaki şu makaleler de, nasıl bir dönemden geldiğimizi belgeleyen, ülkeye yıllarca yön vermiş, laik zihniyetin ütopyasını anlamak açısından ilginç bir belge olacaktır.

- 4.2.9/Cumhuriyet/Tomris Mengüşoğlu/Laiklik Vicdan Hürriyeti Değildir

- 30.1.9/Milliyet/Doç. Dr. Oya Araslı /Hukuk Devleti ve Türban Yasası

- 30.1.9/Dünya / Tefvik Güngör/ Dinimizi iyi bile-

lim, seçimimizi iyi yapalım.

- 1.1.9/Milliyet/Prof. Dr. Kemal Önem/Hedef Laiklik-tir.

Ve tabi daha niceleri. Daha yüzlerce, binlerce makale.

Ne diyordu Celal Bayar lâiklik konusunda: "Gençler, **bakın**, dinleyin. Lâiklik, dini topluma tamamen unuttur-maktır." Yıl 1952. Bayar MTTB'deki bir mülakâtında, gençlere hitaben sarfediyor bu sözleri ve bu konuda "Biz Lozan'da batılılara bu konuda söz verdik. Benden önceki devlet başkanlarımız bu sözün takipçisi oldukları gibi, ben-den sonrakiler de takipçisi olacaklardır. Siz ilerici gençler olarak bunu böyle bilip, böyle uygulayınız. (Bkz. S. Arif Emre, *Siyasette 35 yıl, 2 Eylül 1990, Milli Gazete*)

Millet dirliğini lâiklik şartına bağlayan Kemalist ideo-loji de, 10. Yıl albümünde, M. Kemal'in şu düşüncelerini spota çıkarmıyor mu idi: "Cumhuriyet Türkiye'sinin cemi-yeti, lâik bir cemiyettir. Fakat bu lâiklik, sadece din ve dün-ya işleri arasında Fransa'da olduğu gibi bir mütareke manası ifade etmez. Yani pasif bir lâiklik değildir..." Evet işte ya-rım lâiklik budur. Bu görüş sahipleri için, din, vicdanlara ve mabedlere hapsedilmelidir. Şükrü Kaya 5 Şubat 1937'de bu görüşleri Atatürk adına açıkca ilan eder. Bu anlamda, bu gün camiler **dinin** hapisanesidir ve imamlara ödenen maaş **da gardiyanlık ücretidir**. İmamları bu ithamdan tenzih eder-ken, rejimin artınyetini de, tescil etmek gerekir. Eğer Mus-tafa Kemal'in ömrü vefa etseydi, ibadet reformu yapacağın-da ve Kur'an'ı yeniden düzenlemeye teşebbüs edeceğinde kuşku yoktu. Falih Rıfkı da hatıralarında bu görüşü doğrula-maktadır.

Evet lâiklik, bu şekli ile, yarım haliyle, kötürüm ve accze bir konumdadır. Bu tür bir lâikliğin İslâm ülkelerinde-ki pratiği ise Müslümanların üzerinde baskı kurma ideoloji-sidir.

KİM LAİK?

Türkiye'deki laikler, ne yaptıklarının pek farkında değil gözükmektedirler. Bir yandan dine saygıdan, dindara saygıdan söz ederek "Bizim dinimiz akıl dinidir, en yüce dindir" diye "Mürtecilere bu işin bırakılamayacağından" söz ederek, zorunlu din dersleri ile müslümanlara müslümanlık öğretmeye kalkarken, işlerine gelmediği zaman da, Prof. Dr. Muammer Aksoy'un "Laikliğe Çağrı"sında da ifade edildiği gibi (Bak s: 3) "Ahzab suresinin 59. ayeti ile kadınların toplum dışına itilmelerinin (Toplumsal yaşama ortak edilmemelerinin) nedenlerini, 1400 yıl önceki çöl araplarının, kadın hakkında anlayış ve davranışlarında görmek mümkündür.." demektedirler.

Türkiye'de laiklik tartışması, başından beri yanlış bir gündemle ele alındı. Laikliği yüceltme adına, tarih, din, insan hakları her şey çarpıtıldı. Hukuk adına, hukukun temel ilkeleri alay konusu edildi. Bu durum sadece TC. döneminde değil, Osmanlı dönemindeki laikleşme sürecinde de gözlemlenmektedir.

Osmanlının müslüman aydınları da yenileşmekten ve

çağdaşlaşmaktan yana idi. Mehmet Akif, Asım'ı batıya göndererek, onların ilmini, fennini, teknolojisini alıp, şarkın imanı ve ahlakı ile te'lif etmesini istiyordu.. Bu kocaman bir ütopya idi. İlmin, fennin ve teknolojinin dünya görüşünden soyutlanamayacağı gerçeğini anlamak için uzun zaman beklemek gerekiyordu.. Bu nedenle, sorgulanması gereken sadece Cumhuriyet rejiminin kurulması aşamasındaki ilişkiler değil, bizim de ciddi bir alternatif olarak kendimizi ifadeye niçin geç kaldığımız sorusudur.. Tek parti sistemini kuranların despotizmi ile başlangıçta Cumhuriyet'e destek veren müslümanların içine düştükleri acz, kolaycılık ve Laikler kadar olmasa da taklitçilik ve zaaf, bu çevrelerin şanslı haline geldi..

Zaten başlangıçta hiç kimse Cumhuriyet için savaşmamıştı. Misak-ı Milli'deki asıl amaç da milli bir devlet kurmak değildi. Aytunç Altındal, "Laiklik" isimli kitabında bu konuda şu görüşleri ileri sürmektedir:

"Bilindiği üzere M. Kemal için -Milli- anlamı ve kapsamı itibarıyla -Milli Misak-la tanımlı ve sınırlıydı. Yak aşık bugünkü Türkiye topraklarının coğrafi alanını kapsıyordu. Oysa Kurtuluş savaşına katılan İslâmcı güçler için ve özellikle de Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda -Milli Misak- ilkelerini kabul ederek dünyaya ilan eden -Felah-ı vatan-grubu için -Milli-konsepti, sadece coğrafi sınırlarla tanımlı değildi. Bu çevreler -Milli-kelimesini -İslâmi-anlamıyla kullanıyorlardı. Onlara göre -Dârul-İslâm- ve -Dârul-Harb- ayırımı çevresindeki -Milli-Müslümanların yaşadıkları tüm topraklar olarak nitelendiriliyordu ve bu nedenle de kurtuluş savaşına katılmışlardı. Bu grubtan olanların amacı İslâmiyet'i ve hilafeti kurtarmaktı. Hemen hiçbirisi Cumhuriyet'i kurmak düşünde ya da düşüncesinde değildi. Bu yaygın görüş, kurtuluş savaşına katılan tüm müslüman emekçilerce de benimsenmişti ve bu nedenle de Mustafa Kemal, kurtuluş savaşını Hilafeti kurtarmak amacıyla başlattığını

söylemek zorunda kalmıştı..".

Ne garip, Müdafay-ı Hukuk Cemiyeti ne için kurulmuştu. Misak-ı Milli'deki, Felah-ı Vatan grubunun amacı neydi..! Sonra bu maksatla yola çıkıldı ve Müdafay-ı Hukuk Cemiyeti'nin devamı olarak örgütlenen Cumhuriyet Halk Fırkası, ne yaptı.. Başlangıç, süreç, yöntem ve sonuç.. Millilik kavramı milliyetçiliğe dönüştürüldü. Hilafet'i kurtarma mücadelesi Hilafet'i ilga ile noktalandı.. İslâm'ı hakim kılma adına çıkılan yoldan Hilafet'i ilga, İsveç Medeni Kanunu'nu kabulle geri dönüldü.. Medreseler kapatıldı, Tevhid-i Tedrisat Kanunu getirildi.. Din öğretimi, amacından saptırıldı. Dini özlemler, Türk Ceza Yasası'nda suç kapsamına alındı. Bir bakıma Sütçü İmamlar, Kurtuluş savaşının mücahidleri ve gazileri sanık sandalyesine oturtuldular..

1919'da rüzgarlar nasıl esiyordu şimdi nasıl esmektedir: Yıl 1920, 29 Nisan.

Kanun sayısı: 2.

Hıyanet-i Vataniye Kanunu, madde: 1- Saltanatın ilgasına ve hukuku hakimiyet ve hükümransininin, gayrikabili terk ve tecezzi ve ferağ olmak üzere, Türkiye halkının mümessili hakikisi olan Büyük Millet Meclisi'nin şahsiyet-i ma'neviyyesinde mündemiç bulunduğuna dair, 1 Teşrinsani 133 tarihli karar hilafına veya TBMM'nin meşruiyyetine isyana mutazammın kavlen veya tahriren veya fiilen (Yazı, söz ve eylemle) ankasdın muhalefet veya ifsadat veya neşriyatda bulunan keşan hain-i vatan addolunur.

15.4.1339 (1923)da şu madde eklenir: *"Dini veya mukaddesat-ı diniyyeyi, siyasi gayelere esas ve alet ittihaz maksadı ile cemiyetler teşkili memnudur.*

Bu kabil cemiyetleri teşkil edenler veya bu cemiyetlere dahil olanlar, hain-i vatan addolunurlar. Dini veya mukaddesat-ı diniyyeyi alet ittihaz ederek, şekli devleti tadil ve

tağyir veya emniyeti devleti ihlal veya dini veya mukaddesat-ı diniyyeyi alet ittihaz ederek, her ne surette olursa olsun, ahali arasında fesat ve nifak ilkası için, gerek münferiden ve gerekse müctemian, kavli veya tahriri veya fiili bir şekilde nutuk iradi veyahut neşriyat icrası suretiyle harekette bulunanlar kezalik hain-i vatan addolunur."

Bu yasa 1925'de biraz daha şiddetlendirilir.. Ve bu yasalar uyarınca 110. 000 kişi sehbalarda sallandırılır..

Siz, Anti-terör Yasası'nı tartışmaya devam edin. 17. 12. 1964 tarihinde Anayasa Mahkemesi, bu yasaların halen yürürlükte olduğuna karar vermiştir.

Şimdi yürürlükte değil mi?.. Sanırım bu yasaları artık bu şekli ile savunmak mümkün değil, onun için boyayıp, yumuşatıp ambalajlayıp yeniden servis yapıyorlar. Yoksa anti-terör yasası ya da DGM'ler neyin nesidir dersiniz?

Siz tevhid-i tedrisat'tan yana bir laik, demokrat ve insan hakları savunucusu musunuz yoksa?.. Kargaları güldürecek kadar kabiliyetli bir komedyenle karşı karşıyayız demektir. Sahi siz BM İnsan Hakları Bildirisi'nin 1. maddesini hiç okudunuz mu? Okumayın canınız sıkılır "Herkes ... dinini ya da kanaatini tek başına ya da topluca ve açık olarak ya da özel olarak öğrenme, uygulama.."

Batı'daki ülkelerde bu hüküm, Türkiye'dekinden çok farklı bir şekilde algılanıyor. Bizim sorunumuz, insan hakları uğruna Atatürk ilke ve inkılablarından, Atatürk yasalarından fedakârlık yapıp yapamayacağımız sorunu! Hem Atatürkçü, hem de insan hakları savunucusu, demokrat olmak için çırpınanlar kendi çaresizliklerini ürettiklerinin farkındalar mı acaba..?

Onlar şunu da hiçbir zaman anlamadılar. Batılıları taklit ederek batılı olunmaz. Batılılar kendilerini taklit etmiyorlar, kendileri gibi davranıyorlar.. Belki biz de kendimiz

gibi davranarak, kendi kişiliğimizi yeniden üretebiliriz.. Kiralık kafalar, tercüme yasalar, ithal fikirlerle nereye kadar gidilebilirdi ki!.

İşte geldiğimiz nokta bu sorunun en açık cevabıdır. Cahillik, fakirlik ve ahlaksızlık!

Başörtüsünün suç, genelev kazancının kutsal kazanç kapısı sayıldığı bir Türkiye.. İnsanlar ne dinlerini, ne tarihlerini ve ne de kültürlerini biliyorlar.. Ve hepsi de aç. Kiminin midesi, kiminin kalbi, kiminin beyni .. Ama hepsi de aç!

Sabahtan akşama kadar dilli düdük gibi laiklikten söz edenler, laikliğin ne demek olduğu hakkında on satırlık bir bilgiye sahip midirler acaba! Biz laikliği batıdan ithal ettik ama, hiç düşündünüz mü, laikliği bizim gibi yasalarla halka karşı koruma altına alan dünyada kaç ülke var ?.. Güldürmeyin insanı.. Halka karşı yasaları ve devleti koruma altına alan ülkeler genellikle bugünkü müslüman ülkeler ve dikta rejimleridir.. Çünkü; devlet halka yabancıdır, yasalar halka yabancıdır..

Onlar ne dünyadan haberdardırlar ve ne de kendi ülkelerindeki halkın duygu ve özlemlerinden. Ama ille de ilerici ve demokrat, halkçı geçinirler.. Kendilerine göre tanımları vardır ve tabi ille de "Laiklik, dinsizlik demek değildir". Nedense dinsiz olmaktan çok korkarlar.. Bu söylem genellikle sağcılar için geçerlidir. Tatlısı solcusu bürokratlar için ise bir orta yol laikliğinden söz edebiliriz. Din ve devlet birbirinden ayrılmalıdır. Laiklik, bu demektir.. Tanrı'nın hakkı Tann'ya, Sezar'ın hakkı Sezar'a.. Tamam da peki Sezar ki-me ait.. Sağcılar ise laikliği, dinin güvencesi sayarlar.

Evrenist, rütbeli solculara göre ise laiklik, çağdaşlaşmak ve Atatürkçülük demektir. Laiklik olmadan Atatürk devrimleri olmaz. Aytunç Altındal'ın dikkat çektiği bir

noktanın altını çizmekte fayda var: " ..Şariat devleti tasarımı, bizzat egemen sınıf tarafından kendi çıkarlarını korumak ve devlet laisizmini pekiştirmek amacıyla kullanılan bir şaşırtma aracı mıdır" yoksa.

Altındal'ın işaret ettiği bir başka nokta da şu: "Tanzimattan sonra batılı hristiyan güçler, Osmanlı toplumunda Türk-Müslüman Osmanlı'nın değil, Hristiyan Osmanlı'nın uygarlaştırılmasından yana olmuşlardır. "Tabi ellerindeki tüm imkan ve imtiyazları bu yönde kullanarak, sahip oldukları teknolojiyi, ticaret distribütörlüklerini de İstanbul'daki dindaşlarına vererek, onları Osmanlı devletine karşı bir sıçrama tahtası, bir ağaç kurdu gibi kullanmışlardır.. 1914'lere gelindiğinde Osmanlı topraklarında kiliselere bağlı 135 tane, çeşitli seviyelerde okul bulunduğu kaydedilmektedir. Bu okullardan mezun olanlar, kısa sürede öteki müslüman okullarında öğretmen olacaklar, sefaretlerde mütercim ya da devlet dairelerinde memur olacaklardır. Bu kilise okullarında yetişen azınlık çocukları Osmanlı devletinde ilk laiklik tartışmalarını başlatacaktır. Altındal'ın da dediği gibi;

"..Bu çevrelerce seçilmiş bazı müslüman ailelerin çocukları da bu okullarda eğitilmişlerdi. Daha sonra Cumhuriyet döneminde Kemalist/Devletçi laisizmin en kararlı savunucuları işte bu çocuklar olmuşlardır"(Laiklik-s. 2).

Tanzimattan sonra Osmanlı'da durum son derece karıştı. Aslında halkı laikleştiren, dini ikinci plana iten bizzat padişahın ya da devleti yönetenlerin kendisi idi. Bir yandan din ve devleti kendi şahsında toplayan padişah dini bir ünvan kullanarak, halife adını alıyor; öte yandan laikleşme sürecini de bizzat kendisi hazırlıyordu.. Aslında bu çelişki, Osmanlı'nın intiharının bir ifadesidir. Eğitimde, orduda ve maliyedeki seküler eğilimleri bizzat padişahın kendisi başlatmıştır.. Eşitlik rüzgarlarının estiği bir zamanda, Fransız devrinin etkisi altındaki Osmanlı ricali, bunu yabancılar

için imtiyaza dönüştürmüş, Osmanlı'da azınlık, ekonomik yönden ve hukuk yönünden imtiyazlı bir konuma gelmişti.. Tanzimat fermanındaki eşitlik, birinci etapta sağlanmış ve durum, fiilen azınlıkların lehine bir değişiklik göstermiştir. Siyasi ortamda Liberalleşen Osmanlı devleti, kendi öz tebasını korumakta ve onun gelişmesini, kalkınmasını desteklemekte yetersiz kalınca, batının himmet ve himayesi altındaki azınlıklar, bir anda yaydan fırlayan bir ok gibi ileri geçmişlerdir.

Kuşkusuz Osmanlı'daki laikleşme süreci ile Cumhuriyet rejimindeki Kemalist laiklik arasında da büyük temel farklar bulunmaktadır.. Osmanlı dönemindeki laiklik anlayışı, Kemalist laiklere göre daha liberal bir temele oturmuştur. Osmanlı laikliği daha liberal bir özellik gösterirken, Cumhuriyet rejimindeki Kemalist laikler daha otoriter bir yol izlemişlerdir. Bu nedenle de Liberalizm ya da Hürriyetçilik, altı ok arasında yoktur. Kemalist laiklik; tepeden inme, dine karşı bir laiklik anlayışıdır. Kemalist/Devletçi laiklik; halka karşı, millete karşı, insana karşı bir dayatmadır.. Laiklik, hayatın bütün alanlarından dini, tarihi, toplumun kendi kültürünü reddetmesi anlamını taşıyordu.. Yazı, takvim, tarih, din, dil, bilim, felsefe, kavramlar her şey değiştirilerek, yeniden bir ütopyaya göre şekillendiriliyordu. 1930'larda "Devlet radyosunda sadece batı müziği ve konçertolar çalınıyor"sa bunun bir nedeni olmalı idi. Bu dayatılan yeni dünya görüşü ile ilgili idi. Adeta bir ulus; bir günde, tek bir kararla dilsiz, kültürsüz, okur-yazar olmadan cahil hale getiriliyordu. Bildiği, inandığı, düşündüğü tüm değer yargıları sıfırlanıyor ve başöğretmenin buyurduğu gibi bir kalıba dökülüyordu. Bir ulusun adeta derisi değiştiriliyordu. Altındal'ın da alıntılıdığı gibi, bir İsveç'li gazetecinin deyişiyle "Atatürk, dine karşı açık bir düşmanlık beslemişti; ama Ankara hükümeti, baskılar karşısında geri adımlar atmak zorunda kaldı. Kemalist laisizmin kapattığı din okul-

ları, 1947'den itibaren açılmaya başlandı...".

Burada Aytunç Altındal'ın "Laiklik" isimli kitabında ki şu tesbitinin de altını çizmekte yarar vardır. Bu tesbit, devletin laik olup olamayacağı sorusuna açık bir cevap teşkil etmektedir: "Türkiye'de, Osmanlı'nın tersine, Cumhuriyet yönetimi, dini devletin yönetim ve denetimine soktu. Osmanlı devletinde özerk olan İslâmiyet, Cumhuriyet yönetiminde bu özelliğini yitirdi. (...) Cumhuriyetçi Kemalist kadro ise, batıdan empoze edilmiş olan laiklik ilkelerini, batıda olmadığı şekilde Türk toplumuna dayattı. -Devletin dini olmaz- ilkesine 'ki bu bir doğmaya dönüştürülmüştür'. Kimse çıkıp da, 'Devlet gerçek değil, tüzel kişiliktir. Dini olamayacağı gibi, laikliği de olamaz' (...)Dindar ya da laik ya da ateist olmak sadece gerçek insanlara özgüdür..."

Ama asıl sorun laiklik gerçeğini ve Kemalistlerin içine düştükleri çelişkilerin bu kesime nasıl anlatılacağıdır. Birçok solcuyu da peşine takan Kemalist/Devletçi laikler, bu konuda son derece tutucu (Muhafazakâr), dogmatik, mutaassıptırlar. Ama bunu, ilerencilik ve çağdaşlık adına yaparlar..

Meselâ; Kemalist bir laik, kesinlikle müslümanlıktan vazgeçmeyecektir ama çocuğuna İslâmî bir isim koymak isteyen, inanmış bir müslümanın emdiği sütü burnundan getirecektir. Ama aynı kişinin, bir Rum, Ermeni ya da Yahudinin, çocuğuna istediği ismi koyması konusunda elinden gelen kolaylığı göstermekten başka yapacak bir şeyi yoktur.. Ama müslümanla tartışır, Fatıma mı, Fatma mı?, Ahmed mi Ahmet mi?, Fahreddin mi, Fahrettin mi?.. Mus'ab ne demek, Tâhâ ne demek.. Çağdaştırılması ve laikleştirilmesi gereken sadece müslümanlardır ona göre. Çağdaş ve modern hale getirmek için ise, onu batılılaştırmak gerekmektedir. Batı'da ne varsa "Amerikalılar, Avru-

palılar neyi düşüyorlarsa, Ahmet bey de onu düşeyecektir" reklamlarına varana kadar, magazin basını ya da politik söylem, hep aynı dayatmayı içermektedir. Zorla ya da iyilikle, basın yoluyla ya da eğitimle, bir yolunu bulup sizi dininizden edecekler, 1400 yıllık çöl kanunlarının pençesinden kurtarıp, sizi muasır medeniyetler seviyesine çıkartacaklar. Altındal'ın ifadesi ile, bu dayatma karşısında "Osmanlı'da devlet İslâmiyet'i (dini) empoze ediyordu diyenler, günümüzde de devletin 'Cebren ve hileyle' laikliği empoze etmesini görmemezlikten gelmektedirler".

"Ordu 'laiklik' tartışmalarının dışında kalmalıdır. Eğer laiklik, 'Vicdan özgürlüğü' ise bu konuda doğan ve doğacak tartışmalara ordu ve devlet KURUM olarak TARAF olamazlar" sözü de onlara aittir.

Türkiye'de Kemalist laikliğin geleceği yoktur. Batı'da Liberalizmin bekçisi olan ve daha çok mezhepler arası toleransı ifade eden laiklik, bizde dine karşı bir dayatma, antidemokratik, militarist, jakoben bir komploya dönüşmüştür. Laikliği savunduklarını söyleyenler, M. Kemal Atatürk'ü laik bir peygamber ve hatta ilah konumuna getirmişlerdir. Devlet ve ordu, laikliğin korunması ve dindarlara karşı (Sadecce müslümanlara karşı) her zaman müteyakkız olmuş, namaz kılan astsubaylar, hatta subaylar ordudan uzaklaştırılmışlardır. Hatta, subay eşlerinden başı örtülü olanlar seçilerek sakıncalı gruba ayrılmışlardır.

Sözde Türkiye Cumhuriyeti ile hedeflenen; imtiyazsız, sınıfsız kaynaşmış bir toplum olacaktı. Ama açık bir şekilde halk, bizzat devletin gözünde hain ve kahraman olarak bölünmüş, inanan insanlar potansiyel suçlu olarak tecrit edilmeye çalışılmış, irtica ve şeriatçı özelemler perdesi arkasına saklanarak inanmış insanlara karşı terör estirilmek istenmiştir. Hayat bütünü ile A'dan Z'ye laiklik ilkesine göre düzenlenmiştir..Burada açıkça hedeflenen tek şey, İslâm'ı

hayatın tümünden tecrit etme gayretinden başka bir şey değildir. Bunun tabii sonucu olarak da, sistem giderek modern batının değerler sistemine renk veren Hristiyani bir temele oturmuştur.

Aslında Kemalist Laikler, İslâmiyet'ten razı olacaklar ama niyetleri, Çernan'ın yapmak istediği gibi daha önce, Hristiyanların kendi dinlerinde gerçekleştirdikleri reforma benzer bir reformu İslâm adına yapmaktır.. Yalnız küçük bir farkla. Hristiyan reformistler, dini aslına döndürmek için bunu yapıyorlardı. Dindeki sapmalardan, hurafelerden kurtulmak için reforma gerek duyuyorlardı.. Bizim reformistler ise bugünkü Hristiyanlığı örnek alarak, İslâm kumaşından bir Kilise dini üretme gayreti içinde bulunuyorlar.. Hatta bunun imkansızlığı karşısında açıkça Hristiyanlığı resmi din olarak kabul etmeyi bile tartışabiliyorlardı. Halkın bunu kabul etmeyeceğini anlayınca da, Kur'an-ı Kerim'deki Ahkam ayetlerini çıkartarak, özet bir Kur'anla bu hedefe ulaşmayı deneyeceklerdi. "İslâm, siyaseti ibâdet, ibâdeti siyaset olan bir dindir". Bu gerçeği kimse değiştiremez.

Bugün; İslâm'a karşı düşmanlık besleyen iç ve dış mihrakların, Atatürk maskesi arkasına saklanma gayretini ve din istismarından söz eden çevrelerin, laiklik istismarı ile dindarlara karşı yürüttükleri düşmanlıklar üzerinde düşünmek gerekir.

Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na entegrasyonu konusunda din faktörünün ortaya çıkarttığı rahatsızlıklar sık sık tartışma konusu olmaktadır. Batılı ülkelerin hemen hemen tümü, bu konuda laikliği bir truva atı olarak kullanma gayreti içinde gözükmektedirler. Batılıların gözünde Türk laisizmi, İslâmiyet'i batı ile uyumlu hale getirmek için uygun bir siyasal aygıttır. Bu konuda öteden beri batılı ülkeler, çifte standartlı olagelmışler ve hatta Ankara'yı sıkıştırmışlar, kışkırtmışlardır. Batı karşıtlığı ve Amerikan karşıtlığı

ile İslâmlaşma paralellik içinde görülmüştür. Batı; demokrasinin mabedi olduğuna göre, Türkiye'nin İslâmlaşması da geniş halk kitlelerinin gözünde demokrasiden uzaklaşma olarak, yani laiklikten uzaklaşma, demokrasiden ve çağdaşlıktan uzaklaşma olarak takdim edilmiştir.. Reuters ve daha birçok gazete, dergi ve ajans, radyo-TV istasyonu İslâmî akımların laik Türkiye'yi tehdit ettiği görüşünü savunmuşlar ve batılı gözlemciler, politikacılar, Ankara hükümetlerini laiklik konusunda uyarmaktan geri durmamışlardır. Yani Türkiye'deki nev-i şahsına münhasır laiklik; batının ve askerlerin himayesinde kökleştirilmeye çalışılmıştır.

New York Times'in şu yorumu da ilginçtir ve bu tür örnekleri çoğaltmak mümkündür: "Ordu her zaman hazır beklemektedir. Son 30 yılda üç kez darbe yapan ordu, kendisini Atatürk ilkelerinin koruyucusu olarak görmektedir. Ve Türklerin hiç kuşkusuz yoktur ki ordu, İslâmî yönetim tehlikesini sczer sezmez yeniden müdahale edecektir".

İşin ilginç yanı, batıdan gelen bu tür telkinler ve tesbitler karşısında Ankara; her zaman sessiz kalırken, İslâm ülkelerinden, Türkiye'deki müslümanlarla ilgili en küçük bir uyarının dahi söz konusu olması halinde sert bir tepki ortaya koymaktadır..

Komik ama, bizimkilerin kafasındaki laiklik, imam efendinin, namaz saatinde camide görevini yaptıktan sonra, camiden çıkıp Todor'un meyhanesinde iki tek attıktan sonra golf klübünde mason biraderlerle sohbet etme sanatı!" dır. Semra Özal da "Biz hem müslüman, hem de laik bir ülkeyiz. Hacca gittim ama içkimi de içirim" derken bunu mu ifade etmeye çalışıyordu acaba? Komik ama, bu ifade ile sanırım şunu söylemek istiyorlar "Elhamdülillah, laikiz ve ne mutlu müslümanınız ve tabi ki biz Türk'üz".

Tartıştığımız konulara gelince; Laik bir ülkede kızlar başlarını örtebilirler mi?. Askerler namaz kılarlar mı?. Nö-

bet saatinde namazı geçmek üzere olan bir müslümanın ne yapması gerekir.. Laik Türkiye Cumhuriyeti'nde müslümanlar için yeni bir ilmi hal gerekli. Gerekli de, bu ilmi hal için yeni icthadları kim yapacak? Yargıtay mı, danıştay mı?..

İslâmiyet'le laiklik bağdaşır mı? Herkes hem laik, hem de müslüman olmak zorunda mı?.. bunları tartışıyoruz. Başka?.. Cumhurbaşkanı Cum'a namazına gider mi?.. İnönü laikliğe zarar vermemek için namaza gitmeyenlerdendi. Ama İnönü'ye kafir demek de olmazdı elbet. Onu laik bir müslüman olarak ilan etme gayretine düşen bir başka bey-namaz, "Binamaz" gazetesinin tepesinde şu başlığı atmakta bir sakınca görmüyordu: "İsmet İnönü, dini istismar etmemek için Cum'a namazlarını gizlice evinde kılardı". Evinde Cum'a namazı kılan ilk insan herhalde Laik bir Cumhurbaşkanı olan İnönü idi.. Bu da en az Erbakan'ın Cum'a namazını iki ayrı yerde kıldığı iddiası kadar komikti.

Aslında laik Cumhuriyet'te kimin ne zaman ne dediği pek belli değil. Mustafa Kemal İzmir'e giderken Hutbe okur, döner Hutbe okuyanları mahkemeye sevkeder, içki yasağı koyar, aynı gece gider sabaha kadar kendisi içer. "Türk Milleti daha dindar olmalıdır" diyen de kendisidir, «Biz, ilhamımızı gökten indiği sanılan kitaplardan almıyoruz» diyen de.. Camide namaz kılmayı laikliğe aykırı gören İnönü de Kemalisttir; biz müslümanız, müslüman kalacağız diyen Celal Bayar da.. Ve tabi "Müslümanları yaşatmayacağız" diyenler de yine zatı devletleridir! Larousse'un 1910 baskısında laikliğin tanımı, "Ruhbandan olmayan, hiçbir dinden olmayan özgür insan (1949 baskısında: Hiçbir kiliseye bağlı bulunmayan, her çeşit dini inançtan azade olan, dinsiz, Ruhbanın amme hizmeti görmesini yasaklayan siyasi görüş)" şeklinde tanımlanırken Kenan Evren'e göre "Laiklik Dinsizlik demek değildir.(...)(Ancak) dinciler komünistler kadar tehlikelidir".

Her yıl belli dönemlerde adı "Türban" a çevrilmeye çalışılan başörtüsü sorunu tartışılır.. Bu tartışma da yine aynı psikolojik sorundan kaynaklanmaktadır sanırım.. Türkiye'de dini ve dindarları bir tehlike gibi gören çevreler, kendilerine hangi adı verirlerse versinler, sanırım temelde psikolojik bir hastalıktan muzdariptirler.. Belli periyodlarla, psiko-sosyal faktörlere bağlı olarak saldırganlaşmakta ve patolojik bir durum sergilemektedirler.

GERÇEKTEN DİN, BİR TEHDİT ARACI MI?

İslâm, hiç kimsenin meşru haklarına yönelik bir tehdit değil, aksine tüm insanların temel hakları açısından bir teminattır. Bunu bir müslüman olarak söylemek kolay. Ama başkaları da böyle düşünüyorlar mı? Öyle sanıyorum ki, İslâm'ı tanıyan ve dürüst olan herkes, bu konuda görüş birliği içindedir.

Bu konuda bize tanıklık etmesi için Türk Süryani Patriği Aziz Günel'in "Türk Süryanileri Tarihi" isimli eserinden kısa alıntılar yapacağım.

Süryani Patriği Aziz Günel 1970'de, Diyarbakır'da yayınlanan Süryani tarihi kitabının 32 . sayfasında, diğer hristiyan topluluklar için şunları söylüyor: "...İşte bu yoldan Süryani kadim cemaatı, ilk olarak bütün hristiyan alemin-den önce Hristiyanlığı kabul etmiş bulunduğundan da Hristiyanlığın annesi olma şerefi ve gururu içinde yaşamaktadır: Annelerinin sırtını yarıp doğan akrep yavruları gibi, Hristiyanlığın diğer unsurları, Süryani kadimliğinin sırtını yarıp doğmuş ve Süryaniliği öldürmeye çalışmışlardır..".

Öte yandan aynı kitabın 55. sayfasında, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hristiyanlara verdiği bir ahidnameden söz edilerek şöyle denmektedir:

"..1373 yıl önce doğan İslâmiyet'in gösterdiği ruh asaletini ve büyük toleransını takdirle anmak icab edecektir. Hz. Muhammed'in yukarıya alınan ahidnamesi bugünkü insanlara da nurlu yolu gösterecek kadar bir değer taşımaktadır.."

İslâm'ın diğer dinlere tanıdığı hak, hukuk ve toleransı ifade etmesi bakımından bu ahidnameyi, Süryani Tarihi'ndeki şekli ile, onların tercümesi ile aktanyorum. Bu Ahidnamenin asıl Arapçasının bir kopyası da Mardin'de Deyruzzafaran Manastırı Kütüphanesi'nde bulunmaktadır:

"Bu kitap, Abdullah oğlu Muhammed'in, bütün başka din salıklarına verdiği bir ahidname suretidir ki, Hak Teâlâ anı (onu) rahmeti ile tebşir (müjde) etmeğe, azabiyle halkı korkutmaya göndermiştir. Ve Allahü Teâlâ anı halkının üzerinde olan emanetine emin eylemiştir. Ol (o) Muhammed, bu kitabı bütün nasrani (Hristiyan) milletleri müntesiblerine ahd için verdi. Her kim ki bu ahdi bozarsa, Allah'ın ahdini bozmuş olur. Dinini istihza etmiş olur. Allah'ın lanetine layık olur. Bu ahdi yerine getirmeyen, gerek sultan, gerek gayri olsun, aynı itaba maruz kalacaktır. Bir rahib veya bir scyyah, bir dağda veya bir dereye veyahud bir kırdan, şehirde ve çölde yerleşmiş olsun onların kaffesinden (hepsinden) her gücü savdım. Nefsimle, avanımla ve her ehli milletimle ve bana tabi olanlarla bu ahdi yerine getirmeyi kabul ettik. Zira onlar benim raiyyetimdir. Ehli zimmetimdir. (...)Ancak gönülleri hoş olduğu derecede haraç (Vergi) versinler. Bu sebeble onlara cebir ve ikrah olunmasın. Reislerinin vazifeleri değiştirilmesin, itikafa çekilenler (Dünyadan el çekenler) savmalarından (Mağaralarından) çıkartılmasın. Seyahat edenler men olunmasın ve kiliselerinden çıkartılıp kiliseleri yıkılmasın, onların mallarından malzeme alınıp mescidlerin binasına sarp olunmasın, her kim ki buna muhalefet ederse, Allah'a ahdini bozmuş olur. Onların ibadetle meşgul ruhanilerine ceziye ve garame yükletilmeye,

dağlarda münferit ibadetle meşgul olanların ziraatlarından öşür (Ondalık) alınmasın, zira onların ziraatleri kendi boğazları içindir. Ticaret için değildir. Ve dahi harp için adam ihraç olunmak lazım gelse, ne kadar emval ve akaret (Mal ve mülk) sahibi olursa olsun, yılda 12 dirhemden fazla nesne (bir şey) alınmaz. Zahmet ve meşakkat teklif olunmaz ve mücadele olursa rifk (arkadaşça) ile vechi ahsen (güler yüz) ile mücadele olunur. Rahmet ve şefkat kanadı altında hıfz olunurlar. Müslimin nikahı altında bulunan Nasranilere (Hiristiyanlara) cebir ve ikrah olunmaz. Onlar diledikleri gibi dinlerine riayet ederler. Ve kiliselerinde varıp ibadet etmekten menolunmazlar. Her kim ki, Allah'ın bu ahbine muhalefet etmiş ola ve zıddı ile amel etmeye kasdeylese Hak Teâlâ ve Rasûlü'nün misakına isyan etmiş olur. Kiliseleri tamir edilmek icab ederse muavenet (Yardım) olunur. Onlardan kimse silah taşımaya icbar olunmaz. Belki İslâmlar onları müdafaa ve siyanetle mükelleftirler. Bu ahitname kıyamete dek baki olup dünya munkazı oluncaya kadar müebbed ola, muhalefet olunmaya..".

Evet, İslâm'ın diğer dinlere bakışı böyle. Bugün Türkiye'de müslümanların ve öteki din sahiplerinin sahip olmadıkları bir özerklik söz konusu ve bu da laiklik adına yapılmıyor..

Dini topluluklar, mali, hukuki, siyasi, kültürel özerkliğe sahipler, seyahat özgürlükleri var. Özerk bir statüye sahipler. Asker olma yükümlülükleri yok. İnançlarının aksine hiçbir baskı söz konusu olmayacak ve onlara, dinlerini yaşamaları konusunda yardımcı olunacak.

Süryaniler Roma, Bizans yönetimi altında eza ve cefa çekmişlerdi. Yahudiler ve İranlılar da bunlara yıllarca zulmettiler. Hz. Peygamber'in yolunda olanların ve Hz. Ömer'in eman mektubuna uyanların döneminde ise huzur ve sulh içinde yaşadılar. Müslümanların Anadolu'ya giri-

şinde, müslümanlara sadakatlerini göstermek ve İslâm'ın güvencesine kavuşmak için Süryaniler müslümanların safında gönüllü olarak savaşmış ve Anadolu'nun fethinde müslümanlara karşı değil, onların yanında savaşmışlardır.

Süryani tarihçileri; Hz. Ömer'e, Faruk adının kendileri tarafından verildiğini ve eman mektubunu aldıktan sonra Süryanice "Kurtarıcı" anlamına gelen "Faruk" adını Hz. Ömer'e bir unvan olarak verdiklerini ileri sürmektedirler. Başka kaynaklarda ise Faruk'un; hak ile batılı ayırdeden, feraset sahibi anlamında, Peygamberimiz tarafından Hz. Ömer'e unvan olarak verildiği zikredilmektedir. Süryani Tarihi'nde bu konuda şu bilgiler verilmektedir (s: 322):

"Hz. Ömer, Doğu Anadolu'daki, hatta Filistin'den Mezopotamya'ya kadar bütün topraklarda bulunan Süryanilere hiçbir kimse tarafından ilişilmemesi için büyük bir ahitname yazmıştır. Bu kurtuluşun asırlar boyunca anılması için Süryaniler, Hz. Ömer'e -Faruk- lakabını vermişlerdir. Faruk, Süryanice bir sözdür ve -Kurtarıcı- demektir. Ömer Faruk -Kurtarıcı Ömer- anlamındadır. Araplar da bu lakabı Süryaniceden kabul ettikleri şekilde telaffuz etmişlerdir".

Yine aynı kitaptan öğrendiğimize göre, Süryani ruhaneleri, gerek Selçuklular, gerekse Osmanlılar döneminde, her zaman ikbal görmüşler ve çeşitli armağanlar verilerek rahatlıkları temin edilmiştir. Onlar da şükran ifadesi olarak her zaman iyilikle karşılık vermişler ve hatta müslümanların gelip geçtikleri yerlerde onların rahat ve güvenliklerini temin için binalar yaparak müslümanlara armağan etmişlerdir.

Bunları, uluslararası insan hakları belgeleri arasında bulmak mümkün değil. Batı'nın; bugün dayattığı laisizm ve insan hakları, kanlı cinayetlerini gizlemek için yüzlerine geçirdikleri gülün adam maskesinden başka ne ifade ediyor ki!

Lâiklik ya da Demokrasi

Cezayir olayları bize, batının nasıl bir çifte standart sahibi olduğunu göstermiştir. Cezayir'de yürürlükteki hukuk düzeni içinde yönetime aday olmayan bir siyasi hareket, lâiklik elden gidiyor bahanesi ile askeri güç kullanılarak tasfiye edilmiştir. Bu tasfiye hareketi batıcı bir iktidarın daveti üzerine, batıcı bir ordu tarafından gerçekleştirilmiş ve batılı ülkeler ise bu darbe olayı karşısında en azından sessiz kalmayı tercih etmişlerdir.

Dini, insan haklarına, hukuk düzenine karşı bir tehdit olarak görme eğilimindeki batıcı güçler lâik düzeni koruma adına, demokrasiyi rafa kaldırmakta tereddüt etmemişlerdir. Bu eylemlerini ise demokratik düzeni koruma ve kollama adına yapmışlardır.

Batılılar, dinin bir tehdit aracı olup olmadığının denemesine fırsat vermemişlerdir. Bu konuda Fransız düşünür Abel ve Debray'ın Cezayir darbesinden sonra Cumhuriyet'te de yayınlanan açık oturumda sarfettikleri şu sözlerin altını çizmekte yarar vardır.

Abel:"Cezayir'de iş batılılara kalsaydı, ekonomik bir liberalizm ile askerî bir baskı yönetiminin bileşkesini yeğlerlerdi. Hiç dilemeyiz ama, işimize geldiği için, sonuçta yol açtığımız denge budur. Liberalizm bize pazarlar açıyor. Fakat yoksullaştırılmış toplumlarda sorunlara neden oluyor. Bunların bastırılması için de baskıcı rejimleri yeğliyoruz.

Debray ise şöyle diyordu: "Özgür insanlara köleler gerek, sözlerin fikirlerin ve insanların serbest dolaşımı halinde batının hızla batacağı da doğru. Bu eşitsizliğin sınırlarının korunması ise, yerinde güçlü iktidarlara zorunlu kılıyor. Bu anlamda Kuzey'in Güney'e demokrasi vadetmesi iki yüzlülüktür. Eğer halkın afyonu dinse, Kuzey'in afyonu da demokrasidir."

İSLÂM, TOPLUMA ÇOĞULCULUĞU ARMAĞAN ETMİŞTİR

Batı'nın dayandığı temel değerler sistemi tekçi sistemdir.. Roma, Yunan ve onların da kaynağı olan Mısır'da, asıl egemen irade; devleti temsil eden kişilere aitti. Firavun; insanları kendine tapmaya zorluyor, kendi kuralları dışında davrananları ölümle cezalandırıyordu. Onların malları, canları, namusları Firavun için helâldi. Kendi iktidarına ortak olmasından korktuğu tüm çocukları bile öldürmekte beis görmüyordu. Roma'da da başlangıçta Hristiyanlara yaşama hakkı tanınmıyordu.. Hristiyanlar, inançlarını yaşayabilmek için yeraltı şehirleri kurmak, yaşadıkları toprakları terketmek zorunda kalıyordu. Yakalananlar ya vahşi hayvanlara parçalatılıyor ya da işkence ile öldürülüyordu. Batı'da Hristiyanlığın hakimiyetinden sonra, bu kez de Yahudi düşmanlığı başladı. Her zaman kendi dışındakilere karşı düşmanlık beslediler. Irkçılık adına ya da sınıf adına bu cinayetler sürüp gitti. Cumhuriyetçi rejimlerin doğuşunda, tâ İkinci Dünya Savaşı'na kadar, ulusal egemenlik kavramına bağlı olarak, bir ulusun çıkarı, başka uluslarla savaşı gerek-

tiriyorsa savaştılar ya da ulusal çıkarlar için bireylerin, halkların hak ve hukukları gözardı edildi..

Bugün Batı; demokrasi arayışı içinde, multi kültür tezi ile aslında belki de İslâm'ın 1400 yıl önceki ilâhi gerçeğini yakalamaya çalışıyor. İslâm'ın geldiği Arap toplumunda da tekçi bir düşünce vardı ve bir kabilenin içinde başka inançlara izin verilmiyor ve bunun sonucu, kabileler arası savaşlar da bitmek bilmiyordu.

İslâmiyet, ilk kez Medine'de kendi siyasi topluluğunu kurarken, ilk İslâm Anayasası olarak kabul edilen bir toplumsal sözleşme ile farklı inançtan insanları; güvenlik, işbirliği, özgürlük ve barış temeline dayalı bir haklar sözleşmesi etrafında bir araya getirdi. Herkes kendi inancında özgür olacak ve fakat, barış içinde bir arada yaşayacaklardı. Temel haklara tecavüz olmamak kaydı ile herkesin inanç, fikir, örgütlenme ve seyahat hürriyeti olacaktı.

İslâm, Medine'de ilk kez multi kültür, farklı inançtan insanların barış içinde bir arada, özgür ve mutlu bir biçimde yaşamasının teminatı olan bir hukuk belgesi ortaya koydu. Bu belge insan hakları belgelerinin en eskisidir ve bu belge laiklik ötesi inanç toplumunun temel dayanağı olarak önemini korumaktadır.. İslâm; bugünkü laiklik kavramından önce ve öte bir pratiğe sahiptir.

SON BİRKAÇ SÖZ

Tekrar ifade etmek gerekirse laiklik bizim dışımızda doğdu, büyüdü, gelişti. Bizim tarihimiz, inancımız, kültür değerlerimizle de hiçbir paralelliği yok. Laikliği savunanların ileri sürdükleri iddiaların karşılığı da bulamazsınız.. Laiklik, Siyasi iktidar ve kilise mücadelesinin, Hristiyanlığın kendi içindeki mezhep çatışmalarının ürünü olarak, hayat buldu. Laisizmi İslâm dünyasına yamamak, imkansız başarıma çabasından başka bir şey değildir.

Artık Laisizmi de tartışmanın zamanı gelmiştir. Kemalizm'in neyi tartışılmıyor ki, 6 okun siyasi mirasını tüketmekle meşgul SHP, Kemalist ilke ve inkılabların devletçiliğine açıkça karşı çıkıyor.. Artık onlar da serbest piyasa ekonomisinden yana. Yine Eski CHP'li Bülent Ecevit ise Devrimciliğe karşı çıkanlardan. ANAP, milliyetçiliğin köküne kibrit suyu dökerek, Türkiye'nin geleceğini Avrupa topluluğunda arıyor.. Demirel ise'adeta halkçılıkla dalga geçiyor.. Geriye kala kala, tarihi bir yanılğı olarak laisizm kalıyor. Türkiye'de laiklerin laisizm adına tartıştıkları şeylere bakın.. Başörtüsü, kız otobüsü, kadın hastahanesi, İran, Selman Rüşi olayı.. Memurların Cum'a namazı kılıp kılamayacakları, sakal bıyık gibi şeyler..

Laiklik; onlar için bir muz ideolojisidir, hukuk, eğitim, siyaset her şey laik olduğu zaman geçerlidir. Tabi bu iddiaların sahipleri, hukukun kaynağından ya da eğitimin hatta devletin varoluş temeli ve meşruiyet kaynağından bile ha-

berleri yok. Tevhidi tedrisatın, uluslararası insan hakları belgeleri ile çeliştiğini bile bilmiyorlar.. Evet, "Dine veya inanca dayalı müsamahasızlık ve ayırmacılığın bütün şekilleri ile ortadan kaldırılması hakkında, BM Genel Kurulu'nun 36/55 sayılı ve 25 Kasım 1981 tarihli kararı ile kabul edilen bildiri" nin 1. maddesini birlikte okuyalım:

"Herkes, düşünce vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kendisinin seçtiği bir dine veya herhangi bir inanca sahip olma özgürlüğünü ve gerek tek başına, gerekse başkaları ile birlikte, kamunun içinde veya özel surette din veya inancını, ibadet, ayin, uygulama ve öğretme biçiminde ortaya koyma özgürlüğünü kapsar". Evet söz konusu belgenin ayrıntılarına inildiğinde;

-Eğitim hakkı (Öğrenme, öğretme ve kurumlar kurma), Örgütlenme hakkı (Sivil ve sosyal örgütlenme), Dini otoriteyi kendi inancına göre seçme ve tayin hakkı, Dini günleri, tatilleri ve törenleri kutlama hakkı, Aynı inancı paylaşan, uluslararası özel ve tüzel topluluklarla temas kurma hakkı ve diğerleri.

Bu hakların büyük bir kısmı bugün hâla Türkiye'de kullanılamamaktadır. Cum'a namazı için izin talebi kıyametler koparmakta, namaz kıldığı için insanlar ordudan uzaklaştırılmakta, hatta DPT'nin üst düzey yöneticileri bile irtica ile damgalanarak görevlerinden alınabilmektedirler.

Laikliğin Türkiye'deki topluma maledilmeye çalışılan pratiği dinsiz olmaktan da öte, din düşmanlığı şeklinde tecelli etmektedir. İnanmış insanlar; mürteci gibi gösterilmekte, dinin sosyal, kültürel ve siyasal bir talep hakkına dönüşmesi engellenmeye çalışılmaktadır.

Türkiye'deki tek parti laisizminin nesebi gayri sahihtir. Bugün de Sovyetler'deki ve Bulgaristan'daki çözülmeden sonra, giderek nesli tükenmekte olan bir laisizmin son

örneğini Türkiye'de görmekteyiz ki, bu da belli bir yaşın üzerindeki fanatik bir grubun savunduğu bir tezdır ve gide-rek gücünü yitirmektedir ve hatta denebilir ki, bugün bu grubu savunan kendilerinden başka ve etrafındaki bir avuç bürokrattan başka kimse kalmamıştır.. Ve sayıları bir site-nin sakinlerinin sayısı kadar bile değildir.. Artık laiklik yürüyüşlerinde, bu tür yürüyüşleri düzenleyenler insan bul-makta zorlanmaktadırlar.. Bu grubun zihniyetine göre, ka-dınlar için özel hastahane açmak, devletin müesses nizamı-na yönelik bir cürüm niteliği taşımaktadır ve yine Üniversi-teye giden kızlar için otobüs tahsis etmek de yine, devletin müesses nizamını tebdil ve tağyire yönelik bir cürüm niteli-ğinde bir eylemdir. Bir belediye başkanının şeriatçı olduğu-nu söylemesi, affedilmeyecek büyük bir günahdır. Devlete meydan okumak anlamına gelmektedir. Namus, nikâh ve bekâretin korunması talepleri, laikliğe karşı propaganda ni-teliği taşıyan eylemler arasındadır.

Laiklik adına yazılıp çizilenler, meydanlarda söylenen sözler, bir gün bu insancıkların önlerine getirildiğinde her-halde yüzleri kızaracaktır.. Ama bugün, milletin karşısında ne duruma düştüklerinin farkında değiller ve çok büyük ve önemli işler yaptıklarını sanıyorlar. Kendilerinin birer ay-dın olduğunu, toplumu aydınlattıklarını ileri sürerek avunu-yorlar.

Basın, yangına körükle giden bir uslub içinde.. Sosyo-log, psikolog ünvanlı kişilere yazılar yazdırarak cehennem duygusunun insanın ruh sağlığını bozduğunu, kader inancı-nın gelişmeyi yavaşlattığını, bekâret duygusunun sağlıklı bir kişilik oluşumunu engellediğini ileri sürüyorlar.

Psikoloğunuz E. Pakel Onur, Gazete gazetesinde yazı-yor (13 Mart 1989) "Sarıklı eğitime soruşturma. Namaz sonrası küçük yaşta çocuklara sarık giydirerek dini eğitim yaptırdığı saptanan İmam Osman Gökkaya, İzmir valisi ta-rafından görevden uzaklaştırıldı.. Yıl 1989. Yer Atatürk Türkiye'si, laik Türkiye..". Böyle diyor psikoloğunuz köşe-

sinin bayan yazarı ve devam ediyor: "Yıl 1989..Cumhuriyet'in 66. yılı. Gazetelerde türban nicedir manşette. Üniversiteli kızlanmıza kendilerini cinsel nesne olarak algılamaları aşılanıyor gerici çevrelerce. Örtünmek, kadınlığından, kimliğinden utanmak, kendini cinsel nesne olarak görmek değilse nedir?" Soru bu, sorun ise bu kafa.

Kadınları cinsel meta olarak gören kim. Onları sermaye olarak kullananlar, İslâm'ın evlilik kurumunu alaya alırken, kendileri kadını eğlence aracı yapanlar, flörtler, metres tutmalar.. Bekâret, tedavi edilmesi gereken bir hastalık, onlara göre. Evlilik çağdışı bir kurum. Kerhane düzeni, fahişeliğin kutsandığı bir zihniyetle laiklik arasında bağ kurmak, herhalde ancak bizim laiklere has bir özellik olsa gerekir.. Yoksa hiçbir laik, inanan insanların giydikleri elbiseye, onların ahlâk telakkilerine karışmaz..

Ama bunu, bizim laiklere anlatmak ne mümkün. SHP genel başkanı Erdal İnönü de coşkulu bir anında bu yöndeki beyanlara destek veriyor ve " başörtüsü direnişinin açıkça, anayasaya, laikliğe, Cumhuriyetin temel niteliklerine aykırı olduğunu" söylüyor ve biraz da insafli davranarak "Askeri müdahale ile sorunun çözümlenemeyeceğini" belirtiyor. Çünkü kimilerine göre, İrtica'ya karşı ordunun göreve çağrılması, irticanın başının ezilmesi gerekir.. Hatta irticaya karşı, laiklerin savaş çağrısı yayınlanır bu arada gazetelerde..

Orduyu göreve çağırmaq için Atatürk'ün tehdit edildiğini göstermek gerekiyordu, Basın onu da yaptı. Bu Atatürk'e karşı, devlete, laik rejime karşı bir meydan okuma idi. Hatta kökü dışanda, devletin varlık ve güvenliği, milletin bütünlüğünü tehdit eden bir gelişme idi bu. Bu kışkırtmalar günlerce basında ilk sayfalarda büyük puntolarla tartışıldı.. Meselâ, bu yazılardan birine ait bir başlık: 1 Haziran 89 tarihinde Bursa'da Olay gazetesinin Kulis köşesinde yazar Belkıs Önal Pışmişler yazısına şu başlığı seçmiş:

"Türkiye'de ezanı ilk defa Türkçe okutan kâfir

kim?".

Günaydın'da bir hatun yazar ise, Konya olayları vesilesi ile yazısının başlığını "Konya Federal İslâm Cumhuriyeti" diye atmıştı.

Batı'da birçok İslâm okulu var. Müslümanlara özel hastahaneler var. Hristiyanların da hastahaneleri okulları var elbette. Hatta Hristiyan ordusu diye örgütlü milis-izci grupları bile var.. Kimse kalkıpta bunları rejime yönelik bir tehdit olarak görmüyor, aksine çok kültürlü bir toplum olmakla övünüyorlar..

Kadınlar için ayrı hastahaneler var, onlar bunu garipsemiyorlar.. Parasını Almanların, Hollandalıların ödediği okullarda okuyan çocukların sınıfları cami duvarlarını andırıyor, öğretmenleri örtülü, çocuklar namaz saatlerinde sınıflarında topluca öğretmenleri ile birlikte ibadet ediyorlar. Sanki sarmış ya da başı örtülü öğrenciler de var. Kimse laiklik elden gidiyor diye sokağa dökülmüyor..

Ama aynı batı, Türkiye'deki insan haklarına, hukuka aykırı laiklik anlayışını dayatan iktidarlara destek veriyor ve onları müslümanlara karşı kışkırtmakta bir beis görmüyorlar..

Bunca yıl okullarda Cumhuriyet tarihi, inkılab tarihi okutulur. Kimsenin ne laikliği, ne de Cumhuriyeti bildiği yok.. Zeka özürü bir sürü aydincık, ne Erzurum ne de Sivas kongre zabıtlarından haberdardır. Ne de Millet Meclisi'nin açılışının..

Her şey koyu bir cahilliğin ürünü.

İslâm gelirse içki içemeyecek miyiz, Kadın-Kız ilişkisi nasıl olacak.. En büyük sorunları bu. Biz de mi örtüneceğiz diyorlar.. Kimse müslüman olmak zorunda değil, ama dinden de vazgeçmek istemiyorlar.. O zaman hem din olsun, hem de bunları yapalım, bunun için de halimizi dinimize değil, dinimizi halimize uyduralım diyorlar.. Bunun adına da çağdaşlık ve laiklik diyorlar..

Asıl komedi de burada yatıyor.

Bir devlet, bir ulus bu komediye mahkum..

Bu traji-komik hikayenin arkasında on binlerce insanın kanı, yüzbinlerce insanın gözyaşı, milyonlarca insanın ahi gizli. Bu kan ve gözyaşı hâla akmakta.. Ahlar, eninler sürmekte.. Çağdaş bir ülke, uygar bir hukuk devleti, bu kanlar ve gözyaşları, ahi-eninler üzerinde yükselmez.. Devletin varlık ve meşruiyet sebebi, bu acıları dindirmekle ilgilidir.

Laiklik ya da laisizm, bir zulüm vesilesi olmasın..

Kavramların, kurumların, kişilerin sorgulandığı, putların yıkıldığı bir zamanda biz de kendimizi sorgulamalıyız..

Biz gerçeği arıyoruz.. Sadece gerçeği..

Gerçek herkes için en iyi olanıdır..

İnsanlar inandıkları gibi yaşasınlar, düşündüklerini özgürce ifade etsinler.. İnsanlar özgür olsun, barış içinde bir arada yaşayalım..

Din, bizim için mallarımızdan, canlarımızdan, sevdiklerimizden daha azıdır. Biz onun için maneviyatçıyız, maddi değerlerin üzerinde, aşkın bir değerler sistemine sahibiz.

Kimse bizim gibi inanmasın, ama kimse de bizim inançlarımız üzerinde kendine tasarruf hakkı tanımasın..

Ne zulmederiz ne de zulme boyun eğerez.

Laik geçinenler, laikliği bilmiyorlar.. Belki de en büyük sorun laik geçinenlerin cahilliği ile ilgilidir.

Bir kısım muhafazakâr laiklerin; cahillikleri uğruna bir ulusun inancı ve tarihi ayaklar altına alınmaz..

Yalan bitsin artık.

Zulüm bitsin.

İnsanlar özgür olsun.

Çağdaşlığın da, gelişmenin de, bireysel ve toplumsal mutluluğun da yolu özgürlükten geçmektedir.

Köle düzenine hayır.

ABDURRAHMAN DİLİPAK Yazar ve gazeteci. 1949 yılında Adana'da doğdu. Ortaöğrenimini İmam-Hatib Lisesi'nde yaptı. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Arap Fars Filolojisi'nde başladığı yüksek öğrenimini, İ.T.İ.A Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu'nda tamamladı. Yeni Devir gazetesinin kurucuları arasında yer aldı. Milli Gazete'de dış politika yazıları yazdı. Cum'a, Panel, Cıngar dergilerinde haftalık yazılar yayınlamaktadır. Terörizm isimli kitabı 1990 yılında Farsça olarak yayınlandı.

Evli ve üç çocuk babasıdır.

Bugüne kadar yayınlanan eserleri: Terörizm, Orta Afrika Dosyası, İslâm Savaşçıları, Filistin'de Bir Çocuk, Mehtike, Kıp Kıp, Arayış, Gün Doğarken, Yaşamak Güzel Şey, Güneyin Gelişi, Türkiye Nereye Gidiyor, Bir Başka Açıdan Kadın, Coğrafi Keşiflerin İç Yüzü, Vahdet Ama Nasıl, Yağmalanan Ülke Türkiye, Bir Başka Açıdan Kemalizm, Savaş-Barış-İktidar, Uzakdoğuda Bir Filistin: Bangsamoro, Anya Manya Kumpanya, Körfez Savaşı, İnönü Dönemi, Cumhuriyete Giden Yol, Laik Demokratik Cumhuriyet İlkelerine Bağlı Kalacağımıza, Bu Din Benim Dinim Değil, İnsanlığın Tarihi, İslâm Cemâatine Doğru, İhtilâller Dönemi.

Laiklik bizim dışımızda doğdu, büyüdü, gelişti. Bizim tarihimiz, inancımız, kültür değerlerimizle de hiçbir paralelliği yok. Laikliği savunanların ileri sürdükleri iddiaların karşılığını da bulamazsınız. Laiklik, Siyasi iktidar ve kilise mücadelesinin, Hristiyanlığın kendi içindeki mezhep çatışmalarının ürünü olarak hayat buldu. Laisizmi İşlâm dünyasına yamamak imkansızı başarma çabasından başka birşey değildir.

